

Λάμπρος Καμπερίδης

ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΠΡΕΤ ΧΑΡΤ
ΣΤΟΝ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Έκδόσεις Δόμος

*AIO TON MIIPET XAPT
ΣΤΟΝ ΠΑΠΑΛΙΑΜΑΝΘ*

Λάζαρος Καμπερίδη
'Από τὸν Μπρέτ Χάρτ στὸν Παπαδιαμάντη

Πρώτη έκδοση, 'Αθήνα 1992

ISBN 960-7217-67-5

© Έκδόσεις Δόμος

Στοιχειοθεσία - έκτυπωση
Τυπογραφικό έργαστηρι «Δόμος»

Έκδόσεις Δόμος, Μαυρομιχάλη 16, 106 80 'Αθήνα

Λάμπρος Καμπερίδης

ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΠΡΕΤ ΧΑΡΤ
ΣΤΟΝ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Έκδόσεις Δόμος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΚΑΙ ΧΑΡΤ

"Εργα παράλληλα και ἀνόμοια	9
"Ανάλυση τῆς μετάφρασης τῶν Ἀργοναυτικῶν διηγήσεων	19
I. Παραλλαγές	26
II. Αὐτοσχεδιασμοί - φωνητικές προσαρμογές	45
III. Παραλείψεις - περικοπές	48
IV. Παραλογές	50
V. Κοινωνικοί χαρακτηρισμοί	52
VI. Γαλλισμοί	53
VII. Τουρκισμοί	53
VIII. Ἐκφράσεις	54
IX. Ὄνοματοποιίες - τοπωνύμια	56

Β

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

The Luck of Roaring Camp	64
"Η Τύχη τοῦ Ρώριν Κάμπ	64
"Η Καλὴ Τύχη τοῦ Ρώριν-Κάμπ	65

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΚΑΙ ΧΑΡΤ

‘Η Καλὴ Τύχη τοῦ ‘Pāρσιν-Κάμπ τοῦ Μπρέτ Χάρτ, δημοσιεύτηκε σὲ μετάφραση Παπαδιαμάντη, τὸ 1905, ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις Μπέκ καὶ Μπάρτ, στὴν Ἀθήνα. Ἐμφανίστηκε σὰν ἐπίμετρο τῆς μετάφρασης τοῦ Χ. “Ἀννινου ἐνὸς ἔργου τοῦ Α. Κόνων Δόύλ (ὁ Arthur Conan Doyle τοῦ Σέρλοκ Χόλμς), μὲ τίτλο Τὸ Παράδοξον Ἔγκλημα.

Μὲ αὐτὲς τὶς δύο μεταφράσεις ἔκανε τὴν ἐμφάνισή της καὶ ἡ λογοτεχνικὴ σειρὰ «Πανδώρα». Ἡ σύζευξη τοῦ συγγραφέα τοῦ περίφημου ντετέκτιβ μὲ τὸν Μπρέτ Χάρτ στὸ πρῶτο νούμερο, δὲν θὰ πρέπει νὰ ἦταν τυχαία, καὶ μάλλον θὰ ἀνταποκρινόταν στὰ γοῦστα ἐνὸς κοινοῦ ποὺ ζητοῦσε ἀντιπροσωπευτικὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς, ψυχαγωγικοῦ χαρακτήρα —χροιᾶς best-seller, ἔργα οὐχὶ παραδεδεγμένης σκοπιμότητος, ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ μεταφραστὴς τοῦ Χάρτ.

Αὐτὸ φανερώνει καὶ ἡ ἐτερόκλητη ἐπιλογὴ τῶν δύο κειμένων, σὰν νὰ πρόκειται γιὰ δύο ἀσύνδετα μεταξύ τους λαϊκὰ ἀναγνώσματα. Παρουσιάζονται σὲ μιὰ ἐπιφυλλίδα ὑπὸ τύπου βιβλίου ποὺ οἱ ἐκδότες τῆς δὲν διστάζουν νὰ τὴ διανθίζουν μὲ ποικίλες διαφημίσεις. Στὴν τέταρτη κιόλας σελίδα τοῦ πρώτου τεύχους παρεμβάλλεται στὸ κείμενο ἐνα μαῦρο πλαίσιο μὲ τὸ προτρεπτικὸ ὑπόμνημα «Τὴν γραφικὴν σας ὕλην νὰ ἀγοράζητε παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις χαρτοπωλείου Πάλλη & Κοτζιᾶ», ἐνῶ στὴ δέκατη τέταρτη ἐμφανίζεται ὀλοσέλιδη

διαφήμιση νὰ ἔξαγγέλνει πώς «Αἱ γνήσιαι ραπτομηχαναὶ Σίγ-
γερ εἰσὶν αἱ ἄρισται ἐν τῷ κόσμῳ». Εἶναι φανερὸ πώς τὸ
κείμενο προσφέρεται στὸ κοινό, σᾶν καταναλώσιμο προϊόν,
μεταξὺ ἄλλων ἀγαθῶν που διαφημίζονται στὶς σελίδες του.

Αὐτὰ τὰ λίγα, μοῦ φαίνεται, ἀρκοῦν γιὰ νὰ μᾶς πείσουν
πώς τὰ ἀναγνώσματα που μεταφράζονται ἐκείνη τὴν ἐποχὴ
ἀπευθύνονται σὲ ἔνα ἀνερχόμενο ἀστικὸ κοινὸ μὲ ἐκλεπτυ-
σμένα ἵσως γοῦστα, που χρησιμοποιεῖ τὴν ξένη λογοτεχνία ὡς
μέσο πρόσβασης σὲ μία ἄλλη κοινωνικὴ πραγματικότητα τὴν
ὅποια κατὰ κάποιο τρόπο ἀγνοεῖ, ἀλλὰ παράλληλα ἐπιθυμεῖ
νὰ ἔξοικειωθεῖ μαζὶ τῆς καὶ νὰ τὴν προσλάβει στὸν κόσμο
του. Σὲ μιὰ ἐποχὴ ὅπου δὲν ὑπῆρχαν τηλεοράσεις καὶ ραδιό-
φωνα, αὐτὸς ἥταν ὁ μοναδικὸς τρόπος ἔξοικείωσης μὲ ἄλλες
ἐκφάνσεις ζωῆς, σὲ λιγότερο ἢ περισσότερο ἐπιθυμητὲς μορ-
φές της. 'Η δημοτικότητα τῶν κοινωνικῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ
Ντίκενς, τοῦ Ζολᾶ καὶ τοῦ Μπαλζάκ, ὀφειλόταν σὲ αὐτὴ τὴν
ἀνάγκη διεύρυνσης τοῦ δρίζοντα κατανόησης ἄλλων τρόπων
ζωῆς, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ διάβαζαν μυθιστορήματα καὶ
ἥθελαν νὰ γνωρίσουν τὸν ὑπόκοσμο τοῦ Λονδίνου, νὰ μποῦν
στὰ σαλόνια τῆς κομψῆς κοινωνίας τοῦ Παρισιοῦ, νὰ γευ-
τοῦν τὶς ἀπρόσιτες γιὰ τὸ βαλάντιό τους χάρες τῆς Νανᾶς,
ταξιδεύοντας στὸν περίγυρο *de leur chambre*. "Ἐτσι δημιουρ-
γήθηκε, σὲ μιὰ κοινωνία δίχως ἀεροπλάνα, ὁ ἀναγνώστης τοῦ
τύπου armchair traveller, που καταβρόχθιζε ἐκ τοῦ ἀσφα-
λοῦς ταξιδιωτικὲς περιπέτειες παράτολμων ἥρωών. 'Η ἀρ-
χαιολόγος-κατάσκοπος Gertrude Bell, ὁ περιπλανώμενος 'Ι-
ουδαῖος τουρκολόγος Arminius Vambéry, ὁ πολιτικὸς ἀν-
κατωσούρης τῆς Μέσης Ανατολῆς T. E. Lawrence, ὁ ψευ-

δοσουφής μεταγλωττιστής τῶν Χίλιων καὶ Μιᾶς Νυχτῶν Sir Richard Burton, θὰ παραμείνουν ρομαντικοὶ καὶ ἀντιπροσωπευτικοὶ τύποι τοῦ εἰδούς.

Παρὰ τὴν ἔλευση τῶν ἀεροπλάνων καὶ τοῦ ὑπερηχητικοῦ ἀναλόγιατος τῶν ἀποστάσεων, καὶ τὶς ἄνετες-ρομαντικὲς διακοπές σὲ Club Med σπαρμένα στὶς ξωτικὲς ἀκρες τῆς γῆς, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἀλλάξει ριζικά, καὶ παραμένει στὶς ἔλευθερες ὕρες του καρφωμένος σὲ μία πολυθρόνα (dans sa chambre), θεατὴς-καταναλωτὴς ὑπερθεαμάτων κοσμικῆς τηλε-ἐνόρασης (satellite T.V.).

Αὐτὸ τὸ εἶδος λογοτεχνίας καλλιέργησε ὁ Μπρέτ Χάρτ. Συνεπαρμένος ἀπὸ τὸν πυρετὸ τῶν χρυσοθήρων τῆς Καλιφόρνιας, δημιούργησε μιὰ ἐπίκαιρη μυθολογία χρυσοῦ, μὲ θήρωες ποὺ τοὺς παρομοίασε μὲ τοὺς Ἀργοναῦτες στὴν ἀναζήτηση τοῦ χρυσόμαλλου δέρατος. ‘Ο ἐνθουσιασμὸς τῶν Εύρωπαίων ἀναγνωστῶν γιὰ τὶς ἴστορίες μὲ τοὺς τραχεῖς καὶ ἀδίστακτους τυχοδιῶκτες τοῦ Far-West—ἀντιστάθμισμα στὰ πρόσφατα τότε δυσάρεστα γεγονότα ποὺ εἶχε ἀνακινήσει τὸ ἀνατολικὸ ζήτημα τοῦ Near East—βοήθησε στὴν ἐδραίωση τῆς φήμης τοῦ συγγραφέα στὴν Ἀμερική. “Αν ἀναλογιστοῦμε πώς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ διατηρήθηκε ἀμείωτο γιὰ τοὺς ἀσύδοτους πιστολέρος, μυθοποιημένους στὴν ἐποχή μας ἀπὸ τὸ φανταχτερὸ Χόλυγουντ καὶ τὴν τεράστια ἐπιτυχία ποὺ γνώρισε Ὁ Θησαυρὸς τῆς Σιέρρα Μάντρε τοῦ John Huston (1948), μὲ σενάριο τύπου Μπρέτ Χάρτ, μποροῦμε νὰ πάρομε μιὰ ἰδέα γιὰ τὴ σημασία τῆς ἐφεύρεσης τοῦ εἰδούς western, ποὺ ἀποδίδεται στὸν Ἀμερικανὸ συγγραφέα. Στὶς μέρες μας, ἀναγνώσματα αὐτοῦ τοῦ εἰδούς καταλέγονται στὸ χῶρο τῆς

ral littérature, στήν ἐποχή τους ὅμως θεωροῦνταν πρωτότυπα λογοτεχνικά ἔργα¹. Μετά ἀπὸ τίς ἐκδοτικές του ἐπιτυχίες τοῦ 1868 (*The Luck of Roaring Camp, The Outcasts of Poker Flat*), τὸ περιοδικὸ «*Atlantic*» τοῦ πρόσφερε τὴν ἀπίστευτη ἀμοιβὴ τῶν \$10.000 γιὰ δώδεκα ἴστορίες τὸ χρόνο, συμφωνία ποὺ δὲν κρατήθηκε ἐκ μέρους τοῦ Χάρτ. Ἐν τῷ μεταξύ, ἔψυγε ἀπὸ τὴν Καλιφόρνια γιὰ μὴν ξαναγυρίσει ποτέ, καὶ μετὰ ἀπὸ σποραδικές περιπλανήσεις στὶς πολιτεῖες τῆς Νέας Ἀγγλίας, δέχτηκε ἔνα διορισμὸ στὸ προξενεῖο τοῦ Κρέφελντ, στὴ Γερμανία. Δύο χρόνια ἀργότερα, στὰ 1880, μετατέθηκε στὴ Γλασκώβη τῆς Σκωτίας, ὅπου ὑπηρέτησε ὡς πρόξενος μέχρι τὸ 1885. Τὴν ἵδια χρονιά, ἀποτραβήχτηκε στὸ Λονδίνο, ὅπου καὶ ἔζησε τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του, μέχρι τὸ θάνατό του στὰ 1902.

“Ολες αὐτὲς οἱ βιογραφικὲς πληροφορίες γιὰ τὸν Χάρτ θὰ ἔται πάντα ἀνώφελες, ἂν δὲν μᾶς βοηθοῦσαν νὰ κατανοήσουμε τοὺς λόγους ποὺ ὠθήσαν τὸν Παπαδιαμάντη νὰ μεταφράσει δεκαπέντε ἴστορίες ἐνὸς συγγραφέα ποὺ στέκεται στοὺς ἀντίστοις —ἄν ὅχι τοῦ κόσμου— τοῦ δικοῦ του ἔργου.

‘Ο φίλος Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος μοῦ γράφει πὼς «ὁ Παπαδιαμάντης μετέφραζε Χάρτ, ὅπως Ξαβιέ ντε Μοντεπέν,

---

1. Βλ. σ. 14, σημείωμα τοῦ Παπαδιαμάντη: «...ἐκ τῶν παγκοσμίου φήμης ἀπολαυόντων διηγημάτων τοῦ διασήμου Ἀμερικανοῦ Μπρέτ Χάρτ, δστὶς μετ' ἀπαραμέλλου τέχνης. . .» κτλ. Πρβ. μὲ αὐτὰ καὶ μερικὲς κρίσεις τῆς ἐποχῆς: «Mr. Harte's talent for the short story has never been equaled» (Philadelphia Press), «No writer of the present day has struck so powerful and original a note as he has sounded» («The Spectator», London), «Bret Harte will live in the English language as the pioneer of the story» («Pall Mall Gazette», London). ‘Υπογραμμίζω τὸ pioneer τῆς εὐρωπαϊκῆς κρίσης, σὰν ἐπιβεβαίωση τοῦ μύθου Far West καὶ τῆς σύνδεσής του μὲ τὸν Μπρέτ Χάρτ.

Ζώρζ 'Ονε καὶ σωρεία ἐπιφυλλιδογράφων, γιατὶ αὐτὰ τοῦ ζητοῦσαν οἱ ἀρχισυντάκτες καὶ ἐκδότες. 'Ακόμη καὶ 'Ο Βίος τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι δική του ἔκλογή». Αὐτὴ ἡ σωστὴ παρατήρηση ὅμως, μᾶς ὁδηγεῖ καὶ σὲ ἄλλα ἐρωτήματα:

- α) 'Τπῆρχαν ἔργα ποὺ μετέφραζε μὲ δική του ἐπιλογή;
- β) Πῶς μπορεῖ νὰ καθοριστεῖ ἡ ἔκταση τῆς ἐπίδρασης ποὺ δέχτηκε ἀπὸ τοὺς ξένους feuilletonistes¹;

Γιὰ τὴν ὥρα, μοῦ φαίνεται πὼς δὲν ὑπάρχουν ἵκανοποιητικὲς ἀπαντήσεις. Οὔτε θὰ ἥταν σκόπιμο νὰ ἀπορρίψουμε τὴν ἐπιρροὴ ποὺ ἀσκοῦσαν οἱ ἐπιφυλλιδογράφοι στὰ λογοτεχνικὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς, ἀν ἀναλογιστοῦμε πὼς ἡ «Constitutionnell», πρὶν ἀρχίσει νὰ τυπώνει σὲ ἐπιφυλλίδες τὸν *Περιπλανώμενο Ιουδαῖο* τοῦ E. Sue, εἶχε 3.600 συνδρομητές, καὶ ἀπὸ τὶς

1. Παραλληλισμοὶ μεταξὺ E. Sue καὶ Παπαδιαμάντη γίνονται στὰ διαφημιστικὰ σημειώματα τῆς «'Ακροπόλεως» «...τὸ νέον ἔργον τοῦ πατρὸς τῶν Ἐμπόρων τῶν Ἐθνῶν θέλει γοητεύσει ὅλας τὰς τάξεις τοῦ δημοσίου, ὡς ὁ Περιπλανώμενος τοῦ Σύν η τ' Ἀπόκρυφα τῶν Παρισίων». Βλ. *Ἀπαντα*, Δέμος, 1981, 1.663-664. Αὐτοὶ οἱ παραλληλισμοὶ θὰ πρέπει κάποτε νὰ ἀπασχολήσουν τὸν μελετητὴ τῶν μυθιστορημάτων τοῦ Παπαδιαμάντη. Στὰ πρόχειρα ἀναφέρω τίτλους κεφαλαίων ἀπὸ τὸν Juif Errant καὶ ἀντίστοιχα κεφάλαια στὰ μυθιστορήματα τοῦ Παπαδιαμάντη. Une rencontre, Les rencontres – 'Η Συνάντησις («Γυφτοπούλαι»), Le couvent – Τὰ ἐν τῷ μοναστηρίῳ («Γυφτοπούλαι»), L'arrivée, Le retour – 'Η ἐπιστροφή («Μετανάστις»), Le complot – 'Η συνωμοσία («Μετανάστις»), Συνωμόται («Ἐμποροὶ τῶν Ἐθνῶν»), L'embuscade – 'Η ἐνέδρα («Μετανάστις»), La tentation – 'Ο πειρασμός («Ἐμποροὶ τῶν Ἐθνῶν»), La décision – 'Η ἀπόφασις («Μετανάστις»). Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ μελετηθεῖ ἡ ἀνάπτυξη τοῦ feuilleton-roman (ἔτοι λεγόταν στὴν ἀρχὴ — οἱ δροὶ ἀντιστράφηκαν ἀργότερα) καὶ ἡ εὑρεία ἀπήχηση ποὺ εἶχε στὶς τάξεις τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ, ποὺ διέβαζε μυθιστορήματα γιὰ τοὺς ἰδιοὺς λόγους ποὺ πήγαινε στὴν ὅπερα καὶ ἐνθουσιαζόταν μὲ τὴν Εὐθυμη χήρα, τὰ Gaidés Parisiennes, ἢ σύχναζε στὸ Gaiety Theatre τοῦ Λονδίνου. Γιὰ τὴν ἀντίστοιχη ἀνάπτυξη τοῦ εἰδους στὴν Ἑλλάδα, βλ. Φ. Δημητρακόπουλος -'Ε. Ι. Δαμβουνέλη, *Tὸ roman - feuilleton (μυθιστόρημα - ἐπιφυλλίδα)*, δ *Παπαδιαμάντης* καὶ ἡ «Ἐφημερίς» 1883-1891. Ἐπιστημονικὴ 'Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τόμ. ΚΘ' (1986-1991), 'Αθήνα, σσ. 433-437.

πρῶτες συνέχειες τοῦ μυθιστορήματος ξεπέρασε τοὺς 40.000. Ἡ ἀμοιβὴ τοῦ Sue γιὰ τὰ *Μυστήρια τῶν Παρισίων* (1842) ἦταν 26.500 φράγκα, καὶ γιὰ τὸν *Περιπλανώμενο Ιουδαῖο* (1844) 100.000. Στὰ 1843, ἡ ἀμοιβὴ τοῦ Μπαλζάκ γιὰ τὸ δεύτερο μέρος τοῦ *Splendeurs et Misères des Courtisanes*, ποὺ δημοσιεύτηκε στὶς στῆλες τοῦ «Parisien», ἦταν μόνο 5.000 φράγκα· καὶ αὐτὸ τὸ πενιχρὸ ποσόν, γιὰ ἔναν ἐπαγγελματία τῆς littérature industrielle δπως τὴν εἶχε βαφτίσει ὁ *Sainte-Beuve*, ποὺ εἶχε στὸ ἐνεργητικό του καμιὰ εἰκοσαριὰ μυθιστορήματα σὲ ἐπιφυλλίδες. Δὲν εἶναι τυχαῖο πῶς οἱ ἐπιφυλλιδογράφοι ποὺ μετέφραζε ὁ *Παπαδιαμάντης*, κυκλοφοροῦσαν μὲ μεγάλη ἐπιτυχίᾳ καὶ στὰ *Καραμανλίδικα*, μὲ πρωτοπόρο τὸν Xavier de Montépin καὶ τὰ ἔργα *Ἐκμεκτζὶ χατούν* (*La Porteuse de pain*), Istanbul 1885, καὶ *Τουδζδὰν κηζλάρ* (*Brelan de femmes*), Istanbul 1891. Ἀλλα δημοφιλὴ ἀναγνώσματα μεταξὺ τῶν *Καραμανλήδων* ἦταν ὁ *Μόντε Χρίστο* τοῦ A. Dumas (Istanbul 1882), καὶ ἡ *Πρινσές Ανζέλ* τοῦ Eugène Sue (Istanbul 1855)¹. Κάτι προσθέτει καὶ αὐτὴ ἡ λεπτομέρεια στὴν κατανόηση τῶν γούστων τῆς ἐποχῆς.

Κατ’ ἀρχὴν τί δουλειὰ ἔχει νὰ φυτρώνει στὰ χωράφια τῆς «Σταχομαζώχτρας» ἢ στὶς αὐλὲς τῆς Δεξαμενῆς τὸ παράσιτο ποὺ εύδοκιμεῖ στοὺς καταυλισμοὺς τῆς Καλιφόρνιας; Αὐτὸ εἶναι νομίζω τὸ πρῶτο καὶ κύριο ἔρωτημα ποὺ θέτει, ὁ ἔξοικειωμένος μὲ τὸ ἔργο τοῦ *Παπαδιαμάντη*, ἀναγνώστης. Παράλληλα, ἔχοντας στὸ νοῦ αὐτὸ τὸ ζητούμενο, μπορεῖ νὰ φτάσει μέσα ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς μετάφρασης, σὲ συμπεράσματα ποὺ δὲν τοῦ προσφέρονται εὔκολα στὸ ἔργο του. Μιὰ

1. Janos Eckmann, «Die Karamanische Literatur», στὸν β' τόμο τοῦ *Philologiae Turcicae Fundamenta*, Wiesbaden, 1965, σ. 834.

προσεκτικὴ παραβολὴ τοῦ πρωτοτύπου καὶ τῆς μετάφρασης, λόγου χάρη, μᾶς διδάσκει πολλὰ πάνω στὸν τρόπο τῆς γλωσσικῆς διεργασίας τοῦ Παπαδιαμάντη, τὴν πρόσληψη ἐνὸς ἀνοίκειου κόσμου καὶ τὴν μεταφορά του στὸν γνώριμο τόπο τοῦ παραλήπτη, τὴν ἀμηχανία ἢ τὸν δισταγμό του σὲ ξένες μορφὲς ζωῆς ποὺ δὲν ἔχουν ἀντίστοιχες καταστάσεις στὰ ἑλληνικά, παραλείψεις ἢ ἀκόμα καὶ προσθῆκες ποὺ μεταλλάζουν τὸ νόημα τοῦ προτύπου γιὰ νὰ τὸ προσαρμόσουν εἰς τὰ ἴδια, σὲ τέτοιο βαθμό, ὥστε νὰ φτάνομε πολλὲς φορὲς στὴν ἀνάπλαση ἐνὸς νέου κειμένου.

Τέλος, τὴν μελέτη τῆς μετάφρασης τὴν εἶδα σὰν μιὰ παρείσδυση στὰ ἄδυτα τοῦ Παπαδιαμάντη, στὸ ἔργαστήρι τῆς γλώσσας καὶ τοῦ ὕφους ποὺ δὲν φανερώνεται μονομιᾶς στὰ γραφτά του. Μᾶς προσφέρεται μιὰ μοναδικὴ εὐκαιρία νὰ παρακολουθήσουμε τὸ κείμενο λέξη πρὸς λέξη, νὰ τὸ διαβάσουμε μαζὶ μὲ τὸν Παπαδιαμάντη, νὰ σταματήσουμε στὶς ἀπορίες του, νὰ ἀνοίξουμε τὸ λεξικὸ μαζί του, νὰ κοπιάσουμε πάνω σὲ μιὰ στρυφνὴ γυρισιὰ στὰ ἀγγλικά, νὰ μποῦμε ἔστω καὶ μὲ αὐτὸ τὸν τεχνητὸ τρόπο μέσα στὸ μυαλό του, νὰ δοῦμε τὴν τεχνικὴ ὅψη τῆς δουλειᾶς του, νὰ διδηγηθοῦμε μὲ τὸ ἀλάθητο ἔνστικτό του ἀπὸ μιὰ ἔποψη τοῦ κόσμου σὲ μιὰ ἄλλη. Πολλὲς φορές, μὲ πρωτόγνωρη συγκίνηση, δοκίμαζα μιὰ αἰσθηση ἀβατού, σὰν νὰ μεσολαβοῦσα μεταξὺ ἀγοραστῆ καὶ πωλητῆ γιὰ νὰ καθορίσω τὴν τιμή, μεταξὺ δασκάλου καὶ μαθητῆ γιὰ νὰ ἀποκομίσω λίγα ἔρανίσματα γνώσης. ‘Ο δάσκαλος, κατὰ τὸ συνήθειό του, δὲν μὲ ἀφησει νὰ φύγω μὲ ἄδεια χέρια. ’Ανοίγω τὰ δῶρα.

Πρῶτα δυὸ λόγια γιὰ τὴν ἐπιλογὴ τῶν κειμένων ἀπὸ τὸν μεταφραστή. Εἴναι τελείως αὐθαίρετη καὶ χαρμανιασμέ-

νη κατὰ τὰ γοῦστα τοῦ κυρ'-Αλέξανδρου. 'Ο Χάρτ παρουσίασε τὰ γραφτά του σὲ νοικοκυρεμένες συλλογὲς μὲ φανερὴ συνοχὴ ἀναμεταξύ τους. "Εχομε μιὰ ἀμερικάνικη συλλογὴ σὲ εἴκοσι τόμους (*The Writings of Bret Harte*, The Riverside Press, Cambridge, 1896), καὶ μιὰ ἀγγλικὴ σὲ δέκα τόμους (*The Complete Works of Bret Harte*, Chatto & Windus, London, 1902-3). Εὔλογο εἶναι νὰ ὑποθέσομε πώς δ Παπαδιαμάντης χρησιμοποίησε τὴ δεύτερη ἔκδοση, μιᾶς καὶ θὰ ἦταν πιὸ προσιτὴ στὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τὴν ἀμερικάνικη. 'Η συλλογὴ τῶν διηγημάτων *The Luck of Roaring Camp and Other Sketches* παρουσιάζεται στὸν δεύτερο τόμο τῆς ἀγγλικῆς ἔκδοσης καὶ περιέχει τὶς παρακάτω ἴστορίες:

1. «The Luck of Roaring Camp».
2. «The Outcasts of Poker Flat».
3. «Miggles».
4. «Tennessee's Partner».
5. «The Idyll of Red Gulch».
6. «Brown of Calaveras».

"Οπως εἴδαμε παραπάνω, τὸ πρῶτο διήγημα μεταφράστηκε ξέχωρα στὸν πρῶτο τόμο τῆς «Πανδώρας», ὅπου συνοδεύοταν ἀπὸ τὴν παραπομπή: «Τὸ διήγημα τοῦτο, ἢ μᾶλλον σκιαγράφημα, ἐλήφθη ἐκ τῶν παγκοσμίου φήμης ἀπολαυόντων διηγημάτων τοῦ διασήμου Ἀμερικανοῦ Μπρέτ Χάρτ, ὃστις μετ' ἀπαραμίλου τέχνης περιγράφει ἐν αὐτοῖς τὸν βίον τῶν χρυσοθηρῶν τῆς πατρίδος του, τῆς Καλιφορνίας¹. Προτιθέμεθα δὲ νὰ δημοσιεύσωμεν καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὑπὸ τὸν τί-

τλον ‘’Εκ τῆς χώρας τοῦ χρυσοῦ’’). Απὸ τὴν παραπάνω εἰδήση μποροῦμε νὰ ὑποθέσομε πώς ἡ μετάφραση τῶν ὑπόλοιπων διηγημάτων θὰ ἀκολουθοῦνται σὲ ἐναν δεύτερο τόμο τῆς σειρᾶς. Θὰ πρέπει νὰ μεσολάβησαν ἄλλες ὑποχρεώσεις ποὺ τὸν ἐμπόδισαν νὰ κρατήσει τὴν ὑπόσχεση ποὺ διαφαίνεται μὲ τὸ «προτιθέμεθα δὲ νὰ δημοσιεύσωμεν» κ.τ.λ. Τὴν ἵδια χρονιά (1905), δημοσιεύτηκε ὡς νούμερο 4 στὴν «Πανδώρα», σὲ δική του μετάφραση, ἐνα μυθιστόρημα-thriller ἐνὸς ἄγνωστου καὶ δυσεύρετου στὴν ἐποχή μας ”Αγγλου, μὲ τίτλο ‘*H* εὑρεσις τῆς γυναικὸς τοῦ Λώτ’².

Αὐτὴ ἡ μετάφραση (219 σελ.) καὶ ἄλλοι βιοποριστικοὶ περισπασμοὶ θὰ τὸν ἐμπόδισαν νὰ ὀλοκληρώσει τὴ δουλειὰ τοῦ Χάρτ, ποὺ δημοσιεύτηκε τελικὰ στὰ 1909, ἀπὸ τὴν ‘Ἐλληνικὴ’ Ἐκδοτικὴ ‘Ἐταιρεία, μὲ διαφορετικὸ ἀπὸ τὸν προτιθέμενο τίτλο. ‘*H* συλλογὴ ὀνομάστηκε ‘Αργοναυτικαὶ διηγήσεις. ‘*H* ἀλήθεια εἶναι πώς ὁ Χάρτ εἶχε συγκεντρώσει εἴκοσι τρία διηγήματα ποὺ βρίσκονται στὸν δεύτερο τόμο τῆς ἀμερικανικῆς ἔκδοσης, ἐνῶ στὴν ἀγγλικὴ εἶναι μοιρασμένα στὸν δεύτερο καὶ στὸν τρίτο τόμο, μὲ τίτλο *Tales of the Argonauts*. Κανένα ἀπὸ αὐτὰ ὅμως δὲν εἶναι κὰν ἀγγιγμένο ἀπὸ τὸν Παπαδιαμάντη. Τὸ βιβλίο ἀνοίγει μὲ μιὰ εἰδήση, σὰν τὴν πρώτη, σὲ παραπομπή, γιὰ νὰ ἐξηγήσει ἵσως τὴν ἀλλαγὴ τοῦ τίτλου ἀπὸ τὸ ἀνύπαρκτο στὶς ἀνθολογίες τοῦ Χάρτ ‘*Εκ τῆς χώρας τοῦ χρυσοῦ*, σὲ ‘Αργοναυτικαὶ διηγήσεις: «‘Ο συγγραφεὺς ἐπιγράφει ‘Διηγήσεις τῶν ’Αργοναυτῶν’ (sic), ὑπαι-

1. ‘Ο Χάρτ γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε στὸ Albany τῆς πολιτείας τῆς Νέας Υόρκης.

2. Alfred Clark, *The finding of Lot's Wife*, New York and London, F. A. Stokes Company, 1896, καὶ δεύτερη ἔκδοση: Sampson Low & Co., London, 1896.

νιττόμενος τὸ ‘Χρυσοῦν δέρας’¹, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς τυχοδιωκτικοὺς καὶ χάριν χρυσοθηρίας γινομένους ἀποικισμούς τῶν ἡρώων του». Ὡς σύγχυση —γιὰ τὸν ἐπαρκὴ ἀναγνώστη— ἀρχίζει μὲ τὸ πρῶτο διήγημα ποὺ ἐμφανίζεται στὴ μετάφραση: «Νὺξ εἰς Οὐτιγγδαμ». Στὴν ἀγγλικὴ ἔκδοση πάλι, ὑπάρχει ἔνα διήγημα μὲ τίτλο «A Night at Wingdam», ἀλλὰ στὴ μετάφραση ὁ Παπαδιαμάντης μεταφράζει μὲ αὐτὸ τὸν τίτλο ἔνα ἄλλο διήγημα ποὺ ἐπιγράφεται «A Lonely Ride». Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ μεταφραστὴς δίνει στὸ διήγημα «A Lonely Ride», τὸν τίτλο τοῦ «A Night at Wingdam».

Γιὰ νὰ πάρομε τὰ πράγματα μὲ τὴ σειρά, ἀπὸ τὶς ἔξι ἴστορίες τοῦ Ρώριν-Κάμπ, μεταφράζονται ἀνάκατα ἄλλες τρεῖς. Ὑπάρχουν συλλογές μὲ δεκαενέα διηγήματα, ἀπὸ τὰ δόποια μεταφράζονται μόνο τὰ πέντε. Τὸ παρακάτω διάγραμμα θὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ἀναγνωρίσομε τὶς ἴστορίες, ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴ ἔκδοση τῶν ἔργων τοῦ Χάρτ. Στὴν πρώτη στήλη ἀναφέρονται τὰ ἔργα τοῦ Χάρτ. Μέσα στὴν παρένθεση ἀναγράφεται ὁ τόμος τῆς δημοσίευσης τῆς συλλογῆς καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν διηγημάτων ποὺ περιέχει. Ὁ δεύτερη στήλη ἀναφέρεται στὶς μεταφράσεις τοῦ Παπαδιαμάντη. Μέσα στὴν παρένθεση ἀναγράφεται ἡ σειρὰ δημοσίευσης τοῦ κάθε διηγήματος στὴν ἑλληνικὴ ἔκδοση, καὶ μιὰ συντομογραφία ποὺ θὰ μᾶς χρησιμέψει παρακάτω, στὴν ἀνάλυση τῆς μετάφρασης. “Ολα τὰ διηγήματα εἶναι δημοσιευμένα στὸ ‘Αργοναυτικὸν Διηγήσεις, μὲ μόνη ἔξαριση τὴν Καλὴ τύχη τοῦ ‘Ρώριν-Κάμπ, δημοσιευμένο στὴν «Πανδώρα».

1. Μυθιστόρημα μὲ τίτλο *Τὸ Χρυσοῦν δέρας*, τοῦ Ἀμεδαίου Ἀσσάρ, ἔχει μεταφραστεῖ ἀπὸ τὸν Παπαδιαμάντη σὲ 131 ἐπιφυλλίδες, στὴν «Ἐφημερίδα». Βλ. Φ. Δημητρακόπουλο - Ἐ. Ι. Δαμβουνέλη, ὅ.π., σ. 443.

THE COMPLETE WORKS
OF BRET HARTE

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

1. *The Luck of Roaring Camp
and other Sketches* (II, 6 διηγ.)

The Luck of Roaring Camp

‘Η καλὴ τύχη τοῦ Ρωριν-Κάμπ
(P.K.)

The Outcasts of Poker Flat

Οἱ ἔξοριστοι τοῦ Πόκερ Φλάτ (4,
Π.Φ.)

The Idyll of Red Gulch

Τὸ εἰδύλλιον τοῦ Ρέδ Γκόλτς (2,
Π.Γκ.)

Brown of Calaveras

Μπράουν Καλαβιέρας (5, Μπ.Κ.)

2. *Condensed Novels* (II, 19 διηγ.)

Muck-a-Muck: A Modern Indian Novel after Cooper

Μούκ-Α-Μούκ. Νεωτεριστικὸν ἴνδικὸν διήγημα κατὰ τὸν Φένιμορ Κοῦπερ (7, Μ.α.Μ.)

Selina Sedilia

Σελήνα Σεδίλια (9, Σελ.Σ.)

The Ninety-nine Guardsmen
By Al-x-d-r D-m-s. Chapter I
Showing the Quality of the
Customers of the Innkeeper
of Provins

Ποιοὶ τινὲς ἥσαν οἱ θαμῶνες τοῦ πανδοχείου τῆς Προβηγκίας (10,
Π.Π.)

Lothaw; or, the Adventures
of a Young Gentleman in
Search of a Religion

Λόθω, ἢ, Περιπέτειαι εὐγενοῦς νέου εἰς ἀναζήτησιν θρησκείας (6, Λο.)

Terence Denville

Τερέντιος Δεμβίλλ (8, Τερ.Δ.)

3. *Earlier Papers* (II, 7 διηγ.)

A Lonely Ride

Νὺξ εἰς Οὐτέγγδαμ (1, Ούτιγ.)

The Man of no Account

‘Ο Ἀφερέγγυος (3, Αφ.)

[A Night at Wingdam]

[ἀμετάφραστο, βλ. «A Lonely Ride»]

4. *Spanish and American Legends* (II, 7 διηγ.)
- The Legend of Monte del Diablo
The Legend of Devil's Point
The Adventure of Padre Vicentio: A Legend of San Francisco
The Devil and the Broker: A Mediaeval Legend
5. *Tales of the Argonauts* (II, III, 23 διηγ.)
- Iσπανοαμερικάνικοι θρύλοι*
 'Η παράδοσις περὶ τοῦ ὄρους τοῦ Διαβόλου (13, Ορ.Δ.)
 Τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Διαβόλου (14, Α.Δ.)
 Τὸ συμβάν τοῦ πάτερ Βικέντιου (12, Π.Β.)
 'Ο Διάβολος καὶ ὁ Μεσίτης: Μεσαιωνικὴ παράδοσις (11, Δ.Μ.)
 Τίτλος συλλογῆς (ὅλα ἀμετάφραστα)

'Απὸ τεχνικὴ ἀποψη, ἡ μετάφραση προχωράει ὅμαλά, μὲ
 ἔξαριεση τὰ σημεῖα ποὺ παρουσιάζουν ἀσυνήθιστες ἰδιομορ-
 φίες. Σὲ αὐτὰ θὰ σταθοῦμε, χωρὶς νὰ ξεχνᾶμε πώς δὲν κά-
 νομε ἀνάλυση τοῦ ἔργου τοῦ Παπαδιαμάντη, ἀλλὰ παίρνομε
 καταπόδι, λέξη πρὸς λέξη, ἐνα ἀγγλικὸ κείμενο καὶ τὸ δια-
 βάζομε μαζί του, προσπαθώντας νὰ καταλάβομε γιατί σὲ δρι-
 σμένα μέρη ὑπάρχουν προσθῆκες καὶ ἀλλοῦ παραλείψεις, γιατί οἱ
heathen εἶναι ἀλλοτε ἀπιστοι καὶ ἀλλοτε ἐθνικοί, γιατί οἱ
woodpeckers, ποὺ ἀναφέρονται πέντε φορὲς στὸ κείμενο, με-
 ταμορφώνονται μὲ ἐπίμονη συνέπεια σὲ καρακάξαι καὶ πιπί-
 νια, σὲ πιπινάκια, σὲ σπίνοι καὶ κίσσες, γιὰ νὰ γίνουν στὸ
 τέλος μεμακρυσμένοι θόρυβοι τοῦ δάσους (μήπως δὲν εἶναι;),
 νὰ σημειώσομε λέξεις καὶ σχήματα ποὺ δὲν ἀπαντοῦμε στὸ
 ἔργο του, νὰ βροῦμε ἀλλα ποὺ φανερώνουν ἀπρόσμενες ὅμοιό-
 τητες μὲ τὸ δικό του, καὶ νὰ ἀναρωτηθοῦμε ἀν δὸ Παπαδια-
 μάντης-δημιουργὸς τοῦ δικοῦ του ἀνεπανάληπτου ἔργου, εἴ-

ναι διαφορετικός ἀπὸ τὸν Παπαδιαμάντη ποὺ μεταφράζει, γιὰ ἄγνωστους λόγους, ἔναν Ἀμερικανὸ συγγραφέα.

Εἶμαι σίγουρος πώς μιὰ συγκριτικὴ παραβολὴ τῆς μετάφρασης τοῦ "Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία (1889), θὰ μᾶς ἀντάμειβε μὲ πλουσιότερη σοδειὰ καὶ θὰ μᾶς ὁδηγοῦσε σὲ πιὸ ἐνδιαφέροντα loci communes, τουλάχιστον ἀπὸ τὴ σκοπιὰ κοινῶν θεολογικῶν καταβολῶν στὸ ἔργο τῶν δύο δημιουργῶν. Μιὰ τέτοια παραβολὴ ὅμως δὲν θὰ εἶχε καμία θέση μέσα σὲ αὐτὴ τὴ μελέτη καὶ θὰ μᾶς ἀπομάκραινε πολὺ ἀπὸ τὸν σκοπό μας, ποὺ περιορίζεται γιὰ τὴν ὥρα στὴ σχέση τοῦ Παπαδιαμάντη μὲ τὸν Ἀμερικανό.

Πρῶτος δὲ Χάρτ, ἀπὸ τοὺς λοιποὺς λογοτέχνες τοῦ νέου κόσμου, ἀσχολήθηκε μὲ τὴ ζωὴ τῶν ἐποίκων ποὺ ἀνοιξαν τὰ δυτικὰ σύνορα τῆς Ἀμερικῆς, καὶ κατάγραψε τὰ πρῶτα τους βήματα σὲ ἔνα τραχὺ καὶ ἀφιλόξενο τοπίο. Περιέσωσε ἵσπανικοὺς θρύλους τῆς Καλιφόρνιας, δημιούργησε φανταχτεροὺς τύπους (Oakhurst, Hamlin, French Pete) ποὺ ἐπανέρχονται στὶς ἱστορίες του, ἀνασκάλισε τὶς πιθανότητες μερικῶν χαρακτήρων καὶ τὴ σχέση τους μὲ ἔναν ἄγνωρο, παρθένο χῶρο, ὃπου κινοῦνται μὲ χοντροπιὰ καὶ ἀμηχανία, ἐγκαινίασε ἔνα νέο εἶδος, ποὺ βαφτίστηκε ἀπὸ τοὺς κριτικοὺς the local colour school.

Κάτι παρόμοιο ἡθογραφικὸ κόλλησαν καὶ στὸν Παπαδιαμάντη οἱ διυλιστές τοῦ ἔργου του. Μία βασικὴ διαφορὰ παραμένει, ποὺ τὸν ἔχωρίζει ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τῶν ὅποιων τὸ ἔργο μεταφράζει, ἰδιαίτερα στὴν περίπτωση τοῦ Χάρτ καὶ τοῦ Ντωντέ, καὶ αὐτὴ ἡ διαφορὰ βγαίνει καθαρὰ στὴ μετάφραση. Οἱ ἀνθρωποὶ αὐτοὶ γράφουν λογοτεχνία, ἰδιαίτερα στὴν περίπτωση τοῦ Ντωντέ ἔχομε ἔνα καθαρὸ δεῖγμα προ-

βηγκιανῆς ἡθογραφίας, καὶ ὁ Παπαδιαμάντης στὸ δικό του ἔργο γράφει τὸν ἑαυτό του. Δὲν μιμεῖται κανέναν, ἀκολουθεῖ δικούς του κανόνες, χρησιμοποιεῖ μιὰ γλώσσα Ἱερατική, μὲ βιβλικὰ καὶ πατερικὰ δάνεια συγκερασμένα μέσα σὲ ἕνα λαϊκὸ ἴδιωμα, ποὺ ἀποδίδεται μὲ τὴν προσωπική του διαίσθηση τῆς ἴστορίας αὐτοῦ τοῦ τόπου. Γράφει τὸν ἑαυτό του χωρὶς νὰ κάνει βιογραφία, καὶ παράλληλα γράφει τὴν ἴστορία τοῦ τόπου του. Τὸ εἶναι τοῦ τόπου του εἶναι μοναδικὸ καὶ ἀνεπανάληπτο, ἐπειδὴ κάθε ἄνθρωπος εἶναι μοναδικὸς καὶ ἀνεπανάληπτος, ἐπειδὴ ὁ ἵδιος εἶναι ὁ τόπος του, ξένος τόκος στὰ ἱατρεῖα τῆς Βαβυλῶνος τῆς ἐποχῆς του. Καὶ βρέθηκαν ἄνθρωποι, νὰ τὸ λένε αὐτὸ ἡθογραφία. Γιὰ τοῦτο καὶ ὅταν πλησιάζει ἔνα κείμενο ποὺ παραμένει ξένο στὴ διαίσθηση τοῦ τόπου του, καταφεύγει σὲ ἕνα σωρὸ τεχνάσματα γιὰ νὰ μπορέσει νὰ τὸ καταχωρήσει στὰ λήμματα αὐτῆς τῆς διαίσθησης, ποὺ τροφοδοτοῦνται ἀπὸ τὴ δική του ζωὴ μέσα στὴν ἴστορία τοῦ τόπου. Αὐτὲς εἶναι καὶ οἱ μόνες περιπτώσεις ὅπου κάνει λογοτεχνία, μὲ τὴν τεχνικὴ καὶ ὅχι τὴν ὑπαρξιακὴ ἔννοια τῆς διεργασίας τοῦ λόγου.

Ἐδῶ, παρενθετικά, θὰ ἥθελα νὰ θυμίσω στὸν ἀναγνώστη πῶς ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ περασμένου αἰώνα, καὶ ἀπὸ τὴ Ρωσία καὶ τὴν Ἑλλάδα μέχρι τὴ Νορβηγία — ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη τῆς Εύρωπης μέχρι τὴν ἄλλη, μέσα στὰ ὅρια τῶν ἔθνων κινημάτων καὶ τῶν ἔθνων στικῶν ἴδεολογιῶν, ἔκανε τὴν ἐμφάνισή του, στὶς τέχνες, τὸ ἡθογραφικὸ στοιχεῖο. Στὴν ἀρχὴ, φαίνεται πῶς κύλησε μέσα στὸ ρεῦμα τοῦ ρομαντισμοῦ, μὲ μουσικὲς συγχορδίες. Οὐγγαρέζικες ραψωδίες, σλάβικοι χοροί, ἵρλανδέζικα τραγούδια, πολωνέζες καὶ μαζούρκες, παιγμένες τὶς περισσότερες φορὲς ἀπὸ τὰ χέρια τῶν δημιουργῶν

τους, ἔπαιρναν μιὰ καθαγιασμένη χροιὰ αὐθεντικότητας, καθώς ταιριάζονταν μὲ μιὰ μορφὴ ἀκαθόριστης λαϊκότητας, φολκλορικοῦ κύρους. Τὰ ἵδια καὶ στὴ λογοτεχνίᾳ. "Οποιος συγγραφέας σεβόταν τὸν ἑαυτό του, ἥταν ὑποχρεωμένος νὰ μπάζει μέσα στὸ ἔργο του λαϊκοὺς τύπους ποὺ δικαίωναν, ἀν δχι τίποτα ἄλλο, ἐθνικιστικὲς τάσεις, ἐθνικὲς ἀξιώσεις. Αύτοὶ οἱ τύποι ὅμως δὲν εἶναι ζωντανοί, παραμένουν τύποι, ἀτελὴ ἀποτυπώματα ζωντανῶν ἀνθρώπων, ποὺ τοὺς βάζουν οἱ δημιουργοὶ τους νὰ ἐκπροσωποῦν ἰδέες-ἀποκυήματα τῶν ἰδεολογικῶν παρατάξεων τῶν δημιουργῶν τους, εἴτε σλαβόφιλοι λέγονται αὐτοί, ἢ πανσλαβιστές, παντούρκιστές ἢ πανγερμανιστές, φιλέλληνες ἢ ὅτιδήποτε ἄλλο. Σίγουρα δὲ Παπαδιαμάντης δὲν ἀνήκει σὲ αὐτὲς τὶς ἡθογραφικὲς κατηγορίες τύπου ντόπιου λαϊκοῦ χρώματος (the local colour school[boys] ποὺ λέγαμε).

"Οσο ἐπιτήδειος καὶ νὰ εἶναι δὲ μεταφραστής, ἀν τὸ πρωτότυπο δὲν λέει τίποτα, τὰ ἵδια θὰ λέει καὶ ἡ μετάφραση. «Ξέναι καὶ ἄτριπτοι ίστορίαι» ('Αρτεμίδωρος, 'Ονειροκριτικά, IV. 63) εἶναι αὐτές, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνομε, καὶ θὰ πρέπει νὰ ξαναγρίσομε στὸν Χάρτ, γιὰ περισσότερες ἐνδείξεις.

'Ο Χάρτ γράφει σὲ ἔναν τόνο ποὺ μιμεῖται τοὺς "Αγγλους συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς του (George Eliot, Thomas Hardy) προσαρμοσμένο σὲ ἀμερικάνικες καταστάσεις. Μὲ ἐξαίρεση τὸν Walt Whitman καὶ τὸν David Thoreau, ποὺ πραγματεύονται ἀμερικάνικα θέματα, αὐτὸς εἶναι δὲ ἀποδεκτὸς τρόπος δημιουργίας ὕφους καὶ ἀτμόσφαιρας στοὺς πετυχημένους 'Αμερικάνους λογοτέχνες τῆς ἐποχῆς, ἰδιαίτερα στοὺς Henry Melville καὶ Edgar Allan Poe, ποὺ καλλιεργοῦν τὸ θαλασσο-

γραφικὸν καὶ τὸ γοτθικὸν ὕφος ἀντίστοιχα. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ σύγχρονη μὲν αὐτὴ τὴν ἐποχὴν περίπτωση τοῦ Λευκαδογεννημένου ἑλληνο-ιρλανδέζου Lafcadio Hearn, ποὺ περνάει τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του στὴν Ἑλλάδα, στὴν Ἰρλανδία, σὲ ἔνα ἐσωτερικὸν σχολεῖο στὴν Ἀγγλία, γιὰ νὰ τὸ σκάσει δεκαοχτώ χρονῶν στὴν Ἀμερική, νὰ περάσει χρόνια πείνας καὶ ἀνέχειας στὸ Σινιονάτι καὶ στὴ Νέα Ὁρλεάνη, νὰ καταλήξει οἰκογενειάρχης καὶ λογοτέχνης στὴν Ἰαπωνία, καὶ νὰ πεθάνει καθαρόσαμος Γιαπωνέζος, μὲ τὸ ὄνομα Κοϊζούμι Γιακούμο, ἀφοῦ ἔχει δημιουργῆσει ἔνα ἴδιαίτερο —σὰν τὴ ζωὴ του— καὶ τέλεια προσωπικὸν ὕφος στὴν ἴστορία τῆς ἀμερικάνικης λογοτεχνίας. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸν Henry James, ποὺ μὲ ἀντίθετο δρομολόγιο φτάνει στὴν Ἀγγλία καὶ καλλιεργεῖ στὰ γραφτά του τὸν μύθο τῆς ἀγνότητας τῆς Ἀμερικῆς, ποὺ ἔρχεται σὲ σύγκρουση μὲ τὸν γηραλέο καὶ διεφθαρμένο ἀλλὰ γεμάτο σοφίᾳ κόσμο τῆς Εὐρώπης. Μέσα ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀνταλλαγὲς καὶ τοὺς πειραματισμοὺς στὸ νέο διεθνικὸν ὕφος, ποὺ δὲν παύει νὰ καλλιεργεῖται μέχρι τὶς μέρες τοῦ Ezra Pound καὶ τοῦ T. S. Eliot, θὰ γεννηθεῖ ἔνας νέος τόνος στὴν ἔκφραση καὶ στὸ περιεχόμενο, ποὺ δὲν ὑπῆρχε στὴ νηπιακὴ ἐποχὴ τῆς λογοτεχνίας τῆς Ἀμερικῆς τοῦ Μπρέτ Χάρτ. Ὁ ἴδιος δὲν ξέκοψε τὶς γέφυρές του μὲ τὸν νέο κόσμο, καὶ πέθανε στὴν Ἀγγλία. Μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς του παρουσίαζε τὸν ἔαυτό του στὴν Εὐρώπη σὰν ἀτόφιο, ἀγνό, ἀφελές καὶ ἀθῶο κομμάτι τῆς Ἀμερικῆς, ἔνας τύπος διανοούμενου χρυσοθήρα τῆς Καλιφόρνιας, ποὺ τοῦ ἀρεσεῖ νὰ ἐπαναλαμβάνει τὴν ἴδια διάλεξη σὲ διάφορα ἀγγλικὰ πανεπιστήμια, διανθισμένη μὲ εἰκόνες ἐποίκων χροιᾶς noble savage, μὲ πλατύγυρα καπέλα, μαντίλια δεμένα στὸ λαιμό,

δερμάτινες περισκελίδες φορεμένες πάνω ἀπὸ τὰ παντελόνια τους, σπιρούνια στὶς μπότες¹.

Πέρα ἀπὸ αὐτὲς τὶς φολχλορικὲς εἰκόνες, μὲ σίγουρη ἀπήχηση στὸ εὔρωπαϊκὸ κοινὸ πού, ὅπως εἴδαμε, ἀπαιτοῦσε τώρα ἡθογραφικοὺς τύπους, τὸ γεγονὸς παραμένει πῶς γιὰ νὰ τὶς προωθήσει, ἔπειτε νὰ δημιουργήσει ἐνα τεχνητὸ ὕφος ραφιναρισμένου γούστου, προσαρμοσμένου στὴν εὔθραυστη τεχνητὴ ἀτμόσφαιρα πολιτισμοῦ ποὺ καλλιεργοῦσε ἡ ἀγγλικὴ λογοτεχνία. Στὴν καταγραφὴ αὐτῶν τῶν ἴστοριῶν, δὲ Χάρτ παραμένει ἐνας ἀμέτοχος ἐπισκέπτης στὴν πατρίδα του, ποὺ παρατηρεῖ ἀπὸ κάποια ἀπόσταση τὰ δρώμενα, καὶ τὰ σχολιάζει μὲ εὐρωπαϊκὴ νοοτροπία. Γιὰ νὰ πετύχει τὴ μετάβασή τους στὰ ἑλληνικά, δὲ μεταφραστὴς θὰ χρησιμοποιήσει τρόπους παραλλακτικούς, θὰ προσαρμόσει τὰ ὄντα καὶ τὰ τοπωνύμια σὲ οἰκείους εὐρωπαϊκούς τύπους μὲ πληθώρα γαλλισμῶν, θὰ ἐπιχειρήσει ἀνασχηματισμούς, ἀλλὰ καὶ αὐτοσχεδιασμούς ποὺ θὰ προσαρμόσουν τὸ ἀμερικάνικο περιεχόμενο σὲ εὐρωπαϊκὲς καταστάσεις, καὶ θὰ καταφύγει σὲ παροιμίες καὶ γνωμικά, στὴν προσπάθειά του νὰ μεταφέρει σὲ οἰκεῖο τόπο, ξένους

1. Βλ. Εἰσαγωγὴ, στὸν β' τόμο τῆς σειρᾶς *The Writings of Bret Harte*, Riverside Press, Cambridge Mass., 1907, σσ. XXII-XXIII, ὅπου καὶ δημοσιεύεται ἡ συνηθισμένη διάλεξη. 'Ἡ ἀμερικανικὴ λογοτεχνικὴ παροικία τοῦ Λονδίνου, ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Χάρτ, ἀπαριθμοῦσε μεταξὺ τῶν μελῶν της τὸν Mark Twain, τὸν Joaquin Miller, καὶ τὸν Ambrose Bierce. "Αν καὶ ὁ τελευταῖος εἶχε μόλις καταφθάσει ἀπὸ τὸ Σὰν Φρανσίσκο, καὶ μερικές ἀπὸ τὶς ἴστοριες του εἶχαν ἀρκετὸ local colour, εἶναι ἐνδεικτικὸ πῶς δὲν ἀσχολήθηκε μὲ τὸ marketing τῶν ἡθογραφικῶν τύπων τῆς Καλιφρονίας, μιᾶς καὶ αὐτὸ ἔπειτε στὴν δικαιοσοδία τοῦ Χάρτ. 'Ο Miller πάλι, παρίστανε στοὺς "Ἀγγλούς τὸν τυχοδιώκτη τοῦ West, ποὺ γιὰ νὰ ἐπιβιώσει ἔκλεψε ὅλογα, σκέτωνε ἵνδιάνους —δταν δὲν ἔμενε στοὺς καταυλισμούς τους—, κυνηγοῦσε βούβαλους καὶ ὁδηγοῦσε ταχυδρομικές ἀμαζός. Οἱ θωμαστές του στὸ Λονδίνο τὸν ἀποκαλοῦσαν «The Byron of Oregon».

τρόπους καὶ παράξενα ἥθη. Ὁ Ενδεικτικὸ αὐτῆς τῆς τάσης εἶναι πώς ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς μεταφρασμένων διηγημάτων προέρχεται ἀπὸ τὴ σατυρικὴ συλλογὴ τοῦ Χάρτ, *Condensed Novels*, ποὺ μιμεῖται τὶς παρωδίες τύπου Jane Austen, μὲ ἀρκετὰ τραχὺ τρόπο. Ὁ Παπαδιαμάντης μεταφράζει πέντε διηγήματα ἀπὸ αὐτὴ τὴ συλλογή, ὅπου σατυρίζεται σὲ συνοπτικὸ τρόπο τὸ ὄφος γνωστῶν Εὐρωπαίων συγγραφέων.

Νομίζω λοιπὸν πώς εἶναι καιρὸς νὰ περάσομε στὴ μελέτη αὐτῆς τῆς διεργασίας, καὶ στὴ μεταφορὰ τοῦ κειμένου στὰ ἑλληνικά, ποὺ παίρνει τὴ μορφὴ τῶν παραλλαγῶν. Τὸ κλειδὶ γιὰ τὶς συντομογραφίες θὰ τὸ βρεῖ ὁ ἀναγνώστης στὸν πίνακα τῶν διηγημάτων (σσ. 19, 20).

I. ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Ἐδῶ μεταφέρονται εἰκόνες ἡ ἀντιστοιχίες ἀπὸ τὰ ἀγγλικά, ποὺ δὲν ἔχουν ἀνάλογο ἀντίκτυπο στὰ ἑλληνικά. Αὐτὸ δόμως δὲν εἶναι τὸ μόνο κριτήριο γιὰ τὴν παραλλαγή τους. Ἡν ὁ Παπαδιαμάντης νιώθει πώς ἡ εἰκόνα ἀποδίδεται καλύτερα στὴν ταβέρνα παρὰ στὴ θάλασσα, ὅπου τὴν τοποθετεῖ τὸ πρωτότυπο, βγάζει τὰ δρώμενα ἀπὸ τὴ θάλασσα, καὶ τὰ μεταφέρει στὴ στεριά.

’Αφ.

He was always seasick whenever we had a capful of wind. He never got his sea-legs on either. And I never shall forget how we all laughed when Rattler took him the piece of pork on a string...

Τὸν ἔπιανε πάντοτε ναυτία ὅταν ἐπίναμε ἔνα γαλλόνι κρασί. Δὲν ἡμποροῦσε μάλιστα νὰ στερεώσῃ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τὸ βῆμα του. Καὶ ποτὲ δὲν θὰ ξεχάσω πόσον ἐγελάσαμεν ὅταν ὁ ‘Ράττλαρ τὸν ἔπεισε νὰ χορεύσουν μαζὶ μίαν νύκτα τὸν ὑποσκάζοντα χορόν.

Στὸ «Οἱ ἔξδριστοι τοῦ Πόκερ Φλάτ», ὁ ἀφελής "Ακακος" (Innocent) διηγεῖται κάποιο βράδυ στὴν παρέα, ἴστορίες ἀπὸ τὴν Ἰλιάδα. 'Ο ἀγράμματος "Ακακος" ἐπιμένει νὰ ἀποκαλεῖ τὸν 'Αχιλλέα (Achilles) Ash-heels (σταχτόφτερνο).

Π.Φ.

Most especially was he interested (Mr. Oakhurst) in the fate of «Ash-heels», as the Innocent persisted in denominating the «swift-footed» Achilles.

'Ιδιάζον ἐνδιαφέρον εὗρεν εἰς τὴν τύχην τοῦ «'Αχιλλέα» καθὼς ὁ "Ακακος" ἐπέμενε νὰ κλίνῃ τὸν πόδας ὡκὺν ἥρωα

Χάνεται ὅλη ἡ παράσταση μεταξὺ τοῦ γοργοπόδαρου (swift-footed) καὶ σταχτόφτερνου (Ash-heels), καὶ τὸ λογοπαίγνιο —pun— μεταφέρεται σὲ γραμματολογικὸ ἐπίπεδο. Αὐτὸ ποὺ χάνεται περισσότερο εἶναι μία ἀφελής, τυπικὰ ἀμερικάνικη πτυχὴ τοῦ χαρακτήρα τοῦ "Ακακου", καὶ ὅχι ἡ ἀμορφωσιά του, ποὺ τονίζεται στὴ μετάφραση, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει στὸ πρωτότυπο.

Συχνὰ μεσολαβοῦν ἐπεξηγηματικὲς προσθῆκες γιὰ νὰ τονίσουν πιὸ ἔντονα τὶς προθέσεις τῶν ἀτελῶν χαρακτήρων τοῦ Χάρτ:

and so offered the hypothesis that he had wandered from the camp and had accidentally stampeded the animals

καὶ οὕτε ἔδιδε ἀφορμὴν νὰ ὑποτεθῇ ὅτι αὐτὸς εἶχεν ἀποπλανηθῆ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ καταυλισμοῦ, καὶ ἵσως εἶχεν ὑπάγει ν' ἀναζητήσῃ τὰ ζῷα, τὰ ὅποια εἶχον φύγει ὡς φαίνεται πρότερον —πιθανὸν κανὲν ἔξ αὐτῶν νὰ εἶχε κόψει τὴν τριχειάν του,— κι' ὁ μπαρμπα-Βίλλης εἶχε καθαλικεύσει ἐν ἐκ τῶν ἀλλων, διὰ νὰ τρέξῃ νὰ κυνηγήσῃ τὸν φυγάδα.

·Αλλὰ καὶ ἀντίθετα, περικοπές:

·Ο "Οκχουρστ λέει στὸν Τὸμ πῶς ἔτυχε νὰ μὴν κλείσει μάτι γιὰ μιὰ ὄλοκληρη βδομάδα. Στὴν ἐρώτηση τοῦ Τὸμ «Κι ἔκανες τί;» δ Ὁκχουρστ ἀπαντάει:

«Poker!» replied Oakhurst sententiously. «When a man gets a streak of luck —nigger-luck— he don't get tired, the luck gives in first. Luck», continued the gambler reflectively, «is a mighty queer thing. All you know about it for certain is that it's bound to change. And it's finding out when it's going to change that makes you. We've had a streak of bad luck since we left Poker Flat — you come along, and slap you get into it, too. If you can hold your cards right along you're all right».

·Ολος αὐτὸς δ μονόλογος, ὅπου φανερώνεται γιὰ μοναδικὴ φορὰ κάποια ἀπόπειρα φλυαρίας ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ λακωνικοῦ ·Οκχουρστ, περιορίζεται σὲ ἔνα:

— Τί νὰ κάμω; ἀπήντησεν ἀποφθεγματικῶς δ ἄλλος· τύχη τὴν λὲν αὐτή· τὸ μόνον ποῦ εἰσαι βέβαιος, εἶνε πῶς θὰ γυρίσῃ, καὶ πάλι θὰ ξαναγυρίσῃ, δσο νὰ σοῦ ἔλθῃ δ ὑπνος, δὲν τὸ ξέρεις. ·Εὰν μπορεῖς νὰ κρατῆς τὰ χαρτιά σου καλά, καλῶς ἔχει.

·Ισως ἔτσι ἀποφεύγονται τὰ ἀμετάφραστα «nigger-luck», «streak of luck», «streak of bad luck, and slap you get into it, too». Αὐτὸ ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει περισσότερο εἶναι πῶς οἱ σκέψεις τοῦ χαρτοπαίχτη γύρω ἀπὸ τὴν τύχη, μεταφέρονται στὸ προσωπικὸ ὕφος τοῦ μεταφραστῆ. ·Ο, τι δὲν μπορεῖ νὰ ἐκφραστεῖ μέσα ἀπὸ τὸ δικό του ὕφος, δὲν μεταφέρεται στὴ μετάφραση. ·Ετσι, τὸ «τύχη τὴν λὲν αὐτή· θὰ γυρίσῃ,

καὶ πάλι θὰ ξαναγυρίση...» εἶναι πιὸ κοντὰ στὴν ἀντίληψη τῆς τύχης καὶ τῆς μοίρας τοῦ «ἀσκολσουν τσεβιρινέ», καὶ στὴν κυκλικὴ φορὰ τῆς τύχης «...θὰ γυρίσῃ, καὶ πάλι θὰ ξαναγυρίσῃ» τοῦ «Ξεπεσμένου δερβίση», ποὺ «έσκέπτετο τὸ ἀστατον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων... Χαρὰ σ' ἐκεῖνον που ξέρει νὰ τὸν γυρίζῃ, τὸν κόσμον αὐτόν», παρὰ τοῦ ήρωα τοῦ Μπρέτ Χάρτ.

Τὸ δυσοίωνο «streak of bad luck» ξανακάνει τὴν ἔμφανισή του, μὲ τὴν κυκλικὴ φορὰ τῆς μοίρας αὐτὴ τὴ φορά, στὸ ἐπιγραμματικὸ σημείωμα πάνω ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ "Οκχουρστ. Τὸ «who struck a streak of bad luck», γίνεται «ὅστις ἔχασε κακὸ παιχνίδι», καὶ φανερώνει πώς ὁ Παπαδιαμάντης δὲν ἔνδιαφερόταν τόσο γιὰ τὶς λεπτὲς πλευρὲς τῆς ἔξτιλιξης τοῦ χαρακτήρα τοῦ χαρτοπαίχτη, καὶ γιὰ τὴν ἀπόφασή του νὰ αὐτοκτονήσει, ὅσο γιὰ τὸ ἀναπόφευκτο τῆς κυκλικῆς μοίρας καὶ τὴν ἀποτυχία του νὰ συμβιβαστεῖ μὲ τὴν τύχη του, βλέποντας τὸν θάνατό του ὡς ἀπώλεια, «κακὸ παιχνίδι». "Όλα αὐτὰ προεικάζονται μὲ τὴ σύνδεση τοῦ «streak of bad luck» τοῦ διαλόγου μὲ τὸν Τόμ, ποὺ προηγεῖται τοῦ «streak of bad luck» τοῦ ἐπιτάφιου σημειώματος, σύνδεση ποὺ δὲν γίνεται φανερὴ στὴ μετάφραση. Καὶ ὅμως, ὑπάρχει μία μοιρολατρική, ἐσχατολογικὴ παρατήρηση στὴ μετάφραση, ποὺ δὲν ὑπάρχει στὸ πρωτότυπο. Ἡ τύχη θὰ γυρίζει καὶ θὰ ξαναγυρίζει, μέχρι τὴν τελευταία σου πνοή, «ὅσο νὰ σου ἔλθῃ ὁ ὄπνος, δὲν τὸ ξέρεις», ὅπως δηλαδὴ δὲν ξέρεις τὸ πότε θὰ ἀναπαυτεῖς γιὰ πάντα. Μέχρι τότε, ὅλα μπορεῖ νὰ ἀλλάξουν. Πολὺ νωρίτερα, πρὶν ὑποψιαστεῖ κανένας τίποτα γιὰ τὴν τραγική τους τύχη στὴ χιονισμένη ἀπομόνωση τοῦ καταυλισμοῦ ἀπὸ ὅπου δὲν μποροῦν νὰ ξεφύγουν,

Mr. Oakhurst settled himself coolly to the losing game before him

‘Ο κ. Όχούρστ, ἐφαίνετο νὰ εἶχε λάβει ψυχρῶς τὴν ἀπόφασίν του, ὥσει ἐνώπιον παιγνιδίου τὸ δόποιον ἔχανε πρὸ διφθαλμῶν του.

Αὐτὸς ὁ χαρτοπαιχτης, ποὺ δριζε τὴ ζωή του μὲ τοὺς ἀπρόβλεπτους κανόνες τῶν τυχερῶν παιχνιδιῶν, παραμένει ὁ «ἰσχυρότερος καὶ δύμως ἀσθενέστερος τῶν ἐξορίστων τοῦ Πόκερ Φλάτ». Καὶ ὡς ἀσθενέστερος, ἔξοριστος καὶ ἄσωτος, στὴν ἔσχατη πράξη τῆς ἐγκατάλειψής του, τῆς παράδοσής του στὸν ἄσπρο μανδύα τοῦ χιονιοῦ ποὺ σκεπάζει τὸ «ἄπνοο καὶ κρύο» κορυμί του «κάτωθεν τῆς χιόνος», μοιάζει τόσο πολὺ στὴ μοναξιά του μὲ τὸν μπαρμπα-Γιαννιὸ τὸν Ἐρωντα, ποὺ «ἄσπρισεν ὅλος, κ' ἐκοιμήθη ὑπὸ τὴν χιόνα», σὰν τὸν τυχοδιώκτη τῆς σιέρας.

Αὐτὰ παραλλάζονται μὲ τὴν κακὴ τύχη, τὸ ἄστατο φελέκι. Υπάρχει δύμως καὶ ἔνα ἄλλο εἰδος τύχης ποὺ ἔρχεται μὲ τὴν εἴσοδο κάθε νέας ὕπαρξης στὸν κόσμο μας. Κάθε νήπιο φέρνει μαζί του μιὰ πνοὴ καλῆς τύχης. Τὸ μωρὸ ποὺ γεννιέται ἀπρόσμενα ἀπὸ μιὰ Ἰνδιάνα πόρνη στὸν καταυλισμὸ τοῦ Ρώριν Κάμπ, βαφτίζεται ἀπὸ τὸν ἀποκλειστικὰ ἀνδρικὸ πληθυσμὸ τοῦ καταυλισμοῦ, *Luck*. Ο Παπαδιαμάντης τὸ βαφτίζει *Καλότυχο*. Τὸ ἵδιο κάνει καὶ στὸν τίτλο τοῦ διηγήματος, ποὺ εἶναι «Ἡ τύχη τοῦ Ρώριν Κάμπ», καὶ τὸν μεταφράζει «Ἡ καλὴ τύχη τοῦ Ρώριν-Κάμπ».

Αλλοῦ, ἡ μετάφραση δίνει ὁρθόδοξες ἀπόψεις σὲ δι τι σχετίζεται μὲ θρησκευτικὰ ζητήματα. “Οταν χρησιμοποιοῦνται λέξεις ποὺ ἔχουν ἀμεση σχέση μὲ τὶς προσηλυτιστικὲς τάσεις τῶν δυτικῶν ἐκκλησιῶν, καὶ γιὰ τοὺς δυτικοὺς ἔχουν μία πε-

ριορισμένη ἔννοια, στὴ μετάφραση προσφέρονται διάφορες ἐκδοχές, ποὺ δὲν περιορίζουν ἀπαραίτητα τὴν ἔννοια τῆς λέξης σὲ μία μόνο λειτουργία. Γιὰ τοὺς ἄγγλους τοῦ περασμένου αἰώνα, ἡ λέξη *heathen* σήμαινε τὸν εἰδωλολάτρη ποὺ δὲν εἶχε ἀκόμα ἐκχριστιανιστεῖ, ἐνῶ τὸ *pagan* ἀναφερόταν περισσότερο στοὺς πρὸ Χριστοῦ εἰδωλολάτρες.

Ορ.Δ.	‘Ο πόθος ὅπως ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν χριστιανισμὸν τοὺς βαρβάρους ἐθνικούς
A longing to convert the uncivilized heathen	καὶ ἡ ἐπαγγελία τῆς κατακληρονομήσεως τῶν ἐθνῶν θαυμασίως μοῦ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μνήμην
heathen salvages	ἐθνικοὺς ἀγρίους
heathen	ἀπιστοι
and the promise of the heathen as an inheritance hath marvelously recurred to me	καὶ ἡ λαθεμένη ἔρμηνεία ποὺ παρέχεται ἀπὸ τὸν Χάρτ, καὶ καθορίζει τοὺς ἐθνικοὺς ὡς κληρονομία—the heathen as an inheritance— καὶ ὡς ἀντικείμενο, ἐνῷ ἡ πρόθεση στοὺς Ψαλμοὺς εἶναι ἐντελῶς ἄλλη. ’Εδῶ, οἱ ἀπιστοι, θὰ δοθοῦν ὡς κληρονομία, ὅχι στὸν Θεό, ἀλλὰ σὲ αὐτὸν ποὺ θὰ τοὺς ἐκχριστιανίσει· ἀποψη μισιοναρίων, ποὺ τὴν διορθώνει καὶ τὴν τοποθετεῖ ὁ μεταφραστὴς στὴ βιβλική της ἔννοια, παραθέτοντας τὴν περικοπὴν ἀπὸ τοὺς Ψαλμούς.

Βιβλικὴ εἶναι καὶ ἡ ἐπόμενη παραλλαγὴ, ὅπου τὸ «swaggering Ishmaelites», ἀντὶ τοῦ σωστοῦ «περήφανοι Σαρακηνοί», ποὺ παραπέμπει στὶς σταυροφορίες, ἀγνοεῖται ἀπὸ τὸν

Παπαδιαμάντη, γιὰ νὰ ἀποδοθεῖ ὡς «ἀτακτοῦντες Ἰσραὴλ-ται»¹. Αὐτὸ ὅμως γίνεται μελετημένα, ἀφοῦ πιὸ πάνω, ὁ δρός ἔθνικὸς χρησιμοποιεῖται σὲ ἀναφορὰ μὲ τοὺς Ἰνδιάνους (heathen). Ο μεταφραστὴς ἔχει στὸ νοῦ τὸ λῆμμα «ὅτε διεμέριζεν ἔθνη ὁ Ὑψιστος καὶ ἐστησεν ὅρια ἔθνῶν» τοῦ Δευτερονομίου (32, 8) μὲ αὐτὸ τῶν *Μακκαβαίων Α'* (1, 41), καὶ τοὺς ἀγῶνες τοῦ Ἰσραὴλ ἐναντίον τῶν ἔθνῶν. Φυσικὸ εἶναι λοιπὸν νὰ ταυτίζει τὰ ἔθνη μὲ τοὺς Ἰνδιάνους, καὶ τοὺς Σαρακηνοὺς ποὺ πολεμοῦν τὰ ἔθνη μὲ τοὺς Ἰσραὴλῖτες.

Λο.

Pagan	ἔθνικὸς
Don't —whatever you do— become a Catholic	Μή, δ, τι κι' ἀν κάμης, μὴ γίνεσαι Κατόλυκος

Τὸ «Κατόλυκος» ἀς τὸ ἀφήσομε ἀσχολίαστο, ἀλλὰ ἔξισου ἐνδιαφέρουσα ἡ ἐπόμενη γυρισιά, ὅπου γιὰ νὰ μὴ συνυφανθεῖ τὸ «orthodox means» μὲ διαβολικὴ συνεργία, γίνεται «διὰ τοῦ καθολικῶς παραδεκτοῦ μέσου»:

Α.Δ.

and had protected his hiding place by the orthodox means of hellish incantation and diabolic agencies	καὶ εἶχε προστατεύσει τὴν κρύπτην του διὰ τοῦ καθολικῶς παραδεκτοῦ μέσου τῶν καταχθονίων ἐπωδῶν καὶ διαβολικῶν μηχανημάτων
---	--

· Η θεία εὐχαριστία, ποὺ ἀναφέρεται σὲ συσχετισμὸ μὲ τοὺς καθολικοὺς δύο φορές, *Sacrament, the Lord's Supper*, με-

1. Θὰ μπορούσαμε νὰ ἀποδώσουμε τὸ «Ἰσραὴλῖται» σὲ τυπογραφικὸ λάθος, ἀντὶ τοῦ «Ισμαὴλῖται». Πιστεύω πὼς ὁ Παπαδιαμάντης θὰ προτιμοῦσε σὲ μετάφραση τοῦ «Ishmaelites», τὰ δρκετὰ συχνὰ στὸ ἔργο του, «Σαρακηνοὶ» ἢ «Ἀγαρηνοί», ἀν ἥθελε νὰ μείνει μέσα στὰ ὅρια τοῦ πρωτότυπου. Θὰ δοῦμε δημως πὼς τὰ ὑπερβαίνει.

ταφράζεται ως ἄζυμα. "Οταν τὸ ἐπίθετο «ρίους», εὐσεβής, καθορίζει τοὺς καθολικοὺς ἱερομόναχους, μεταφέρεται ως φιλόξενος:

Ορ.Δ.

partook regularly of the provisions, and occasionally of the Sacrament, of their pious hosts

συμμετεῖχον ἀπὸ τὰ τρόφιμα καὶ ἀπ’ αὐτὰ τὰ ἄζυμα τὰ δποῖα μετεχειρίζοντο εἰς τὰς λειτουργίας των οἱ φιλόξενοι ἔστιάτορες

the Lord's Supper

τὰ ἄζυμα

Εἶναι ἀπίθανο νὰ λάβει κανεὶς μετάνοια, ἀν δὲν ἔχει προσχωρήσει διὰ χρίσματος στὴν καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία. 'Ο ἑτοιμοθάνατος ποὺ ζητάει νὰ ἔξομολογηθεῖ —«shrive me»— δὲν μπορεῖ νὰ πάρει συγχώρεση, ἀν δὲν χρισθεῖ:

Shrive me first, said the dying man

Χρῖσε με πρῶτα, εἶπεν ὁ θυήσκων ἀνθρωπος, δός μοι τὴν ἀφεσιν.

Τὸ Ὀφίρ εἶναι ἔνας μυθικὸς τόπος τῆς βιβλικῆς ἀρχαιότητας, περίφημος γιὰ τὴν ἔξόρυξη ἐνὸς εἰδους καθαροῦ χρυσοῦ. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὑπάρχουν τρεῖς ἀναφορὲς σὲ αὐτὸν τὸν τόπο, μὲ τέσσερα διαφορετικὰ ὀνόματα: «χρυσίω Ὀφίρ», «Σωφίρ» (*Iōb*, 28, 16, 22, 24), «ὅ λίθος ὃ ἐκ Σουφίρ» (*Hσαΐτας*, 13, 12), «Ούφείρ» (*Γέν.* 10, 28). Φαίνεται πώς ὁ ὄρος ἦταν ἐντελῶς ἀγνωστος, ἀφοῦ ἀποδίδεται σὰν σκηνή.

exceeds the richnesse of gold or precious jewels or the chancing upon the Ophir of Solomon

ὑπερβάλλει τὸν πλοῦτον τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν πολυτίμων λίθων, ἢ τὰ λαμπρότερα κοσμήματα περὶ τὴν δέρριν τοῦ Σολομῶντος.

‘Ο διάβολος, μὲ διαφορετικὰ ὄνόματα κάθε φορά:

The Evil One	‘Ο Τρισκατάρατος
The Evil One	δι πονηρὸς
Enemy of Souls	δι πολεμήτωρ
Arch-Fiend	‘Αρχέκακος
Great Adversary	τὸν μέγαν Ἀντίπαλον

Δὲν θὰ περίμενε κανένας νὰ ἀκούσει τίποτα διαφορετικὸν ἀπὸ τὸν Παπαδιαμάντη γιὰ «spiritual medium» (Λ.ο.), ποὺ μεταφέρεται μὲ τὸ εἰρωνικὸ λογοπαίγνιο «πνευμαστικὸς μεσάζων» καὶ φανερώνει τὴ σκωπτική του διάθεση σὲ ὅ,τι ἀναφέροταν σὲ «πνευματικὰ» ζητήματα.

Σὲ μιὰ ἄλλη μελέτη¹, ἔξετάσαμε τὴ θεολογικὴ σημασία ποὺ ἔχει «ἡ αὔρα ἡ λεπτή», ποὺ ἐπανέρχεται μὲ τὴν ἵδια ἔννοια τῆς θεοφάνειας, οὕτε λίγο οὕτε πολύ, σὲ 19 διαφορετικὰ γραφτά του². Ἡ ἔννοια τῆς αὔρας, ὅταν ἀναφέρεται στὸ δικό του ἔργο, συνυφαίνεται μὲ τὴ μουσική. Καὶ στὴ μετάφραση χρησιμοποιεῖται ἡ ἵδια ὁρολογία —ἔναντοι φθόγγοι, ἐλαφρὰ αὔρα, τὸ σείσιμον καὶ ὁ στεναγμὸς τῶν πεύκων, ἐσύριζε διὰ τῶν... κλάδων, δονούμενοι φθόγγοι, ἥχος τυμπάνων ἐπληττε τὴν αὔραν, ἥχος σάλπιγγος ἐσχιζε παλμωδῶς τὴν αὔραν, ἀλλὰ ποτὲ σὲ συσχέτιση μὲ τὸ θεοφανέρωμα. Τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι. Καὶ πάλι ὅμως, μουσικὴ ἀκούγεται στὴ μετάφραση, ἐκεῖ ποὺ δὲν ὑπάρχει στὸ κείμενο. Ἡ αἰσθηση τῆς μουσικῆς εἶναι τόσο συνυφασμένη μὲ τὴν ἀκοή,

1. Τὸ νάι τὸ γλυκύ... τὸ πρᾶον. Δόμος, β' ἔκδ. 1989.

2. Τῆς περιόδου 1890-1907. Βλ. τὸ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὸ ἀπὸ ὅλα, «Φωνὴ αὔρας λεπτῆς», Τόμ. 5 τῶν Ἀπάντων, Δόμος, σελ. 232.

πού δὲν θὰ ἥταν ὑπερβολὴ ἀν λέγαμε πώς τὸ ἀκουστικὸ αἰσθητήριο τοῦ Παπαδιαμάντη εἶναι πρὶν ἀπ' ὅλα μουσικὸ καὶ ἐναρμόνιο.

Π.Β.

the pealing of steeple chimes

τὴν δόνησιν χορδισμένων ἀρμονιῶν

Π.Φ.

When night crept up again through the gorges, the reedy notes of the accordion rose and fell in fitful spasms and long-drawn gasps by the flickering camp-fire

"Οταν ἡ νύξ κατῆλθεν ἀνὰ τὰς χαράδρας, δυνούμενοι φθόγγοι τοῦ ἀρμονίου ἥγερθησαν κ' ἔπεσαν εἰς ἀτάκτους σπασμοὺς καὶ μακρά, παρατεταμένα ἄσθματα πλησίον τοῦ λαμπυρίζοντος φωτός.

As the shadows crept slowly up the mountain, a slight breeze rocked the tops of the pine-trees and moaned through their long and gloomy aisles.

Καθὼς αἱ σκηναὶ [(sic) διάβαζε σκιαῖ] ἀνεῖρπον βραδέως ἀνὰ τὸ βουνόν, ἐλαφρὰ αὔρα ἔσειε τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων κ' ἐσύριζε διὰ τῶν μακρῶν καὶ βαθυσκίων αλάδων των.

α) ἀρμόνιον β) μουσικὸν ὄργανον

Ορ.Δ.
the well remembered accents of Carmen struck his ear

οἱ ἔναυλοι ἀκόμη εἰς τὴν μνήμην του φθόγγοι τῆς Κάρμεν ἔπληξαν τὴν ἀκοήν του.

P.K.

Above the swaying and moaning of the pines, the swift rush of the river... The pines stopped moaning, the river ceased to rush.

'Υπεράνω ἀπὸ τὸ σείσιμον καὶ τὸν στεναγμὸν τῶν πεύκων, τὸ γοργὸν τοῦ ποταμοῦ κύλισμα... Τὰ πεῦκα ἐσταμάτησαν τὸν θρῆνον των, δ ποταμὸς ἔπαυσε τὸ κελάρυσμά του.

Εἶναι φανερὸ πώς στὴ μετάφραση ἔχομε μία διαφορετικὴ κατανόηση τοῦ κειμένου. Τὸ *accordion* εἶναι ἀρμόνιον

ἢ μουσικὸν ὅργανον, ἐπειδὴ γεμίζει τὸ δάσος μέσα στὴ νύχτα μὲ ἥχους δονούμενων φθόγγων. Οἱ δονούμενοι φθόγγοι ἐναρμονίζονται μὲ τὴν ἡσυχία τῆς νυχτερινῆς φύσης. Τὸ μουσικὸν ὅργανον, λοιπόν, εἶναι «ἀρμόνιον». Δόνησις χορδισμένων ἀρμονιῶν γίνονται οἱ ἥχοι ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὸ καμπαναριό. Ἔτσι εἶναι ἀπόλυτα συνυφασμένοι οἱ δονούμενοι φθόγγοι τοῦ ἀρμονίου τοῦ Πόκερ Φλάτ, μὲ τὴν δόνησιν χορδισμένων ἀρμονιῶν τοῦ Πάτερ Βικέντιου. Ἡ Κάρμεν εἶναι ἔνας παλιὸς ἔρωτας τοῦ πάτερ-Ιωσῆ, ἀπὸ τὰ φοιτητικά του χρόνια στὴ Σαλαμάνκα. Στὸ κείμενο, ἡ φωνή της, ζωντανὴ ἀκόμα στὴ μνήμη του, βουίζει στ' αὐτιά του. Ἐπειδὴ ὅμως γιὰ μετάφραση τοῦ *accents* χρησιμοποιεῖται φθόγγοι, συνδυάζονται οἱ ἥχοι μὲ τὴ μουσική, καὶ γίνονται ἔναντοι. Μὲ τὸ *above the swaying and moaning of the pines*, παρουσιάζεται μιὰ βίαιη εἰκόνα ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ταιριάξει μὲ τὸ κελάρυσμα τοῦ νεροῦ. Θὰ μετριαστεῖ ὁ θρῆνος καὶ τὸ λύγισμα τῶν πεύκων μέσα στὴν ἄγρια νύχτα, καὶ θὰ γίνει μιὰ καλοσυνάτη εἰκόνα ποὺ προεικάζει τὸ φύσημα τῆς αὔρας. Ὑπεράνω ἀπὸ τὸ σείσιμον καὶ τὸν στεναγμὸν τῶν πεύκων, καὶ τὸ κελάρυσμα τοῦ νεροῦ, μᾶς στέλνουν σὲ γνώριμες εἰκόνες τοῦ κόσμου τῆς αὔρας, σὰν αὐτὲς ποὺ δροσίζουν τὴν «Παναγιὰ τὴν Κεχριά»,

κάτω στὸ ρέμα, ποὺ ἡ πηγὴ κελαρύζει
κ' ἐπάνω θροτίζει τὴν αὔρα μαλακά.

Οὕτε λόγος βέβαια νὰ γίνεται ἐδῶ γιὰ κεῖνες τὶς μαγευτικὲς εἰκόνες ἀργυρόφεγγων μέσα στὴ νύχτα πεύκων, ποὺ δονοῦνται ἐλαφρὰ καὶ θροτίζουν μελωδικὰ ἀπὸ φυσήματα αὔρας λεπτῆς. «Ὦπισθέν του τὸ δάσος τῶν πευκῶν... ἐθρόει κ' ἐμορμύριζεν ἀπὸ μυρίας μυστηριώδεις δονήσεις ὑπὸ τὸ ἐλαφρὸν

φύσημα τῆς αὔρας τῆς νυκτερινῆς» («Βαρδιάνος στὰ σπόρκα», 2.590-1). Οι ὅροι ὅμως ποὺ ἐπινοεῖ στὴ μετάφραση, εἶναι οἱ ὅροι ποὺ θὰ ἔβαζε στὸ ἔργο του γιὰ νὰ μεταδώσει μιὰ παρόμοια κλίμακα συγκινήσεων. Χρησιμοποιοῦνται καὶ ἐπανέρχονται μὲ τακτικὴ συνέπεια ἵδιες λέξεις γιὰ ἀντίστοιχες συγκινήσεις, σὰν νὰ πρόκειται γιὰ ἓνα μυστικὸ κώδικα ποὺ ἔχει τὴ δύναμη νὰ ἀποκαλύψτει ἔναν κόσμο ποὺ θὰ ἔμενε ἔρμητικὰ κλεισμένος ἀν δὲν ἔμπαινε σὲ λειτουργία αὐτὴ ἡ συγκεκριμένη λέξη, ποὺ ἔγκαλεῖ καὶ ἐνεργοποιεῖ μὲ τὴ δόνησή της τὸν κόσμο τοῦ θαύματος καὶ τοῦ μυστηρίου. Δόνησις, σείσιμον, κελάρυσμα, ἔναυλοι φθόγγοι, ἐλαφρὰ αὔρα, τὸ φύλλωμα τοῦ πεύκου, τὸ συρίζον μελωδικῶς ἀπὸ τὸ φύσημα τῆς αὔρας τῆς νυκτερινῆς, τὸ μελωδικὸν σύριγμα τῆς αὔρας, τῆς φυσώσης τοὺς κλῶνας τοῦ μεγάλου πεύκου, θέλγοντα πτηνὰ ἐπέτων ἀνὰ τοὺς κλάδους καὶ τοὺς κλῶνας τῶν δένδρων, καὶ δηλὰ ἀγρίμια ἔτρεχον ὑπὸ τοὺς θάμνους, τὰ βαθέα ρυάκια ἐκελάρυζον μελωδικά, καὶ τὸ μακρὸν καλαμόχορτον ἐσύριζεν εἰς τὰς ποδιὰς τῶν λόφων (Ορ.Δ.), εἶναι λεκτικὲς παραστάσεις αἰσθητικῶν ἀπολαύσεων ποὺ βρίσκουν τὴν πλήρωσή τους μέσα στὴ μουσικὴ τῆς αὔρας.

Πολλὲς εἶναι οἱ παραπομπὲς στὸ ἔργο του. Θὰ ἀναφερθῶ μόνο σὲ δύο, ἐπειδὴ οἱ ὁμοιότητες εἶναι πολὺ χτυπητὲς γιὰ νὰ εἶναι τυχαῖες ἢ ἐπιφανειακές. Ἡ πρώτη, ἀπὸ τὸ «Βαρδιάνος στὰ σπόρκα». Ό γιατρὸς Βούντ εἶναι ξαπλωμένος τὴ νύχτα, κάτω ἀπὸ ἔνα πεῦκο, καὶ ἀκούει μὲ εὔχαριστηση τοὺς τραχεῖς ἥχους τῆς γκάιντας τοῦ μεθυσμένου τσομπάνου Ἀγκόρτζα. «Ἐκάπνιζε μετὰ μορφασμῶν καὶ συγχοῦ πλαταγισμοῦ τῶν χειλέων τὸ μακρὸν τσιμπούκι του μὲ τὸν ἡλέκτρινον μαμέν, ἀπέπνεε πυκνὰ νέφη καπνοῦ κολλῶντα εἰς τὸν παχὺν κα-

στανδὸν μύστακά του καὶ ἀνερχόμενα εἰς τὸ φύλλωμα τοῦ πεύκου, τὸ συρίζον μελωδικῶς ἀπὸ τὸ φύσημα τῆς αὔρας τῆς νυκτερινῆς, ... καὶ ἔλεγε... — Καλά. Αὐτὸς εἶναι ζωή!... Νά, αὐτὴ ζωή μ' ἀρέσει ἐμένα... φυσικὴ ζωή... ντὶ Νατούρ... ντὰς Λέμπεν... ντὰς ἵστ, ντὰς Λέμπεν!» (2.620).

P.K.

At such times the men would lie at full length under the trees in the soft summer twilight, smoking their pipes and drinking in the melodious utterances. An indistinct idea that this was pastoral happiness pervaded the camp. «This 'ere kind of think», said the Cockney Simmons, meditatively reclining on his elbow, «is 'evingly».

Εἰς τοιαύτας ὥρας οἱ ἄνδρες ἐπλάγιαζαν μακρεῖς πλατεῖς ὑπὸ τὰ δένδρα, εἰς τὴν ἀβρὰν ἀμφιλύκην τοῦ θέρους, καπνίζοντες τὰς πίπας των, καὶ ῥοφῶντες τὰς μελωδικὰς ἔξωτερικεύσεις. Ἀμυδρὰ ἰδέα ὅτι τοῦτο ἦτο βουκολικὴ εύτυχία διέπνεε τὸ στρατόπεδον. — Αὐτὸς ἐδῶ τὸ ῥαχάτι, εἴπεν ὁ γυήσιος Λονδριανὸς Σίμπουνς, κλίνων ῥεμβωδῶς ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος του, εἶναι οὐράνιο.

Παρακάτω, στὸν «Βαρδιάνο» (2.639), ὁ γιατρὸς «ἀνεκλίθη... ῥεμβάζων» (κλίνων ῥεμβωδῶς), κάτω ἀπὸ τὸ φύλλωμα τοῦ πεύκου.

‘Ο ἄνθρωπος, μέσα στὴν ἐνότητα καὶ στὸ πλήρωμα τῆς ὄλοκληρωμένης του ὕπαρξης, ὅταν μέσα ἀπὸ τὶς λέξεις προσπαθεῖ νὰ μεταδώσει τὴν ἀλήθεια τῆς ζωῆς, δὲν μπορεῖ νὰ διαχωρίσει τὸ δικό του ἔργο ἀπὸ τὸ ἔργο κάποιου ξένου, τουλάχιστον στὰ ἔξωτερικά, στὰ λεκτικά του στοιχεῖα. Τὸ ἀφομοιώνει καὶ αὐτὸς μέσα στὴν ἐνότητα τῆς φραστικῆς δύναμης τοῦ δικοῦ του ἔργου. Δὲν μιμεῖται, οὕτε δανείζεται εἰκόνες ἀπὸ κανέναν. Φυσάει ἀπὸ τὴν πνοὴ τοῦ δικοῦ του ἔργου σὲ

ἔνα ξένο σῶμα, γιὰ νὰ τὸ ζωντανέψει καὶ αὐτό, νὰ τὸ μπολιάσει στὸν κορμὸ τοῦ δικοῦ του ἔργου, τῆς δικῆς του ζωῆς. Δὲν διαμορφώνει τὸ ἔργο στὰ ἐλληνικά, τὸ μεταμορφώνει στὸν τρόπο τῆς δικῆς του ὑπαρξῆς, τὸ ἐναρμονίζει σὰν μουσικὸ φθόγγο στὴ μελωδία τοῦ δικοῦ του ἀσματος, ποὺ δονεῖται ἀπὸ τὶς αὔρες τῆς δημιουργίας. Σὲ τέτοιο ὑψηλὸ βαθμὸ συνταύτισης μὲ τὴν πραγματικὴ ζωὴ φτάνει αὐτὴ ἡ μεταμόρφωση, ποὺ μᾶς εἶναι πολλὲς φορὲς δύσκολο νὰ ξεχωρίσουμε τὸ δικό του ἔργο ἀπὸ τὸ ἔργο τῆς μετάπλασης τοῦ ξένου κειμένου.

“Αν καὶ ξένος στὶς ἔξωτερικὲς ἐκφάνσεις αὐτῆς τῆς ζωῆς, ὁ Παπαδιαμάντης καλλιέργησε τὶς ἐσωτερικές, τὶς ἀφανεῖς πλευρὲς τῆς ζωῆς, μὲ μυστήρια διαίσθηση. “Αν καὶ ξένος γιὰ τὸν κόσμο, δὲν ἀποξενώθηκε ποτὲ ἀπὸ τὴν κτίση, καὶ συνδέθηκε ἀπὸ μέσα μὲ τὸν Κτίστη καὶ τὴν κτίση του. Γιὰ τοῦτο καὶ ὅταν περιγράφει τὴ φύση, τὴ θάλασσα, τὴ νύχτα, τὰ κύματα, τὰ δέντρα, τὴ γυναικα, τὸ φεγγάρι, τὸν ἀέρα, τὸ φῶς, ὅλα φαίνονται καθάρια καὶ ἀποκτοῦν ξανὰ τὴ μαγεία τῆς ἔβδομης ἡμέρας τῆς δημιουργίας. Τὸ ἔργο του εἶναι μιὰ ἀνάσταση, ἡ ὄγδοη ἡμέρα τῆς ὑπαρξῆς μας, τὸ ξαναπλάσιμο τοῦ τόπου μας στὶς φαινομενικὰ χαμένες, ἀλλὰ οὐσιαστικὰ ἀφανέρωτες σ' ἐμᾶς διαστάσεις του. Τέτοια δύναμη ἀλήθειας ἔχει ἡ ἐκφραση τῆς ἐνότητας τοῦ ἔργου τῆς δημιουργίας μέσα στὴν κτίση, ποὺ προσλαμβάνει ἔναν ὄλοξενο κόσμο —σὲ αὐτὴ τὴν περίπτωση τὸ Σάν Φρανσίσκο— καὶ μέσα ἀπὸ μιὰ κοινὴ γλώσσα, κοινὴ γιὰ νὰ ἐκφράζει τὴν ἐνότητα τῆς κτίσης, μπαίνει μέσα σὲ αὐτὸ τὸν ξένο κόσμο καὶ τὸν κάνει δικό του. ‘Ακόμα καὶ στὴ μετάφραση, ὅλα εἶναι «πλήρη μυστικῆς ῥέμβης καὶ ἔξαρσεως». Διαβάζω τὴ μετάφραση τοῦ «’Ακρωτή-

ριον τοῦ Διαβόλου» καί, ἀθελά μου, βρίσκω τὰ πάντα στὴ «Νοσταλγό». Τὰ ξαναδιαβάζω καὶ καταλαβαίνω ἐπιτέλους πῶς δὲν ἔχω δύο διαφορετικὰ κείμενα, ἀλλὰ ἐναν ἀδιάσπαστο, μοναδικὸ ἄνθρωπο. Δὲν ἔχω δύο διαφορετικοὺς κόσμους, ἀλλὰ μία ὁλοκληρωμένη κτίση.

Α.Δ.

Κατὰ τὰς σεληνοφεγγεῖς νύκτας, ἐν σκιερὸν πλοῖον ἐφαίνετο κάποτε νὰ ἴσταται μισανοιχτὰ πρὸς τὸ πέλαγος, ἢ ὅταν ὁμίχλη περιέκλειεν τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς αἰγιαλούς, κρότος κωπίων ἀνυψουμένων καὶ πιπτόντων εἰς τοὺς σκαρμούς των ἡδύναντο ν' ἀκουσθῆ πεπνιγμένος καὶ ἀμυδρὸς τὴν νύκτα... Κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας ὁ ἄνεμος, διστις ἐφύσα μανιώδης καὶ ἀκατάπαυτα, ἐφαίνετο κατεχόμενος ἀπὸ πνεῦμα ἀγρίας ἀνησυχίας καὶ ὁρμητικότητος.

Περὶ τὴν ἀμφιλύκην τῆς νυκτός, ἡ θαλασσία ὁμίχλη εἰσῆρπε μὲ ἀργὸν βῆμα μέσω τῶν πυλώνων τῆς Χρυσῆς Πύλης, ἢ εἰσέδμεν μὲ ἄψοφον βάδισμα ἀνὰ τὴν ποδιὰν τοῦ λόφου, τρυφερῶς θάλπουσα τὴν ἀνεμόπληκτον ὄψιν τοῦ βράχου, ἑωσθότου θάλασσα καὶ οὐρανὸς ἐκρύπτοντο ὁμοῦ. Εἰς τοιαύτας ώρας, ἡ πολυάνθρωπος πόλις πέραν ἐκεῖ, καὶ ὁ συνοικισμὸς ὁ πλησιέστερος, ἐφαίνοντο ὡς νὰ εἶχον ἀποκομισθῆ

«Ἡ Νοσταλγὸς»

‘Ἡ σελήνη ὅλον ἐν ὑψοῦτο εἰς τὸ στερέωμα, ἀμαυροῦσα καὶ τὰ τελευταῖα ἀστεράκια... Ἡ θάλασσα ἐφρικία ἡρέμα ἀπὸ τὴν λεπτὴν αὔραν... Μυστηριῶδες θέλγητρον ἀπέπνεεν ὅλη ἡ σεληνοφεγγῆς νύξ. Ἡ βαρκούλα ἔπλεεν ἐγγὺς μιᾶς τῶν νησίδων, ἐφ' ἣς ἐφαίνοντο ἐναλλάξ φωτεινὰ καὶ σκοτεινὰ σημεῖα, βράχοι στίλβοντες εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἀμαυροὶ θάμνοι ἐλαφρῶς θροοῦντες εἰς τὴν πνοὴν τῆς νυκτερινῆς αὔρας, καὶ σπήλαια πληττόμενα ὑπὸ τοῦ φρίσσοντος κύματος, διπου ἐμάντευε τις τὴν ὑπαρξίαν θαλασσίων ὄρνέων καὶ ἥκουε τὸ ἐναγώνιον πτερύγισμα ἀγριοπεριστέρων πτοουμένων εἰς τὸ πλατάγισμα τῆς κώπης καὶ τὴν προσέγγισιν τῆς βαρκούλας.

Πέραν, βορειοανατολικῶς, εἰς μίαν κλιτὺν τοῦ ὄρους ἐφαίνοντο φῶτα τρέμοντα, δεικνύοντα τὴν θέσιν διπου τὴν ἡμέραν ἐφαίνοντο οἱ λευκοὶ οἰκίσκοι ὑψηλοῦ ἀνω τῆς θαλάσσης χωρίου... Αὐθορμήτως ὁ

εἰς ἄμετρον ἀπόστασιν. Ὁ τρυγμὸς παραθυροφύλλου, ἢ τὸ μονότονον ἄσμα τῶν ναυτῶν ἐπὶ τίνος ἀπόπτου, τηλεπλόου σκάφους, ἥρχοντο ἀσθενῆ καὶ μεμαχρυσμένα, καὶ πλήρη μυστικῆς ρέμβης καὶ ἔξαρσεως.

Μαθιὸς ὑψώσει τὰς κώπας καὶ τὰς ἐκράτησεν ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τῆς κωπαστῆς... Ἡσθάνετο γοητείαν ἄρρητον.

Δὲν εἶναι μόνο οἱ σεληνοφεγγεῖς νύχτες ποὺ ἀποπνέουν μυστηριώδη θέλγητρα καθὼς ραίνουν μὲ μυστικὴ ρέμβη, ἢ μὲ γοητείαν ἄρρητον τὶς θαλασσινές αὔρες. Ὁλόκληρο τὸ φυτικὸ καὶ ζωικὸ βασίλειο, ἡ χλωρίδα καὶ ἡ πανίδα τῆς κτίσης, συμμετέχουν στὸ μυστήριο. Στὸ «Νῦξ εἰς Οὐτέγγδαμ», τοὺς Druids, τοὺς ἱεροφάντες τῆς κέλτικης προχριστιανικῆς ἐποχῆς, τοὺς παρούσιάζει ὡς οἱ Δρυῖδαι, μὲ ἔτυμο τὸ δρῦς καὶ τὶς Ἀμαδρυάδες. Καὶ αὐτὸ σὲ μία ἐποχὴ ὅπου δὲν φαινόταν καμία σύνδεση μεταξὺ τῆς ἵρλανδέζικης ρίζας *dru-vid* — γνώστης, σοφὸς — καὶ τῆς ἐλληνικῆς δρυός¹, παρὰ τὴ σύνδεση τῶν Κελτῶν σαμὰν μὲ τὴν δρῦν, ποὺ τὴν θεωροῦσαν ἱερὸ δέντρο καὶ ἔκαναν τὶς ἱεροτελεστίες τους μέσα στοὺς δρυμῶνες της. Γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη δύμας, ποὺ βλέπει τὴν ἱερότητα τοῦ δέντρου στὸ «Ὕπὸ τὴν βασιλικὴν δρῦν», τὸ πράγμα εἶναι αὐτονόητο, καὶ ἡ δικῆς του ἐπινόησης μετατροπὴ τῶν νυμφῶν δρυάδων σὲ ἄντρες δρυῖδες, ἐντελῶς φυσική.

Μὲ τὴν ἴδια εὐκολία κατασκευάζει ἔνα ἀνύπαρκτο δέντρο, τὴν Ἰνδομελάνη, καὶ φυτεύει ὅλόκληρη σειρὰ ἀπὸ δαῦτα στὸν ὄρίζοντα:

1. Βλ. στὴν 11η ἔκδοση τῆς Britannica, τὸ λῆμμα *Druidism*. «The important part played by the oak in the religious cults of other countries suggests a connexion with Greek δρῦς, oak, but this etymology is rather in disfavour at the present time».

Ούνγ.

I could see the distant horizon,
defined by India-inky woods...

Διέκρινα τὸν μεμακρυσμένον ορί-
ζοντα, δριζόμενον ἀπὸ δένδρα Ἰν-
δομελάνης.

‘Ο Χάρτ βέβαια, βλέπει τὸν ὁρίζοντα μακριά, νὰ διαγράφεται
ἀμυδρὰ σὰν σχέδιο σκιτσαρισμένο μὲ σινικὴ μελάνη (India-
ink) ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει τὸν Παπαδιαμάντη, ποὺ μάλ-
λον ἔχει πιάσει τὸ μάτι του κάπου τὴν ἀναφορὰ τοῦ Ἀρρια-
νοῦ στὸ φυτὸ ἵνδικὸν μέλαν (Περίπλους τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσ-
σης), νὰ φτιάξει τὴ δικιά του Ἰνδομελάνη. Στὰ ἑλληνικὰ ἔξαλ-
λου, ὑπάρχει καὶ τὸ μελάνδρυον, ποὺ βοηθάει στὴν καλλιέρ-
γεια παρόμοιων συνειρμῶν.

Μὲ τέτοια ἐλευθερία στὴ μεταφορὰ φυτο-λεκτικῶν συνά-
ψεων, μεταμορφώνεται τὸ ὄνομα ἐνὸς ἴστορικοῦ προσώπου,
τοῦ Padre Junipero Serra, ἰδρυτὴ ἱεραποστολῶν στὴν "Ανω
Καλιφόρνια, σὲ πάτερ Ἀρκεύθιος Σέρροος¹ (Ορ.Δ.). Δὲν γίνε-
ται ὅμως τὸ ἕδιο μὲ τὶς παραλλαγὲς τῶν ὄνομάτων τῆς Lady
Coriander καὶ Lady Aniseed (Λο) ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ
ἀποδοθοῦν, ἀν κρατιόταν ὁ κανόνας, σὲ Λαίδη Κολιάντρα καὶ
Ἀνασόνα ἀντίστοιχα. Στὴ μετάφραση, ἀκολουθεῖται φωνητι-
κὸς κανόνας καὶ ἀποδίδονται: Λαίδη Χοριάνδρα καὶ Ἀννιζέτα.

Μὲ δικούς του κανόνες πάλι, σὲ ἐλεύθερη ἀπόδοση, ἡ
ἀγριόβρωμη —wild oats— γίνεται «τὰ ἄγρια κοπάδια»

Ορ.Δ.

The wild oats drooped idly in the
morning heat or wrestled with
the afternoon breezes.

Τὰ ἄγρια κοπάδια ἐξηπλοῦντο ἐν
ράστωνη εἰς τὸν καύσωνα τῆς
πρωΐας, ἢ ἔτρεχον ἀτάκτως εἰς τὰς
αὔρας τοῦ δειλινοῦ.

1. Γιὰ τὸ φυτὸ ἀρκευθος —juniper, genévrier— κεδρόμηλα, βλ. Π. Γ. Γεν-
ναδίου, Λεξικὸν Φυτολογικόν, Ἀθῆνα, 1959, β' ἔκδ., τ. Α', σ. 130.

Μὲ τὸν ἵδιο κανόνα παραλλάζονται τὰ ὄρτύκια —quails—, καὶ τὸ δέντρο κλήθρα ἢ σκλήθρα —alder (alnus)—, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ παραμείνει κλήθρα, ἀφοῦ μὲ αὐτὴ τὴ μορφὴ τὸ ἀπαντοῦμε καὶ στὸν "Ομηρο (κλήθρη, 'Od. E, 64, 239), ἐνῶ γιὰ δεύτερη φορὰ κάνει τὴν ἐμφάνισή του ἐνα δέντρο δικῆς του ἐπινόησης, τὸ ματρωνόδενδρον —madrono ἢ arbutus menziesii— οὐσιαστικὰ ὅμως arbutus absconditus στὴν ἐλληνικὴ γραμματολογία. Τὰ berries, οἱ καρποὶ τοῦ δέντρου τῶν ὑψωμάτων τῆς νότιας Ἀμερικῆς, γίνονται θύσσανοι, ἵσως γιὰ νὰ ταιριάζουν καλύτερα μὲ τὸ ἔσειεν καὶ τὸ σύριγμα, ποὺ ἀναφέρεται τρεῖς γραμμὲς παραπάνω.

and sober quails piped from the alders... and occasionally the madrono shook its bright scarlet berries

καὶ δηλὰ (sic) ἀγρίμια ἔτρεχον ὑπὸ τοὺς θάμνους... καὶ πότε πότε τὸ ματρωνόδενδρον ἔσειε τοὺς θυσσάνους του τοὺς κατακοκκίνους

Μὲ τὴν ἵδια συνέπεια, τὸ ὄρτύκι γίνεται ἀρουραῖος καὶ τὸ σκοινοπούλι —plover— ὡρολόγιον. Στὸν Χάρτ, τὸ πουλὶ ἀκούγεται ἀπὸ τὸν βάλτο. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ χτύπος τοῦ ρολογιοῦ δὲν μπορεῖ νὰ ἀκουστεῖ ἀπὸ βάλτο, τὸ marshes μετατρέπεται μὲ γαλλισμὸ σὲ βαθμίδας (les marches de l'escalier).

Π.Β.

Now and then a rabbit bounded lightly by him, or a quail ran into the bushes. The melancholy call of plover from the adjoining marshes of Mission Creek came to him so faintly that it seemed almost a recollection of the

πότε καὶ πότε εἰς κόνικλος ἐπήδα
ἐλαφρὰ πλησίον του, ἢ ἀρουραῖος
ἔφευγεν ἀνάμεσα εἰς τοὺς θάμνους.
‘Ο μελαγχολικὸς κρότος τοῦ ὡρολογίου ἀπὸ τὰς παρακειμένας βαθμίδας τῆς Ἀποστολῆς Κρήκη ἥρχετο
πρὸς αὐτὸν τόσο ἀσθενῆς καὶ σπα-

past... and presently encompassed him.

σμωδικός, ὥστε ἐφαίνετο σχεδὸν ὡς
ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος... καὶ
μετ' ὀλίγον τὸν ἐπλάκωσε καὶ τὸν
ἐτύλιξε μέσα τῆς.

Ἄπορίες λύνονται μονοφραστικά, ἵδιαίτερα σὲ δυσκολίες
μεταφορᾶς ὄνομάτων ζώων καὶ φυτῶν. Σὲ μερικὲς περιπτώ-
σεις, διαφαίνεται μιὰ κούραση στὸ ψάξιμο ὀνοίκειων ὅρων,
καὶ συνδυάζεται μὲ περικοπές:

P.K.

and generally someone would bring him a cluster of mild honeys-suckles, azaleas, or the painted blossoms of Las Mari-
posas. To him the birds sang,
the squirrels chattered, and the flowers bloomed.

πάντοτε δὲ κάποιος τοῦ ἔφερε δε-
σμίδα τῶν ὥραιοτέρων ἀνθέων τὰ
ὅποια παρῆγεν ἢ ἔκει φύσις.

Αζαλέες εἶχαν ἐμφανιστεῖ στὸ P.Gk. (νωπὴ δραγμὴ ἀν-
θυλλίων ἀζαλέας), δόποτε ἢ παράλειψη δὲν ὀφείλεται σὲ ἄλ-
λους λόγους. Σύμφωνα μὲ τὸν Γεννάδιο (Λεξ. Φυτ., σ. 879)
δύο εἴδη συριγγῶν «ἄπαντῶσι θεραπευόμενα καὶ ἐν Ἑλλάδι». Δὲν ξέρομε γιὰ ποιὸ λόγο μεταφέρονται οἱ syringas ὅταν εἰ-
ναι τοποθετημένες μέσα στὸ βάζο τῆς δασκάλας τοῦ Ρέδ
Γκόλτς, ὡς ροδοδάφνες, ἐνῶ στὸ δάσος, δ Σάντυ, μὲ τὰ ἴδια
ἄνθη, τῆς «πλέκει στεφάνους ἀπὸ δάφνην καὶ ἀγιόκλημα». Στὸ ἴδιο μέρος, οἱ woodpeckers θὰ μποροῦσαν εὔκολα νὰ
ἀποδοθοῦν ὡς δρυοκολάπται. Τρεῖς φορὲς ἐμφανίζονται μὲ
διαφορετικὰ ὄνόματα: α) οἱ καρακάξαι καὶ τὰ πιπίνια, β) τὰ
πιπινάκια, γ) σπίνοι καὶ κίσσες, γιὰ νὰ γίνουν στὸ τέλος
a rememberance of far off wood-
peckers

εἰς τὴν ἀναπόλησιν μεμακρυσμένων
θορύβων τοῦ δάσους

‘Η περίπτωση δὲν εἶναι μοναδική. Τὰ γκρίζα μάτια τῆς δασκάλας —gray eyes— ἀναφέρονται στὸ πρωτότυπο τρεῖς φορές. Τὴν πρώτη φορὰ εἶναι φαιά, μετὰ ἡ διδασκάλισσα εἶναι καστανόφθαλμος. Τὴν τρίτη φορὰ τὸ χρῶμα τῶν ματιῶν τῆς δασκάλας δὲν ἀναφέρεται καθόλου. Στὸ M.a.M., *a blanket* εἶναι α) ἐν εἴδος συνδόνος, β) σινδόνα. Τὸ sylvan, βουκολικὸς ὄρος δασικῆς προέλευσης, ἀπὸ τὸν Ρωμαῖο θεὸν τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν δασῶν Silvanus, *sylvestris deus* —λέξη σημαντικὴ γιὰ τὶς ρωμανικὲς γλῶσσες, ποὺ παράγει τὰ sauvage, selvaggio, salvaje — μεταφέρεται μεταλσίων, ἵσως ἐπειδὴ φωνητικὰ προσεγγίζει στὸ sylvan. ‘Η κανονικὴ ἔννοια δίνεται σὲ παραπομπή, στὸ τέλος τῆς σελίδας: «ἐν μέσῳ τῶν δασῶν κειμένων». Στὸ Π.Φ., *the sylvan group* τῶν ἐξορίστων μέσα στὸ δάσος, εἶναι τὸ παράδοξον σύμπλεγμα. Στὸ M.a.M. ὅμως, ἡ *sylvan beauty* εἶναι ἐρημικὴ καλλονή, ἐνῶ

M.a.M.

The last rays of the setting sun
were reflected from one of those
sylvan lakes

Αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ δύοντος
ἡλίου ἀντανεκλῶντο ἐπὶ μιᾶς τῶν
μεταλσίων ἐκείνων λιμνῶν

II. ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΙ - ΦΩΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ

“Εχομε μπροστά μας κι ἄλλο δρόμο μὲ αὐτὲς τὶς ἀπορίες. Γιὰ τὴν ὥρα, ἀρχίζω νὰ ὑποψιάζομαι πώς ὁ Παπαδιαμάντης ἔχει χάσει τὰ νερά του. Ἀναγκάζεται νὰ μιλάει γιὰ ἔνα περιβάλλον ποὺ δὲν γνωρίζει, γιὰ δάση, λίμνες, ἄγνωστα δέντρα, παράξενα φυτὰ καὶ πουλιά, Ἰνδιάνους, ἄγρια κοπάδια ζώων σὲ παρθένες πεδιάδες, καὶ πασχίζει νὰ τὰ κατανοήσει ὅλα

αύτὰ μὲ τὰ μέσα ποὺ ἔχει στὴ διάθεσή του. Ἰσως προσπαθεῖ νὰ τὰ μεταφυτέψει σὲ οἰκεῖο ἔδαφος, ἵσως θέλει νὰ δημιουργήσει κάτι δλότελα καινούργιο. Θὰ δοῦμε παρακάτω. Θὰ δοκιμάσει μερικοὺς αὐτοσχεδιασμοὺς φωνητικούς. Τὸ *skunk* θὰ γίνει σκίουρος, τὸ *counter* (πάγκος) λογιστήριον, ἀπὸ τὸ ρῆμα *count* (Λο), τὸ *obsequious* (δουλοπρεπῆς) θὰ ταιριαχτεῖ φωνητικὰ μὲ τὸ *obese* καὶ θὰ ἀποδοθεῖ παχύσαρκος, ὅχι μόνο ἐπειδὴ ταιριάζει λεκτικά, ἀλλὰ καὶ εἰκονικά, ἀφοῦ ἔνας παχύσαρκος πανδοχέας παρουσιάζει μιὰ γραφικότερη εἰκόνα, ποὺ δένεται καλύτερα μὲ τὸ κείμενο, ἀπὸ τὴν ἀκατανόητη γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη εἰκόνα τοῦ δουλικοῦ κάπελα. Τὸ *pâtes* θὰ συνδεθεῖ φωνητικὰ μὲ τὴν πίττα γιὰ νὰ γίνει πλακούντια, τὸ *larks* (ὅταν σερβίρονται μαγειρεμένες, εἶναι τσίχλες), γίνεται κι αὐτό, ἀπὸ φωνητικὴ συγγένεια, λουκάνικα (Π.Π.). Ἀλλοῦ ὅμως μπαίνουν αὐτοσχεδιασμοὶ χωρὶς συνειρμούς. Τὸ *wigwam* εἶναι ίνδιάνικη λέξη τῆς γλώσσας τῶν Ojibway (*wigwam* στὰ ἀλγκόνκιν), καὶ σημαίνει τὸν προχειροστημένο καταυλισμὸ ἀπὸ ολαριὰ καὶ χόρτα· στὴ μετάφραση, ἔχομε λόγγος. *Grasshoppers* (ἀκρίδες), βοτανοβλάσταρα (Μ.α.Μ.) *Skyscraper* (οὐρανοξύστης), οὐρανοδρόμος (Αφ.). Τὸ *ingenious quibblers* (σοφιστές, στρεψόδικοι), γίνεται δυσκόλων κριτικῶν καὶ διϋλιστῶν, μὲ ἀναφορὰ στὸ «οἱ διϋλίζοντες τὸν κώνωπα» τοῦ εὐαγγελίου. *Serapa* εἶναι ἡ ριγωτὴ κάπα ποὺ ρίχνουν σὰν σάλι στοὺς ὄμους τους οἱ λατινομερικάνοι, ἔνα εἴδος πόντσο. Ἐπειδὴ τὸ φοράει λατίνος καλόγερος, «with a black serapa», γίνεται μετὰ μαύρου κονκουλωτοῦ μανδύου, καὶ παρακάτω, τὴν μανδύαν τον (Ορ.Δ.). Ἀλλοῦ ὅμως, *his serapa*, εἶναι σκέτα, ἡ κονκούλα τον (Π.Β.). Τὸ *querulous cry* (παραπονιάρικη κραυγὴ) τὸ συνδέει φωνητικὰ μὲ τὸ *quar-*

rel (έριδα) καὶ τὸ ἀποδίδει ως φίλερις κραυγή (P.K.). "Ενας ἀπὸ τοὺς ἀδιόρθωτους μάγκες τοῦ Ρώριν Κάμπ πασχίζει νὰ περιγράψει μὲ λέξεις ποὺ τοῦ εἶναι ξένες, μιὰ τρυφερὴ στιγμή, ὅπου τὸ μωρὸ μοιάζει νὰ κουβεντιάζει μὲ ἔνα πουλὶ τοῦ δάσους, καὶ τὰ παρομοιάζει καὶ τὰ δύο, μὲ χερουβείμ. Δὲν κατέχει τὴ λέξη, καὶ ἀντὶ γιὰ cherubim, λέει cherry bums. 'Ο Παπαδιαμάντης κρατάει τὴν κερασιὰ καὶ τὰ βάζει καὶ τὰ δύο πάνω σὲ ἔνα κλωνάρι.

...a-jawing at each other just like two cherry bums ...καθόντουσαν μαζὶ κουβεντιάζοντας σὰν δύο μπουμπούκια στὸ ἴδιο κλωνάρι.

Γιὰ νὰ μὴν ἀναφερθεῖ στὸ χυδαῖο φτύσιμο (μετὰ ροχάλας), ἀποδίδει τὸ expectorated σὲ δύο περιπτώσεις, α) ἐκνότταξεν, β) ἐξήτασεν, καὶ τὸ οὐσιαστικὸ expectoration, τὴν τρίτη φορά, βῆξ (Οὐίγ.).

Πετυχημένες προσαρμογὲς γίνονται στὰ ροῦχα, μὲ τὴν νταντέλλα νὰ ἀποδίδεται ως τρίχαπτον, τόσο λεπτό, σὰν νὰ εἶναι ὑφασμένο μὲ τρίχα¹

Σελ.Σ.

...she dressed herself in her mother's laces and ribbons ἐφόρεσε τὰ τρίχαπτα καὶ τὰς λωρίδας τῆς μητρός της.

M.α.M.

white moiré antique robe trimmed with tulle ἐσθῆτα ἐξ ἀρχαίου μεταξώτου παρυφασμένου μὲ τοῦλι

---

1. Καθαρὸς ἑβραϊσμός. Βρίσκεται θησαυρισμένο μόνο στοὺς Ο' ('Iē. 16, 10, 13) καὶ στὸν Ἀθῆναιο 269b, ποὺ δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι ἤταν κι αὐτός, ἀν ὅχι γένημα, θρέμμα τῆς Ἀλεξάνδρειας τῶν Ο'.

P.K.

the best that can be got-lace, τὸ καλύτερον ποὺ μπορεῖ νὰ βρεθῇ,
you know, and filigree-work and νταντέλλες καὶ τούλια καὶ ροῦσες...
frills...

“Ας μὴν ξεχνᾶμε πώς αύτὲς οἱ περιγραφὲς ἀναφέρονται σὲ δυτικὲς περιβολὲς καὶ μεταφέρονται μὲ ἀνάλογη εὐαισθησίᾳ. Στὴ μετάφραση τοῦ Ἡ εὑρεσις τῆς γυναικὸς τοῦ Λότ, χρησιμοποιοῦνται παραστάσεις ἀπὸ ἀνατολίτικες ἐνδυμασίες, χωρὶς νὰ χάνεται τίποτα ἀπὸ τὴν ἔνταση τῆς περιγραφῆς: «Ἐφόρει τουρκικὴν περισκελίδα, σφιγμένην περὶ τὴν μέσην μὲ πλατύ σάλι, καὶ κόκκινον μεταξωτὸν περιστήθιον ὑπὸ κεντητὴν ἀλβανικὴν γιακέταν· ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καλυπτομένης ἀπὸ οὐλους βραχεῖς βοστρύχους, ἔφερε μικρὸν φέσι, καὶ γαλλικὰ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας. Ἡτο περιτυλιγμένη μὲ λαχουρὶ εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἐν μέρει νὰ κρύπτῃ τὴν ἀνδρικὴν ταύτην περιβολήν της» (σελ. 75). Ἀσήμαντοι ἀρχαῖσμοὶ σὰν τὴν γιακέταν, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολοῦν, ἀφοῦ ἀλλοῦ δὲν κρατιέται ἡ λατινίζουσα ἀπόδοση τοῦ Ἰ στὰ ἑλληνικά: ζακέττα διαβάζομε στὴ σελ. 8.

III. ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ - ΠΕΡΙΚΟΠΕΣ

‘Αφαιροῦνται μὲ φυσικὸ τρόπο ἀναφορὲς ποὺ δὲν ἔχουν ἀντίστοιχες παραστάσεις στὰ ἑλληνικά. Αύτὸς εἶναι κάτι ξέχωρο ἀπὸ τὴ μετατροπὴ τῆς γραμματικῆς λειτουργίας τῶν λέξεων μέσα στὴ φράση, πράγμα ποὺ γίνεται ἀρκετὰ συχνὰ στὴν ἀπόδοση μιᾶς ἀνοίκειας παράστασης, ἢ τὴν ἐπισύναψη σὲ μία πρόθεση ἐνὸς δρου, ποὺ ἀνήκει σὲ ἄλλη, καὶ ἀλλάζει

τὸ νόημα τῆς φράσης, μὲ σκοπὸν νὰ τὴν κάνει πιὸ κατανοητή, ἀλλὰ καὶ πολλές φορὲς νὰ τὴν ἀλλάξει ὄλοτελα. "Οταν δὲν ὑπάρχουν ἀντίστοιχες ἐκφράσεις ή παραστάσεις στὰ ἔλληνικά, ὁ ὄρος, ή λέξη, ἀκόμα καὶ τὸ νόημα, ἐγκαταλείπεται.

Mπ. K.

In a few moments he was clattering down the single narrow street that lost itself in a chaotic ruin of races, ditches and tailings

Εἰς ὀλίγας στιγμὰς ἐπάτει μετὰ κρότου τὴν μίαν στενὴν ὁδόν, ἥτις ἔχανετο εἰς ἐν χαῶδες ἐρείπιον δρόμων, λάκκων καὶ ἐλιγμῶν.

Μιλᾶμε βέβαια, πάντα, γιὰ τὴν Καλιφόρνια τῶν χρυσοθήρων. *Races* δὲν εἶναι οἱ φυλές, ἀλλὰ οἱ διώρυγες, τὰ αὐλάκια, *ditches* τὰ χαντάκια, καὶ *tailings* τὰ ἀπορρίματα ἀπὸ τὴν ἔξόρυξη μετάλλων. Τὸ *races* δὲν τὸ μεταφράζει φυλές, ἐπειδὴ καταλαβαίνει πῶς πρόκειται γιὰ κάτι ἄλλο. "Οταν μία ἔξυπνη παρατήρηση ποὺ θὰ ἔκανε τὸν φλεγματικὸν "Αγγλο νὰ «ύπομειδιάσει», δὲν θὰ ἔχει τὸ ἀντίστοιχο ἀποτέλεσμα στὸν "Ἐλληνα ἀναγνώστη, ἡ πνευματώδης παρατήρηση παραλείπεται. 'Αντὶ νὰ χαθεῖ καὶ ὁ μεταφραστὴς καὶ ὁ ἀναγνώστης σὲ ὑπονοούμενα ποὺ δὲν θὰ ἀποδώσουν ποτὲ στὰ ἔλληνικὰ τὴν αἰσθηση ποὺ προκαλεῖ ἡ παρατήρηση σὲ ἀγγλικὲς εὐαισθησίες συνηθισμένες στὸ πνευματώδικο *humour*, θὰ περιοριστεῖ ἀπλὰ στὴ διατύπωση:

The inlaid center table was overlaid with stained disks that were not contemplated in the original design

'Η κεντρικὴ τράπεζα ἥτο ἐσπιλωμένη μὲ κηλίδας

P.Γκ.

the straggling shanties, ...the cheap finery of shop windows... the deeper glitter of paint and coloured glass, the thin veneering which barbarism takes upon itself in such localities.

τὴν βάναυσον βαρβαρότητα ἡτίς ἀναπτύσσεται εἰς τοιούτους τόπους

P.K.

intellectual abstraction of a Hamlet

ἀφηρημάδα τοῦ Ἀμλέτου

P.Γκ.

...invariably offering the box-seat to the fair sex, had excepted Miss Mary from this attention, on the ground that he had a habit of «cussing» on up grades»...

...νὰ προφέρῃ πάντοτε τὸ ἐμπρόσθιον ἐδώλιον εἰς τὸ ὠραῖον φῦλον...

Δ.Μ.

Why, they'd have risen by shoals in Broadway or Beacon street for that.

[παραλείπεται]

Μπ.Κ.

his slovenly dress

[παραλείπεται]

IV. ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ

Λαϊκὰ τραγούδια, ἴδιαίτερα πειρατικά, σὲ τετράστιχα ἢ δίστιχα, ἀποδίδονται πετυχημένα, σὲ ἀντίστοιχο λαϊκὸ τόνο

A.Δ.

I am ycleped J. Keyser — I was born at Spring hys Garden
My father toe make me ane clerke erst did essaye,
but a fico ye offis — I spurn ye losels offeire;
For I fain would be ane butcher by'r ladykin alwaye

Γεννήθηκα τὴν ἀνοιξὶ 'σὲ περιβόλι μέσα·
Ο κύρης μου μὲν θελε γραμματικὸς νὰ γίνω
Μὰ ἐγὼ 'σὲ σάρκ' ἀνθρωπινὴ ἔγινα μακελλάρης·
Νὰ μ' ἀγαπᾶν ἡ ὁμορφες κι' ὅλα τὰ παλληκάρια.

Her Majesty is very sick
Lord Essex hath the measles
Our Admiral hath licked ye French
Poppe! saith ye weasel

Τὴν ὁμορφη Βασίλισσα τὴν πιάνει τὸ νερό,
Τί γιατρικὸ ἐγὼ ναύρω;
Τὴν πάθατε Φραντσέζοι μου·
Πῶ πῶ! πέτε το σεῖς, καράβια!

Λο.

Laidy Montairy
Quite contrary

Λαίδη Μονταιρύ,
χυρία σοβαρή,

Καὶ ἀπὸ ἀγγλο-κέλτικα

M.α.M.

O Arrah madheelish, the distant dudheen
Lies soft in the moonlight, ma bouchal vourneen:
The springing gossoons on the heather are still
And the canbeens and colleens are heard on the hill.

*Ω "Αρρα, φιλτάτη, τὸ ἔρμο μου τὸ καλυβάκι,
μακρύ, βρίσκεται, μακρύ, ἀνάμεσα στὰ δάση,
γλυκὰ γλυκὰ φωτίζει τὴν γῆν τὸ φεγγαράκι,
κι' ἀκούεται τὸ βογγητὸ τῶν ἀγριμιῶν στὸ βουνό.

Καὶ εὐαγγελικοὶ ὄμνοι

Π.Φ.

I'm proud to live in the service of the Lord,
And I'm bound to die in His army.

Εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Κυρίου
τὸ ἔχω καύχημα νὰ ζῶ
εἰς τὸν στρατόν του ν' ἀποθάνω...

V. KOINΩΝΙΚΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ

Συνήθως, ὅροι ποὺ δὲν ἀπαντιοῦνται στὸ ἔργο του, οἱ περισσότεροι αὗτοσχέδιοι.

Λο.

inferiority and plebeian extraction

ὑποδεεστέρας καταστάσεως καὶ καταγωγῆς

gentlemanly tact

εὐάγωγος ἀβρότης

Mutual Affinity

Ἀλληλεγγύη

Communism

Κοινοκτημοσύνη

Τερ.Δ.

gentry

ἀρχοντολόγι

banditti Irish gentry

ἀπὸ τὰς ληστρικὰς οἰκογενείας τῶν

ἀρχοντοχωριατῶν Ἰρλανδέζων

Δ.Μ.

the professional manner

ὅ ἐμπορικὸς καὶ χρηματιστικὸς
τρόπος

Π.Φ.

emigrants

} ἐξόριστοι

outcasts

VI. ΓΑΛΛΙΣΜΟΙ

Τερ.Δ.

«Denville's shot Tower», a corruption by the peasantry of «D'Enville's Château»

Τὸ Δέμβιλλ Τάουερ, παραφθορὰ εἰς τὰ στόματα τῶν ἀγροτῶν τοῦ Γαλλικοῦ ὀνόματος Καστέλλα Δ' Ἀμβέλλ...

Waterloo

Βαρτελώ

Π.Π.

Charlevoix

Σαρλεβιώ

Λο.

Illinois

Ίλλινοῖ

M.α.Μ.

old Bourbon (ἐννοεῖται whisky) παλαιὸς Γαλλικὸς οἶνος

Π.Φ.

improper persons

ἀκάθαρτα ὑποκείμενα

impropriety (τὸ βλέπει ὡς παράγωγο τοῦ propre)

ἀκαθαρσία

Ρ.Γ.χ.

gallantry

γαλαντερία (ἀπὸ galanterie)

Τερ.Δ.

Blanche

Λευκὴ

VII. ΤΟΥΡΚΙΣΜΟΙ

Δ.Μ.

«bigger things»

μεγάλα κελεπούρια

cheap trick

παληγόπραμμα ἐνδὲ παρᾶ

in spite of this unfortunate

μὲ δλον τὸ ἀτυχον αὐτὸ κεσσάτι

contretemps

M.α.Μ.

ottoman (σκαμνὶ)

σοφάς

Ούνγ.	
introduced to his lady-love for the first time	νὰ εἰσαχθῇ πλησίον τῆς χανούμισ- σας διὰ πρώτην φοράν
Mπ.Κ.	
cabin	μπαράκα
P.Κ.	
rude cabin	μπαράκα
Στὸ Π.Φ. δμως, the ruined cabin	ἡ κατηρειπωμένη καλύβη

VIII. ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

P.Κ.	
«The d-d little cuss»	Τὸ διαολεμμένο μικρὸ κουταβάκι
...d-n the cost	καὶ ἀς πᾶνε ὅσα-ὅσα
«roughs»	«βρωμόσκυλα»
Π.Φ.	
he couldn't afford it	δὲν τὸν ἐσήκωνε [τὸ πιστὸ]
not to «chatter»	νὰ «μὴ λέγει πολλὰ λόγια»
Is this yer a d-d picnic	«Α ! τί διαολεμμένο πίκνικ !
P.Γκ.	
Sandy was very drunk	‘Ο Σάντυ ἡτον πολὺ πιασμένος
Mπ.Κ.	
what «was up with Comanche Jack»	«τί νὰ τρέχῃ μὲ τὸν μακροχέρην τὸν Τζάκην» [τὸ μακροχέρης Ἰσως γαλλισμὸς ἀπὸ τὸ Co-manche- μανίκι]
It's mighty rough papers on the head of the house, ain't it?	«Ο κόσμος τῶχει τούμπανο», η ὅχι;
...though, for the matter of that, it's all round town	ἀγκαλά, ὅσο γι' αὐτό, ὁ κόσμος τῶ- χει τούμπανο, καθὼς ἔλεγα.
«D-n bad», said Brown... I'm cleaned out	— Κατὰ διαβόλου ἀσχημα, εἶπεν ὁ Μπράουν... Ξετινάχτηκα

D-n it, Jack
He's took the risk

— Μούντζωσέ τα, Τζάκ,
Αύτὸς τὰ ἥθελε, καὶ θὰ τὰ 'βρῆ!

Σελ.Σ.
...shuffled away

έξεκουμβίσθη

Π.Π.
The musketeer at once set to
work
Dear me!

‘Ο σωματοφύλαξ πάραυτα ἔρριφθη
μὲ τὰ σωστά του [στὸ φαγητό]
Τρομάρα μου!

Δ.Μ.
...without even a nibble.

χωρὶς οὕτε ἀθερίνα νὰ τσιμπήσῃ
Τρομάρα μου!

Dear me!
Don't flatter yourself that you
are a prize, either.
long ago played out.
in spite of this unfortunate
contretemps

Μὴν κολακεύεσαι νὰ πιστεύῃς δτὶ
εἶσαι καὶ πρέζα ποῦ ν' ἀξίζῃ
ἐπέρασαν πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τὴν μόδα
μὲ δλον τὸ ἄτυχον αὐτὸν κεσσάτι

the artful broker.
for a consideration I might offer
something

δ πολύτροπος μεσίτης
μὲ τὸ ἀζημίωτον θὰ μποροῦσα νὰ
προσφέρω κάτι

To have left «bigger things» go
by, and to be taken in by this
cheap trick, ...is what gets me!

Ν' ἀφήσω μεγάλα κελεπούρια νὰ
μοῦ φύγουν, καὶ νὰ πιαστῶ ἀπὸ ἔνα
τέτοιο παληγόπραμμα ἐνὸς παρᾶ,...
αὐτὸ εἶνε... ποῦ μὲ φουρκίζει
ἀλλ' εἰπέ μου, εἶνε τίποτε, καμμιὰ
καλὴ δουλειὰ ἔκει κάτω;

...but tell me, ain't you getting
somewhat fastidious down
there?

Στὴ ζωὴ ἐνὸς μπακαλιάρου! εἶπε
μικροπονήρως ὁ ξένος, δὲν ἔχεις
περισσότερα κόκκαλα στὸ παχὺ¹
κουφάρι σου ἀπὸ ἔνα ἀφρόψαρο!
φέρ' ἔνα χέρι, ἐδῶ!
ἔγια μόλλα, ἴσα!

Π.Β.
«Gad's life!» said the stranger
pettishly, «hast no more bones
in thy fat carcass than a jelly
fish? Lend a hand, here!
Yo, heave ho!»

Avast heaving.

Prithee, get over thy visions and rhapsodies

A.Δ.

«If so be, camarados and brothers all», he continued, «ye are ready to receive the report of our excellent and well-beloved brother, Master Slit-the-Weazand, touching his search for this treasure, why, many, to't and begin».

For a neat hand with a Toledo he challenged his equal

Λο

'Pon my soul

'Ανοιχτά, ἀγάλια

Παρακαλῶ ν' ἀφήσης τὰς δόπτασίας
καὶ τὰ συναξάρια σου...

—'Εὰν εἰν' ἔτσι, ἀδερφοί καὶ συντρόφια ὅλοι, ἐξηκολούθησεν, εἰσθε ἔτοιμοι νὰ δεχθῆτε τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἐξαιρέτου καὶ ἀξιαγαπήτου ἀδελφοῦ μας, τοῦ Μαστρο-Σχίστη, ἀναφορικῶς διὰ τὴν ζήτησιν αὐτοῦ τοῦ θησαυροῦ, δός του γύρων νὰ γυρίσῃ, καὶ καλησπέρα τῆς ἀφεντιᾶς σας! Διατὶ ἀπλῶς νὰ φορῇ τὸ καπέλλο στραβά, ἵτο ἴνανδς νὰ προκαλέσῃ τὸν ἀντίπαλόν του...

'Στὴν ψυχή μου

IX. ΟΝΟΜΑΤΟΠΟΙΗΣ - ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

"Ολα τὰ ὄνόματα ἀποδίδονται ἐλεύθερα. Πραγματικὰ διαμάντια τὰ πειρατικὰ ὄνόματα τοῦ Α.Δ., ποὺ μοιάζουν μὲ τὰ ὄνόματα δικῶν του χαρακτήρων, τοῦ τύπου γερο-Μπουλατζάνας («Ο Ἄνακατος») ἢ Φλασκο-μπιμπῖνος («Η Δασκαλομάνα»). 'Η ἴνδιάνα Cherokee-Sal, παραμένει Τσέροκη-Σάλλη, ὁ Kanaka Joe —νησιώτης τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν νότιων θαλασσῶν— κρατάει τὸ διακριτικό του καὶ μένει Κανακατζώης (P.K.), ἀλλὰ ὁ Comanche Jack τὸ χάνει, καὶ γίνεται Τζάκης ὁ Μακροχέρης (M.Π.Κ.). 'Αρκετὰ συχνὰ ἀλλάζει ὁ τρόπος γραφῆς ὄνομάτων, στὸ ἴδιο διήγημα, πράγμα ποὺ φανερώνει πώς ὁ Π. δὲν γύριζε πίσω γιὰ ἐπαληθεύσεις,

καὶ μετάφραζε μονοχοπανιά. Στὸ Π.Φ., ἡ Mother Shipton γίνεται Μητέρα Σίπτων, μάνα-Σίπτων, κυρὰ Σίπτων, Μάνα Σίπτων. Σάνδυ Μπάρ στὸ Π.Φ., ἀλλὰ Σάντυ στὸ Ρ.Γκ., καὶ Σάνδης στὸ Ρ.Κ. Στὸ Π.Φ. πάλι, ὁ Tom Simson εἶναι Τῶμ Σίμψων —ἡ μετατροπὴ τοῦ σ σὲ ψ, μάλλον κατὰ τὸ πρότυπο τοῦ Samson-Σαμψών—, Θωμᾶς Σίμψων, καὶ Τώμης. Γενικῶς, τὰ ἀγγλικὰ ὄνόματα ποὺ λήγουν σὲ -on, στὰ ἑλληνικά, γίνονται τριτόχλιτα: Shipton-Σίπτων, Simson-Σίμψων, Tipton-Τίπτων (Ρ.Κ.). Στὸ Ο.Δ. ὁ πατὴρ José εἶναι Ζωζέ, Ἰωσήφ, καὶ Ἰωσῆς. 'Ο French Pete, στὸ Μπ. Κ. εἶναι Πήτρος ὁ Φραντσέζος, ἀλλὰ στὸ Ρ.Κ. Φραντσέζοπέπης. Στὸ Ρ.Γκ. ὁ Jack Hamlin εἶναι Τζάκ "Αμλιν, ἐνῶ ὁ Ἰδιος στὸ Μπ.Κ. εἶναι Τζάκ Χάμλιν. Τὸ ἀρχικὸ h, στὰ ὄνόματα, δασύνεται. 'Η φοράδα Hellfire τοῦ Τερ.Δ. μένει 'Ελλφάιρ, ἐνῶ θὰ περίμενε κανένας Διαβολοφωτιά. 'Ο Hamlet τοῦ Ρ.Κ., σύμφωνα μὲ τὰ γοῦστα τῆς ἐποχῆς, εἶναι 'Αμλέτος. Γιὰ τὸ Calaveras, χρησιμοποιεῖ τὸ ἴσπανικότερο Καλαβιέρας, ἀλλὰ μέσα στὸ διήγημα τὸ μεταλλάζει στὸ ἑλληνικότερο, ὁ κ. Μπράουν, ἀπὸ τὰς Καλαβύρας. Γιὰ τὰ τοπωνύμια, κατὰ γενικὸ κανόνα, προτιμοῦνται γαλλισμοί.

Ρ.Γκ.

Profane Bill

Προφάνης Μπιλλ

Frisco

Φρέσκο

M.α.Μ.

Virginia City

Βιργινία πόλις

Bumpo

Βοῦμπο

Λο

Lady Coriander

Λαίδη Χοριάνδρα

Lady Aniseed

Λαίδη 'Αννιζέτα

Illinois

'Ιλλινοᾶ

Π.Π.	
Dame Périgord	Κυρία Περιγόρδου
Charlevoix	Σαρλεβιώ
D'Artagnan	'Αρτανιάν
Σελ.Σ.	
Burke the Slogger	Βούρκ ό Σφάχτης [ὅταν ἀνατινάζει τὴ γέφυρα, γίνεται=] Βούρκ ό Γεφυροσείστης
Τερ.Δ.	
Hellfire	Έλλφάιρ
Blanche Fitzroy Sackville	Λευκή Φίτζροϋ Σάκβιλ
Waterloo	Βαρτελώ
Ούγ.	
Laura [έννοεται τοῦ Πετράρχη]	Λαύρα
P.K.	
Stumpy	Στούμπης
Cockney Simmons	δ γηήσιος Λονδριανὸς Σίμμονς
Man-o-War Jack	Τζάκ τὸ Βατσέλλο
Known as «Kentuck» [ἀπὸ τὸ Κεντάκυ]	ώνομάζετο ἐπὶ τὸ πομπωδέστερον Κεντούκιος
A.Δ.	
Flash-in-the Pan	Καπετάν Τραβέρσας
Spitter-of-Frogs	Βαθρακοχάφτης
Malmsey Butt	Σοπραβέντος
Lathewayd Will	Χουρτελάτσας
Mark-the-Pinker	Μπαρκομπέστιας
Slit-the-Weazand	Μαστρο-Σχίστης
Π.Φ.	
Five-Spot	Πεντεσημάδης

Θὰ σταθοῦμε γιὰ λίγο στὰ παρατσούκλια, παρμένα ὅλα —ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Βαθραχοχάφτης, κατὰ τὸ μυγοχάφτης, ποὺ εἶναι τὸ ἀντίθετο ἀπὸ τὸ Spitter-of-Frogs— ἀπὸ τὸ ναυτικὸ γλωσσάρι. *Βατσέλλο* (καὶ βασσέλο, δελίνι) εἶναι κυριολεκτικὴ μετάφραση τοῦ Man-o-War, δηλαδὴ κατάφρακτο πολεμικὸ πλοῖο. *Τραβερσάδα* εἶναι ὁ διάπλους, καὶ Καπετάν *Τραβέρσας*, ὁ περατάρης. Οἱ ζυγίδες εἶναι καὶ τραβέρσες. *Σοπραβέντο* ἀπὸ τὸ σόπρα (=ἐπάνω), καὶ βέντο (=ἄέρας), προσηνέμως. *Κουρτελάτσες* εἶναι τὰ παρίστια, καὶ κουρτελάτσα, κουρτελατσίνι, τὰ παραδολώνια, εἰδὴ ἴστίων. ‘Ο μεσαιωνικὸς μυοδρόμων στοὺς νεώτερους χρόνους εἶναι μπάρκο, καὶ μπαρκομπέστια ὁ ἡμιμυοδρόμων. *Σχίστης* ἐπίσης στὴ ναυτικὴ ὁρολογία, εἶναι αὐτὸς ποὺ σχίζει τὰ πανιά.

Ἐδῶ κλείνει τὸ κεφάλαιο αὐτῆς τῆς μελέτης, ποὺ πρὶν ἀπ’ ὅλα, τὴν εῖδα σὰν ἔνα συγχριτικὸ πλησίασμα τοῦ Μπρέτ Χάρτ καὶ τοῦ Παπαδιαμάντη. Οὔτε τὸ ἔργο τοῦ Ἀμερικανοῦ ἔξαντλεῖται ἐδῶ, οὔτε τοῦ δικοῦ μας. Σταγόνα στὸν ὥκεανὸ τῆς δημιουργίας του εἶναι, καὶ ἔτσι πρέπει νὰ κοιταχτεῖ. “Οσοι θελήσουν νὰ βγάλουν συμπεράσματα ἀπὸ τὶς μεταφράσεις ποὺ ἀναλύσαμε, καὶ νὰ δώσουν διάφορες ἐρμηνεῖες στὸ ἔργο του, ξεκινώντας ἀπὸ ἐδῶ, θὰ πρέπει νὰ γνωρίζουν πῶς παίρονουν λάθος μονοπάτι. Μόνο μιὰ ἔνδειξη τῆς ἀπέραντης πολυμορφίας καὶ ἔκτασης ποὺ σκεπάζει τὸ καθαυτὸ ἔργο, μπορεῖ νὰ μᾶς δώσει αὐτὴ ἡ μελέτη. ‘Ο δρόμος γιὰ τὶς παπαδιαμαντικὲς μελέτες ἔχει ἀνοίξει, καὶ ἀν δὲν σκύψουμε καὶ στὶς ὑπόλοιπες μεταφράσεις τοῦ Παπαδιαμάντη σὰν μαθητές, φάχνοντας μὲ ὑπομονὴ καὶ ἀγάπη ὅλους τοὺς κρυφούς συσχετισμοὺς ποὺ κλείνουν μέσα τους, δὲν θὰ μπορέσουμε ποτὲ νὰ

μποῦμε στὰ μυστικὰ κελλάρια τοῦ ἔργου του, νὰ δοῦμε τοὺς Θησαυροὺς ποὺ καταχώνιαζε μέσα στὰ ἀμπάρια τῆς μνήμης του. Οἱ μεταφράσεις εἶναι ἔνα ἀπὸ τὰ ἀντικλείδια ποὺ μᾶς μπάζουν στὸ ἔργο του, καὶ σὰν ἀντικλείδι, σὰν ἐργαλεῖο μόνο πρέπει νὰ τὶς χρησιμοποιοῦμε. Εἶναι καὶ αὐτὸς ἔνας γλωσσικὸς Θησαυρὸς ποὺ συμπληρώνει τὴν προίκα μας, ἔτσι ὅπως μᾶς τὴν σύναξη λέξη πρὸς λέξη, ἥχο μὲ ἥχο, γιὰ ἀποκλειστικὴ χρήση μας, ὁ πατέρας τῆς γλώσσας μας. «Δὲν ὑπάρχει ἄλλος "Ελληνας συγγραφέας μὲ τέτοια ἔξουσία ἀπάνω στὴ χρήση τῆς γλώσσας τῆς ἑλληνικῆς, ποὺ νὰ ξέρει ὅλα τὰ πράματα μὲ τὰ ὀνόματά τους (ἀκόμα καὶ γιὰ περιπτώσεις ἢ λεπτομέρειες ποὺ δὲ θὰ φανταζόταν κανένας πῶς πλάστηκαν τὰ ἀντίστοιχα ὀνόματα), σχεδόν, θὰ ἔλεγα, ὅπως ἔνας γλωσσικὸς 'Αδάμ ποὺ ὁ Θεὸς τοῦ παρουσίασε γιὰ ἐμᾶς τὰ πάντα, καθὼς γράφει στὴ Γένεση, ἵδεῖν τί καλέσει αὐτά»¹. 'Η σωστὴ χρήση αὐτοῦ τοῦ Θησαυροῦ, θὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ξεπεράσομε τὴν πενία καὶ τὴν ἀνέχεια ποὺ σωριάζει ἀπάνω μας αὐτὴ ἡ πάμφτωχη, δύστυχη ἐποχή.

---

1. Ζήσιμος Λορεντζάτος, *Διπτυχο*, Δόμος 1986, σελ. 13.

Β' ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Νομίζω πώς θὰ ἥταν χρήσιμο ἐδῶ, νὰ δίναμε τὸ ἀγγλικὸ κείμενο, τὴ μετάφραση τοῦ Παπαδιαμάντη, καὶ μία σύγχρονη μετάφραση¹ τοῦ *The Luck of Roaring Camp*, γιὰ τοὺς παρακάτω λόγους. Αὐτὸ τὸ διήγημα δὲν ἔντάχθηκε στὴ συλλογὴ *Ἄργοναντικαὶ διηγήσεις*, ἀλλὰ στάθηκε, καθὼς εἰδάμε, μόνο του, σὰν ἐπίμετρο ἄλλου ἔργου. Ο ἀναγνώστης θὰ μπορέσει μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο νὰ παρακολουθήσει τὸ κείμενο, καὶ νὰ ἐπαληθέψει τὰ δικά μας συμπεράσματα. Η σύγχρονη μετάφραση θὰ τοῦ προσφέρει τὴ δυνατότητα νὰ δεῖ τὰ μέρη ἐκεῖνα ποὺ ἄλλαξαν τὴ φραστική τους τυπολογία στὴν ἐποχή μας. Άλλιῶς λέμε τὰ πράγματα σήμερα, διαφορετικὰ τὰ ἐννοοῦμε στὸ λόγο τοῦ καιροῦ μας. Αὐτὸ τὸν κανόνα προσπάθησα νὰ ἀκολουθήσω, μὲ τὴ διαφορὰ τῶν ὅγδοντα καὶ χρόνων ποὺ μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰώνα, καὶ ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ ποὺ μιλοῦμε καὶ καταλαβαίνουμε σήμερα.

Τέλος, παίρνω τὸ θάρρος νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν "Ελληνα ἀναγνώστη —ποὺ μιλάει μιὰ τρισχιλιόχρονη γλώσσα χωρὶς καμιὰ διακοπὴ στὴν ἴστορία της— νὰ ἀπαλύνει τὴν κρίση του γιὰ ἐνδεχόμενες ἀδυναμίες διατύπωσης ποὺ ἵσως ἐντοπίσει σὲ τοῦτο τὸ γραφτό. Τριάντα χρόνια ζωῆς καὶ τριβῆς μὲ ἄλλες γλωσσικὲς ἀπαιτήσεις, πρῶτα στὴν Τουρκία καὶ τώρα στὸν Καναδά, βαραίνουν συχνὰ τὸ χέρι καὶ μοῦ δένουν τὴ γλώσσα.

1. Στὶς ἄρτιες σελίδες τυπώνεται τὸ ἀγγλικὸ κείμενο, στὶς περιττὲς ἡ μετάφραση τοῦ Παπαδιαμάντη, καὶ στὸ κάτω μέρος τῶν σελίδων ἡ δική μας σύγχρονη μετάφραση. Χρησιμοποιήθηκε ἡ δεκάτομη ἀγγλικὴ ἔκδοση τῶν ἔργων τοῦ Χάρτ, *The Complete Works of Bret Harte*, Chatto & Windus, London, 1902-1903.

THE LUCK OF ROARING CAMP

There was commotion in Roaring Camp. It could not have been a fight, for in 1850 that was not novel enough to have called together the entire settlement. The ditches and claims were not only deserted, but «Tuttle's grocery» had contributed its gamblers, who, it will be remembered, calmly continued their game the day that French Pete and Kanaka Joe shot each other to death over the bar in the front room.

The whole camp was collected before a rude cabin on the outer edge of the clearing. Conversation was carried on in a low tone, but the name of a woman was frequently repeated. It was a name familiar enough in the camp — «Cherokee Sal».

Perhaps the less said of her the better. She was a coarse and,

---

Η ΤΥΧΗ ΤΟΥ ΡΩΡΙΝ ΚΑΜΠ

Τὸ Ρώριν Κάμπ πήταν ἀνάστατο. Ἡ αἰτία δὲν πήταν κανένας τσακωμός. Γιὰ τὴν ἐποχὴν ποὺ μιλᾶμε, στὰ 1850, κάτι τέτοιο πήταν ἀρκετὰ συνηθισμένο γιὰ νὰ σηκώσει στὸ πόδι ὄλοκληρο τὸν καταυλισμό. Δὲν εἶχαν ἐρημωθεῖ μόνο τὰ σκάμματα καὶ τὰ μεταλλεῖα, ἀλλὰ καὶ τὸ μπακάλικο τοῦ Τάττελ εἶχε συνεισφέρει τοὺς χαρτοπαιῆτες του, ποὺ ἀκόμα καὶ ὅταν —αὐτὸ εἶναι γιὰ νὰ μείνει στὰ χρονικὰ— ὁ Πήτρος Φράγκος

Η ΚΑΛΗ ΤΥΧΗ ΤΟΥ 'ΡΩΡΙΝ-ΚΑΜΠ'

Μεγάλο κακόν ἐγίνετο εἰς τὸ 'Ρῶριν-Κάμπ. Δὲν ἦδύνατο νὰ εῖναι μάχη, διότι εἰς τὰ 1850 τοιοῦτόν τι δὲν ἦτο ἀρκετὰ πρωτοφανὲς ἵνα συναθροίσῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ δλην τὴν μικρὸν ἀποικίαν. "Οχι μόνον οἱ λάκκοι καὶ τὰ μεταλλεῖα εἶχον ἔρημωθῆ, ἀλλὰ καὶ τὸ καπηλεῖον τοῦ Τούττηλη εἶχε στείλει ὅλους τοὺς χαρτοπαίκτας του, οἵτινες, σημειώσατε, ἀταράχως ἔξηκολούθησαν τὸ παιγνίδι των τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὁ Φραντσεζοπέπης καὶ ὁ Κανακατζώης μὲ δύο πιστολιές ἐφόνευσαν ὁ εἰς τὸν ἄλλον εἰς τὸν ἐμπροσθινὸν θάλαμον. "Ολον τὸ στρατόπεδον εἶχε συναθροισθῆ ἐμπρὸς εἰς μίαν μπαράκαν εἰς τὸ ἔσχατον ἀκρον τοῦ περιβόλου τῆς ἀποικίας. 'Η συνομιλία ἐγίνετο μὲ τόνον χαμηλόν, ἀλλὰ τ' ὅνομα μιᾶς γυναικὸς συχνὰ ἐπανελαμβάνετο. "Ητο ὅνομα πολὺ γνωστὸν εἰς τὴν ἀποικίαν, ἡ Τσέροκη-Σάλλη.

"Οσον ὀλιγάτερα εἴπωμεν δι' αὐτήν, τόσον καλύτερα. "Ητο μία πα-

---

1. Τὸ δήγημα τοῦτο, ἡ μᾶλλον σκιαγράφημα, ἐλήφθη ἐκ τῶν παγκοσμίου φήμης ἀπολαύντων διηγημάτων τοῦ διασήμου Ἀμερικανοῦ Μπρέτ Χάρτ, ὅστις μετ' ἀπαραμίλλου τέχνης περιγράφει ἐν αὐτοῖς τὸν βίον τῶν χρυσοθηρῶν τῆς πατρίδος του, τῆς Καλιφορνίας. Προτιθέμεθα δὲ νὰ δημοσιεύσωμεν καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκ τῆς χώρας τοῦ χρυσοῦ».

καὶ ὁ Τζό ὁ Κανάκας εἶχαν ἀποτελειώσει ὁ ἔνας τὸν ἄλλο σὲ πιστολίδι στὸ μπροστινὸ μπάρ, αὐτὸι συνέχιζαν ἀτάραχοι τὸν τζόγο τους, σὰν νὰ μὴν εἶχε συμβεῖ τίποτα.

"Ο καταυλισμὸς ὀλόκληρος εἶχε μαζευτεῖ μπροστὰ σὲ μιὰ προχειροστημένη παράγκα, στὴν ἀκρον τοῦ ξέφωτου. 'Η συζήτηση γινόταν σὲ χαμηλοὺς τόνους καὶ συχνὰ ἀκουγόταν τὸ ὅνομα μιᾶς γυναίκας. Τὸ ὅνομα ἦταν ἀρκετὰ γνωστὸ σὲ ὅλους: Τσέροκη Σάλ.

"Οσα λιγότερα ποῦμε γι' αὐτήν, τόσο τὸ καλύτερο. "Ηταν μιὰ ξε-

it is to be feared, a very sinful woman. But at that time she was the only woman in Roaring Camp, and was just then lying in sore extremity, when she most needed the ministration of her own sex. Dissolute, abandoned, and irreclaimable, she was yet suffering a martyrdom hard enough to bear even when veiled by sympathizing woman-hood, but now terrible in her loneliness. The primal curse had come to her in that original isolation which must have made the punishment of the first transgression so dreadful.

It was, perhaps, part of the expiation of her sin that, at a moment when she most lacked her sex's intuitive tenderness and care, she met only the half-contemptuous faces of her masculine associates. Yet a few of the spectators were, I think, touched by her sufferings. Sandy Tipton thought it was rough on Sal, and, in the contemplation of her condition, for a moment rose superior to the fact that he had an ace and two bowers in his sleeve.

It will be seen also that the situation was novel. Deaths were by no means uncommon in Roaring Camp, but a birth was a new thing. People had been dismissed the camp effectively, finally, and

---

τοίπωτη, καὶ θὰ πρέπει νὰ τὸ ποῦμε, βουτηγμένη στὸ βοῦρκο γυναίκα. Ἀλλὰ ἔκεινη τὴν ὥρα, ἦταν ἡ μόνη γυναίκα μέσα στὸ Ρώριν Κάμπ, βρισκόταν σὲ ἀθλια κατάσταση, καὶ εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ τίς φροντίδες τοῦ δικοῦ της φύλου. "Ἐκλυτη, παρατημένη καὶ ξεχασμένη ἀπὸ ὅλους, ὑπόφερε ἕνα μαρτύριο, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ τὸ ἀντέξει μὲ δυσκολία, ἀκόμα καὶ ἐν καλυπτόταν ἀπὸ πέπλα συμπαθείας ἄλλων γυναικῶν. Μαρτύριο ποὺ τὸ ζοῦσε τώρα μόνη, μέσα στὴ φοβερὴ μοναξιά της. Ἡ προπατορικὴ κατάρα εἶχε πέσει ἀπάνω της μέσα σ' ἔκεινη τὴν ἀρχέγονη ἀπομόνωση, ποὺ θὰ ἔκανε τὴν τιμωρία τῆς παράβασης τῶν πρωτοπλάστων, ἀβάσταχτη.

"Ισως καὶ αὐτὸ ἦταν μέρος τοῦ ἔξιλασμοῦ της, νὰ ἀντικρίζει δηλαδὴ τὰ περιφρονητικὰ σχεδὸν πρόσωπα τῶν ἀρσενικῶν συντρόφων της, τὴν

λιογυναῖκα, καὶ φόβος εἶναι μὴ εἶχε πολλὰ κρίματα. Ἀλλὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον αὐτὴ ἦτο ἡ μόνη γυναῖκα εἰς τὸ Πῶριν-Κάμπι, καὶ ἀκριβῶς τότε κατέκειτο εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην, ὅπόταν τὰ μάλιστα ἐχρειάζετο τὰς περιποιήσεις τοῦ ἴδιου φύλου της. Παραλυμένη, ἐγκαταλειπμένη καὶ ἄφιλος, ὑπέφερε βάσανα, ἀρκετὰ σκληρὰ ἥδη ἀνίσως περιεβάλλετο ἀπὸ ἄλλων γυναικῶν τὰς συμπαθείας, πλὴν τώρα τρομερὰ ἐν τῇ μοναξίᾳ της. Ἡ προπατορικὴ κατάρα ἤλθεν ἐπ' αὐτὴν ἐν τῇ ἀρχεγόνῳ ἐκείνῃ μοναξίᾳ, ἥτις τόσον φοβερὰν πρέπει νὰ ἔκαμε τὴν τιμωρίαν τῆς πρώτης παραβάσεως. Καὶ εἰς στιγμὴν καθ' ἣν τὰ μέγιστα εἶχεν ἀνάγκην τῆς ἐμφύτου τρυφερότητος καὶ νοσηλείας τοῦ φύλου της, ἀντίκρυζε μόνον τὰ σκληρὰ δύματα τῶν ἀρρένων συναποίκων της. Οὐχ ἥττον ὀλίγοι ἐκ τῶν θεατῶν εἶχον συγκινηθῆ, πιστεύω, ἀπὸ τοὺς πόνους της. Ὁ Σάνδης Τίπτων ἐφρόνει ὅτι ἦτο κάπως σκληρὸν διὰ τὴν Σάλλην, καὶ εἰς τὴν σκέψιν περὶ τῆς καταστάσεώς της ἐπὶ στιγμὴν ἥθλησε νὰ λησμονήσῃ μεγαλοψύχως τὸ γεγονός ὅτι εἶχεν ἔνα δόσσον καὶ δύο ἀτού εἰς τὴν χειρίδα του.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ, προσέτι, ὅτι ἡ περίστασις ἦτο πρωτοφανής. Οἱ θάνατοι δὲν ἤσαν ποσῶς ἀγνωστοί εἰς Πῶριν-Κάμπι, ἀλλὰ γέννησις ἦτο καίνοφανές πρᾶγμα. Πολλοὶ ἀπεπέμφθησαν ἀπὸ τὸ πόλισμα τελειωτικῶς, δριστικῶς, καὶ χωρὶς νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιστρέψωσιν· ἀλλ' αὐτὴ

ἄρα ποὺ χρειαζόταν περισσότερο τὴ γεμάτη διαισθηση τρυφερότητα καὶ φροντίδα τοῦ φύλου της. Καὶ δύμας πιστεύω πώς μερικοὶ ἀπὸ τοὺς θεατὲς εἶχαν συγκινηθεῖ μὲ τὰ παθήματά της. Ὁ Σάντη Τίπτων σκέφτηκε πώς ἥταν πολὺ σκληρὸν γιὰ τὴ Σάλλα νὰ τραβάσει τόσα δεινά, καὶ ἀπασχολημένος μὲ τὴν ἔγνοια της, ἀπόκτησε γιὰ λίγο κάποια δξιοπρέπεια, ἔχενώντας τὸν ἄσσο καὶ τοὺς δύο βαλέδες ποὺ εἶχε κρυμμένους στὸ μανίκι του.

Θὰ δοῦμε πιὸ κάτω, πώς αὐτὴ ἡ κατάσταση ἥταν μοναδική. Οἱ θάνατοι, στὸ Ρώριν Κάμπι, δὲν ἥταν τίποτα καινούργιο, ἀλλὰ μιὰ γέννα, ἥταν πρωτάκουστο. Κάμποσοι εἶχαν ἀποβληθεῖ ἀπὸ τὸν καταυλισμό, ἀποτελεσματικά, τελειωτικά, χωρὶς πιθανότητα ἐπιστροφῆς. Γιὰ πρώτη

with no possibility of return; but this was the first time that anybody had been introduced *ab initio*. Hence the excitement.

«You go in there, Stumpy», said a prominent citizen known as «Kentuck», addressing one of the loungers. «Go in there, and see what you kin do. You've had experience in them things».

Perhaps there was a fitness in the selection. Stumpy, in other climes, had been the putative head of two families; in fact, it was owing to some legal informality in these proceedings that Roaring Camp—a city of refuge—was indebted to his company. The crowd approved the choice, and Stumpy was wise enough to bow to the majority. The door closed on the extempore surgeon and midwife, and Roaring Camp sat down outside, smoked its pipe, and awaited the issue.

The assemblage numbered about a hundred men. One or two of these were actual fugitives from justice, some were criminal, and all were reckless. Physically they exhibited no indication of their past lives and character. The greatest scamp had a Raphael face, with a profusion of blond hair; Oakhurst, a gambler, had the melancholy air and intellectual abstraction of a Hamlet; the coolest and most courageous man was scarcely over five feet in height, with a soft voice and an embarrassed, timid manner.

φορὰ ὅμως, κάποιος εἰσαγόταν ἔτσι, ἀπὸ γεννησιμοῦ του —*ab initio*— καὶ αὐτὸς καὶ μόνο ἔφτανε γιὰ νὰ δικαιώσει τὸν ἐνθουσιασμό.

— Πήγαινε ἐσύ Στάμπη, εἶπε ἔνας προεξάρχων πολίτης τοῦ καταυλισμοῦ, γνωστὸς ὡς Κένταχ, γυρίζοντας σὲ ἔναν ἀπὸ τοὺς θαυμῶνες. Πήγαινε καὶ δὲς τί μπορεῖς νὰ κάνεις. "Εχεις πείρα ἐσύ ἀπὸ τέτοια.

"Ισως ὑπῆρχε κάτι τὸ σωστὸ σὲ αὐτὴ τὴν ἐπιλογή. Σὲ ἄλλους παραλλήλους, ὁ Στάμπη ὑπῆρξε ἡ πιθανὴ κεφαλὴ δύο οἰκογενειῶν. Πράγματι, σὲ κάποια ἀνακρίβεια νομικῆς φύσης, ποὺ πήγαζε ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἰδιότητά του, ὅφειλε τὸ Ρώριν Κάμπ—οἰκισμὸς καὶ καταφύγιο συνάμα—τὴν παρουσία τοῦ Στάμπη μέσα στὰ δριὰ του. Τὸ πλῆθος συμφώνησε μὲ τὴν ἐκλογή, καὶ ὁ Στάμπη εἶχε ἀρκετὸ μυαλὸ γιὰ νὰ συμμορφωθεῖ

ἥτο ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἦν εἰσήγετό τις εἰς αὐτὸν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τοῦ βίου του. Ἐντεῦθεν ἡ κρατοῦσα ἔξαψις.

— Πήγαινε μέσα, Στούμπη, εἶπεν εἰς προέχων πολίτης, δστις ὀνομάζετο ἐπὶ τὸ πομπωδέστερον Κεντούκιος, ἀπευθυνόμενος πρὸς ἓνα ἀπὸ τοὺς ἀργοσχόλους. Πήγαιν’ ἐκεῖ μέσα, καὶ ίδε τί μπορεῖς νὰ κάμης. "Εχεις πεῖραν" ἔς αὐτὰ τὰ πράγματα.

"Ισως καὶ νὰ ἥτο κατάλληλος ἡ ἐκλογή. Ο Στούμπης, εἰς ἄλλα μέρη, εἶχε χρηματίσει οἰκογενειάρχης εἰς τὸ διπλοῦν· καὶ χάρις εἰς μερικὰς παρατυτίας ὡς πρὸς τὰ συνοικέσια ταῦτα, τὸ 'Ρῶριν-Κάμπ, ὡς πόλις-ἀσυλον ὅποι ἦτον, τὸν εἶχεν ἀποκτήσει πολίτην. Τὸ πλῆθος ἐπεκρότησε τὴν ἐκλογήν, καὶ δ Στούμπης εἶχε τὴν φρόνησιν νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν πλειονοψήφιαν. "Η θύρα ἐκλείσθη ὅπισσα ἀπὸ τὸν αὐτοσχέδιον χειρουργὸν καὶ μαιευτῆρα, καὶ τὸ 'Ρῶριν-Κάμπ ἐκάθισεν ἀπ' ἔξω, ἐκάπνιζεν τὴν πίπαν του, καὶ ἐπερίμενε τὴν ἔκβασιν.

'Η ὁμήρυρις ἀνήρχετο εἰς ἑκατὸν περίπου ἄνδρας. Εἰς ἡ δύο ἔξ αὐτῶν ἦσαν πράγματι φυγόποιοι, μερικοὶ ἦσαν ἐγκληματίαι, καὶ ὅλοι ἦσαν παράτολμοι. Σωματικῶς ἐπεδείκνυν τὰ σημεῖα τῆς περασμένης ζωῆς των καὶ τοῦ χαρακτῆρός των. Ο μεγαλύτερος κρεμανταλᾶς εἶχεν ὅψιν 'Ραφαήλειον, μὲ ἀφθόνους ἔανθάς τρίχας· δ 'Οχιχορστ, χαρτοπακτης, εἶχε τὸ μελαγχολικὸν ἥθος καὶ τὴν ἀφηρημάδα τοῦ 'Αμλέτου· δ ψυχραιμότερος καὶ γενναιότερος ἀνὴρ εἶχε μόλις ἀνάστημα ὑπὲρ τοὺς πέντε πόδας, μὲ μειλίχιον φωνὴν καὶ δειλοὺς συνεσταλμένους τρόπους.

μὲ τὴ θέληση τῆς πλειοψῆφίας. "Η πόρτα ἔκλεισε πίσω ἀπὸ τὸν αὐτοσχέδιο χειροῦργο-μαμή, καὶ τὸ Ρώριν Κάμπ κάθισε ἔξω, ἀναψε τὴν πίπα του καὶ περίμενε τὰ νέα.

'Η συγκέντρωση ἀριθμοῦσε καμιὰ ἑκατοσταριὰ ἀντρες. Κάνα-δυὸς ἀπ' αὐτοὺς ἦταν φυγόδικοι, μερικοὶ ἦταν ἐγκληματίες, ὅλοι ἦταν ἀσυμμόρφωτοι. Τὰ φυσικά τους χαρακτηριστικὰ δὲν μαρτυροῦσαν κανένα ἔχοντας ἀπὸ τὴν πρότερη ζωὴν τους. Ο μεγαλύτερος ἀπατεώνας εἶχε ραφαηλικὴ ὅψη, μὲ ἀφθόνα ἔανθά μαλλιά. Ο 'Οχιχουρστ δ χαρτοπακτης, εἶχε τὸν μελαγχολικὸν ἀέρα καὶ τὴ διανοητικὴ ἀταραξία ἐνὸς 'Αμλετ. 'Ο πιὸ ψύχραιμος καὶ θαρραλέος ἀπ' δλους, εἶχε μπόι ἓνα καὶ πενήντα, ἀπαλὴ φωνὴ, καὶ ἀμήχανους, σεμνοὺς τρόπους.

The term «roughs» applied to them was a distinction rather than a definition. Perhaps in the minor details of fingers, toes, ears, etc., the camp may have been deficient, but these slight omissions did not detract from their aggregate force. The strongest man had but three fingers on his right hand; the best shot had but one eye.

Such was the physical aspect of the men that were dispersed around the cabin. The camp lay in a triangular valley between two hills and a river. The only outlet was a steep trail over the summit of a hill that faced the cabin, now illuminated by the rising moon. The suffering woman might have seen it from the rude bunk whereon she lay — seen it winding like a silver thread until it was lost in the stars above.

A fire of withered pine boughs added sociability to the gathering. By degrees the natural levity of Roaring Camp returned. Bets were freely offered and taken regarding the result. Three to five that «Sal would get through with it»; even that the child would survive; side bets as to the sex and complexion of the coming stranger.

In the midst of an excited discussion an exclamation came

Τὸ «τομάρια», στὴν περίπτωσή τους, ἥταν διακριτικὸς παρὰ καθοριστικὸς όρος. Ἰσως στὶς ἐλάσσονες λεπτομέρειες τῶν δαχτύλων, αὐτιῶν κ.τ.λ., δικαστικὸς παρουσίαζε κάποιο ἔλλειμμα, ἀλλὰ αὐτὲς οἱ μηκρὲς ἔξαιρέσεις δὲν ἀφαιροῦσαν τίποτα ἀπὸ τὴν συνολικὴν τους δύναμην. Οἱ πιὸ δυνατὸς ἀπὸ διοίσους εἶχε τρία μόνο δάχτυλα στὸ δεξὶ χέρι· τὸ καλύτερο πιστόλι ἥταν μονόφθαλμος.

Αὐτὴ ἥταν ἡ φυσικὴ εἰκόνα ποὺ παρουσίαζαν οἱ ἄντρες, σκορπισμένοι ὅπως ἥταν, γύρω ἀπὸ τὴν παράγκα. Οἱ καταυλισμὸς ἀπλωνόταν σὲ μία τριγωνικὴ κοιλάδα, μεταξὺ δύο λόφων κι ἐνὸς ποταμοῦ. Μόνη ἔξοδος, ἕνα ἀπότομο μονοπάτι ποὺ πέρναγε πάνω ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἀντίκρυ στὴν παράγκα, φωτισμένη τώρα ἀπὸ τὸ φεγγάρι ποὺ

Τὸ ὄνομα «βρωμόσκυλα», ἀπονεμόμενον εἰς αὐτοὺς ἡτο μᾶλλον τίτλος ἢ χαρακτηρισμός. Ἰσως εἰς τὰς ἐλάσσονας λεπτομερείας, τοὺς δακτύλους, τὰ δέτα κτλ., ἢ ἀποικία νὰ ἥτο ἐλλιπῆς κάπως, ἀλλ' αἱ μικραὶ αὗται ἐλλείψεις δὲν ἔφαίνοντο νὰ παραβλάπτουν τὴν δύναμιν των ἐν συνόλῳ. Ὁ ρώμαλεώτερος ἄνθρωπος εἶχε μόνον τρεῖς δακτύλους εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα· ὁ καλύτερος σκοπευτής ἡτο μονόφθαλμος.

Τοιαύτη ἡτο ἡ σωματικὴ πρόσοψις τῶν ἀνδρῶν τῶν διεσπαρμένων γύρω εἰς τὴν μπαράκαν. Τὸ σκήνωμα ἔκειτο μέσα εἰς τριγωνικὴν κοιλαδά, μεταξὺ δύο λόφων καὶ ποταμοῦ. Ἡ μόνη ἔξοδος ἡτο μία κρημνώδης στενωπός ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψώματος ἀντικρύζοντος τὴν μπαράκαν καὶ φωτιζομένου ἀπὸ τὴν ἀνατέλλουσαν σελήνην. Ἡ πάσχουσα γυνὴ θὰ ἥδυνατο νὰ τὴν βλέπῃ ἀπὸ τὸν ἀξεστον σκίμποδα ἐφ' οὖ κατέκειτο — νὰ τὴν βλέπῃ στρεφομένην ὡς ἀργυρᾶν κλωστήν, ἐωσότου ἔχαθη ὕψηλὰ εἰς τὰ ἀστρα.

Μία πυρὰ ἀπὸ ἔηρα πευκόκλαδα ἐπρόσθετε κοινωνικόν τι εἰς τὴν δύμήγυριν. Βαθυδόν ἡ φυσικὴ ἐλαφρότης τοῦ 'Ρῶριν-Κάμπ πέπανήρχετο. Στοιχήματα ἀφθόνως προετείνοντο καὶ ἐγίνοντο δεκτὰ ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀποτέλεσμα. Τρία πρὸς πέντε δτι «ἡ Σάλλη θὰ ἔβγαινε πέρα» μάλιστα, δτι τὸ βρέφος θὰ ἐπέζη· πλάγια στοιχήματα σχετικῶς μὲ τὸ φῦλον καὶ τὴν χροιὰν τοῦ ἐρχομένου ξένου.

'Ἐν μέσῳ ἔξημμένης συζητήσεως μία ἐπιφώνησις ἥλθεν ἀπὸ τοὺς

μόλις εἶχε ἀνατείλει. 'Ἡ βασανισμένη γυναίκα μποροῦσε νὰ τὸ εἴχε δεῖ, ἀπὸ τὸ σκληρὸ γιατάκι όπου ἦταν ἔαπλωμένη, νὰ ἔσκουθαριάζεται σὰν μαλαματένιο νῆμα, μέχρι τὴν χάση του ἀνάμεσα στὰ ἀστέρια, ἐκεῖ πάνω.

Μία πυρὰ ἀπὸ ἔεραμένα πευκόκλαδα μάζεψε τοὺς ἄντρες γύρω της, καὶ πρόσθεσε κάποια κοινωνικότητα στὴν δύμήγυρη. Σιγὰ-σιγά, τὸ Ρώριν Κάμπ ἔσαναβρῆκε τὴ φυσικὴ του ἐλαφρότητα. 'Αρχισαν νὰ βάζουν στοιχήματα γιὰ τὰ ἀποτελέσματα. Τρία στὰ πέντε πῶς «ἡ Σάλ θὰ τὰ κατάφερνε», πῶς καὶ τὸ παιδί ἀκόμα θὰ ἐπιζοῦσε. Δὲν ἔλειπαν καὶ δευτερεύοντα στοιχήματα γιὰ τὸ φύλο καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἐπικείμενου ξένου.

Στὴ μέση μιᾶς ζωηρῆς συζήτησης, κραυγὴς ἔκπληξης ἀκούστηκαν

from those nearest the door, and the camp stopped to listen. Above the swaying and moaning of the pines, the swift rush of the river, and the crackling of the fire rose a sharp, querulous cry — a cry unlike anything heard before in the camp. The pines stopped moaning, the river ceased to rush, and the fire to crackle. It seemed as if Nature had stopped to listen too.

The camp rose to its feet as one man! It was proposed to explode a barrel of gunpowder; but in consideration of the situation of the mother, better counsels prevailed, and only a few revolvers were discharged; for whether owing to the rude surgery of the camp, or some other reason, Cherokee Sal was sinking fast. Within an hour she had climbed, as it were, that rugged road that led to the stars, and so passed out of Roaring Camp, its sin and shame, forever.

I do not think that the announcement disturbed them much, except in speculation as to the fate of the child. «Can he live now?» was asked of Stumpy. The answer was doubtful. The only other being of Cherokee Sal's sex and maternal condition in the settlement was an ass. There was some conjecture as to fitness, but the experiment was tried. It was less problematical than the

---

ἀπὸ τοὺς ἄντρες κοντὰ στὴν πόρτα, καὶ ὁ καταυλισμὸς ἡσύχασε γιὰ νὰ ἀκούσει. Πάνω ἀπὸ τὸ λύγισμα καὶ τὸ θρῆνο τῶν πεύκων, τὸ γοργὸ κελάρυσμα τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ σκάσιμο τῶν ξύλων στὴ φωτιά, ὑψώθηκε μιὰ ὁξεία, κλαψιάρικη κραυγή, κραυγὴ ποὺ δὲν εἶχε ἀκουστεῖ ποτὲ πρὶν στὸν καταυλισμό. Τὰ πεύκα σταμάτησαν τὸ μοιρολόγι τους, τὸ ποτάμι ἔπαψε τὸ κελάρυσμά του, καὶ ἡ φωτιὰ τὶς σπίθες της. Λέσ καὶ εἶχε σταματήσει ἡ φύση, γιὰ νὰ ἀκούσει καὶ αὐτή.

‘Ο καταυλισμὸς σηκώθηκε στὸ πόδι σὰν ἔνας ἄνθρωπος. Μερικοὶ πρότειναν νὰ βάλουν φωτιὰ σὲ ἔνα βαρέλι μπαρούτι, ἀλλά, ἀπὸ ἔγνοια γιὰ τὴν κατάσταση τῆς μητέρας, ἐπικράτησαν καλύτερες γνῶμες, καὶ ἀδειασαν μόνο μερικὰ περίστροφα. “Ίσως ἔφταιγε ἡ πρόχειρη χειρουρ-

πλησιεστέρους εἰς τὴν θύραν, καὶ τὸ στρατόπεδον ἐστάθη διὰ ν' ἀκούσῃ. 'Τηράνω ἀπὸ τὸ σείσιμον καὶ τὸν στεναγμὸν τῶν πεύκων, τὸ γοργὸν τοῦ ποταμοῦ κύλισμα καὶ τὸν βρόμον τοῦ πυρός, ἡγέρθη μία ὁξεῖα, φίλερις κραυγὴ —κραυγὴ ἀνόμοιος μὲ κάθε τι τὸ ὄποῖον νὰ ἥκούσθη ποτὲ εἰς τὸ στρατόπεδον. Τὰ πεῦκα ἐσταμάτησαν τὸν θρῆνόν των, δι ποταμὸς ἔπαινε τὸ κελάρυσμά του, καὶ τὸ πῦρ τὸν ὑπόκωφον βρόμον του. 'Εφάνη ὡς νὰ ἐστάθη κ' ἡ φύσις ν' ἀκούσῃ κι' αὐτή.

Τὸ στρατόπεδον ἐσηκώθη ὅρθιον ὡς εἰς ἄνθρωπος. 'Ἐπροτάθη γνώμη νὰ ἀνατινάξουν βαρέλιον πυρίτιδος· ἀλλὰ λόγῳ τῆς καταστάσεως τῆς μητρός, καλυτέρᾳ γνώμῃ ἐπεκράτησε, καὶ μόνον δλίγα ρεβόλβερ ἐκενώθησαν· διότι, εἴτε ἔνεκα τῆς χονδροειδοῦς χειρουργικῆς τοῦ στρατόπεδου, εἴτε δι' ἄλλον τινὰ λόγον, ἡ Τσέροκη-Σάλλη ἐπήγανε χειρότερα. 'Εντὸς μιᾶς ὥρας εἶχεν ἀναρριχηθῆ, οὕτως εἰπεῖν, ἐκεῖνον τὸν στενὸν καὶ τεθλιμμένον δρόμον, ὅστις φέρει πρὸς τὰ ἀστρα.

Δὲν μοῦ φαίνεται τὸ ἄγγελμα νὰ τοὺς διετάραξε πολύ, ἐκτὸς ὃσον ἀφορᾷ τὴν τύχην τοῦ παιδίου. «Μπορεῖ νὰ ζήσῃ τώρα;» ἥκουσαν τὸν Στούμπην νὰ ἐρωτᾷ. 'Η ἀπόκρισις ἦτο ἀμφίβολος. Τὸ μόνον ὅν τοῦ αὐτοῦ φύλου τῆς Τσέροκη-Σάλλης καὶ τῆς μητρικῆς καταστάσεώς της, εἰς ὅλην τὴν ἀποικίαν, ἀνῆκεν εἰς τὸ γένος τῶν ὄνων. 'Ηκούσθησαν μερικαὶ ἀντιλογίαι ὡς πρὸς τὴν σκοπιμότητα, ἀλλὰ τὸ πείραμα ἔγινεν.

γικὴ ἐπέμβαση, ἵσως τίποτε ἄλλο, πάντως ἡ κατάσταση τῆς Τσέροκη Σάλλη χειροτέρευε. Μέσα σὲ μία ὥρα εἶχε σκαρφαλώσει σ' ἐκεῖνο τὸν τραχὺ δρόμο ποὺ ὀδηγεῖ στ' ἀστέρια, ἀφήνοντας πίσω της τὸ Ρώριν Κάμπι, μὲ ὅλες τὶς ἀσχήμιες καὶ τὶς ἀμαρτίες του, γιὰ πάντα.

Δὲν νομίζω πῶς τὸ νέο τοὺς ἐνόχλησε πολύ, ὃσο οἱ σκέψεις γύρω ἀπὸ τὴν τύχη τοῦ παιδιοῦ. 'Ο Στάμπη ρωτήθηκε ἀν τὸ παιδί θὰ μποροῦσε νὰ ζήσει χωρὶς τὴ μάνα του. 'Η ἀπάντηση ἦταν ἀβέβαιη. 'Η μόνη ἄλλη ὑπαρξὴ στὸν καταυλισμὸν ποὺ μοιραζόταν τὸ φύλο καὶ τὴ μητρικὴ κατάσταση τῆς Τσέροκη Σάλλη, ἦταν μιὰ γαιδούρα. 'Ἐκφράστηκαν μερικὲς ὑποθέσεις γύρω ἀπὸ αὐτὴ τὴν προσαρμογή, ἀλλὰ προχώρησαν τελικὰ μὲ τὸ πείραμα. ⁷Ηταν λιγότερο προβληματικὸ ἀπὸ τὴν ἀρχαία πε-

ancient treatment of Romulus and Remus, and apparently as successful.

When these details were completed, which exhausted another hour, the door was opened, and the anxious crowd of men, who had already formed themselves into a queue, entered in single file. Beside the low bunk or shelf, on which the figure of the mother was starkly outlined below the blankets, stood a pine table. On this a candle-box was placed, and within it, swathed in staring red flannel, lay the last arrival at Roaring Camp.

Beside the candle-box was placed a hat. Its use was soon indicated. «Gentlemen», said Stumpy, with a singular mixture of authority and *ex officio* complacency — «gentlemen will please pass in at the front door, round the table, and out at the back door. Them as wishes to contribute anything toward the orphan will find a hat handy». The first man entered with his hat on; he uncovered, however, as he looked about him, and so unconsciously set an example to the next.

In such communities good and bad actions are catching. As the procession filed in comments were audible — criticisms addressed perhaps rather to Stumpy in the character of showman:

ρίπτωση τοῦ Ρέμου καὶ τοῦ Ρωμύλου, καὶ προφανῶς, ἔξισου πετυχημένο.

‘Αφοῦ πέρασε δόλη μιὰ ὥρα μέχρι τὴν τακτοποίηση καὶ αὐτῶν τῶν λεπτομερειῶν, ἀνοιξε ἡ πόρτα, καὶ τὸ ἀνήσυχο πλῆθος τῶν ἀντρῶν ποὺ περίμεναν στὴν οὐρά, ἀρχισε νὰ μπαίνει ἔνας ἔνας στὴν παράγκα. Δίπλα στὸ χαμηλὸ γιατάκι ἡ πάγκο, ὅπου ἡ μορφὴ τῆς μητέρας διαγραφόταν ἀδρὰ κάτω ἀπὸ τὶς κουβέρτες, βρισκόταν ἔνα τραπέζι ἀπὸ πευκόξυλο. Πάνω σὲ αὐτὸ τὸ τραπέζι εἶχε τοποθετηθεῖ ἔνα ἄδειο κιβώτιο κεριῶν, καὶ μέσα του, φασκιωμένο μὲ μιὰ φανέλα σὲ χτυπητὸ κόκκινο, ξάπλωνε δέ νέος ἔποικος τοῦ Ρώριν Κάμπ.

Δίπλα στὸ κιβώτιο τῶν κεριῶν εἶχε τοποθετηθεῖ ἔνα καπέλο. ‘Η χρήση του ἔγινε σύντομα φανερή. «Οἱ κύριοι», εἶπε δὲ Στάμπη, μὲ ἔνα ἰδιαίτερο κράμα ἔξουσίας καὶ ἐκ καθέδρας —*ex officio*— ἔπαρσης, «οἱ

‘Ητο δόλιγώτερον προβληματικὸν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν τροφὴν τοῦ ‘Ρωμάλου καὶ ‘Ρώμου, καὶ ἐπέτυχεν ἄλλο τόσον.

Αφοῦ συνετελέσθησαν τὰ καθήκοντα ταῦτα, τὰ διποῖα κατηγορίωσαν μίαν ἄλλην ὥραν, ἡ θύρα ἡνοίχθη καὶ τὸ ἐναγώνιον πλῆθος τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες εἶχον σχηματισθῆ ἡδη εἰς οὐράνιον, εἰσῆλθεν εἰς ἀπλῆν γραμμήν. Παρὰ τὸ χαμηλὸν βάθρον ἡ θρανίον, ὃπου ἡ μορφὴ τῆς μητρὸς ἀμυδρῶς διεγράφετο ὑπὸ τὰς σινδόνας, ἵστατο τράπεζα ἀπὸ ξύλου πεύκης, ἐπ’ αὐτῆς εὑρίσκετο ἔνα πανέρι καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τυλιγμένος μὲ κατακόκκινην φανέλλαν ἔκειτο ὁ τελευταῖος νέγλις τοῦ ‘Ρώμιν-Κάμπ. Παραπλεύρως τοῦ πανερίου εὑρίσκετο ἔνα καπέλλο. Ἡ χρησιμότης του ἔξηγγήθη πάραυτα.

Οἱ κύριοι, εἰπεν δὲ Στούμπης, μὲ ἀλλόκοτον μῆγμα αὐθεντίας καὶ ἐπισήμου φιλοφροσύνης, οἱ κύριοι θὰ ἔχουν τὴν καλωσύνην νὰ εἰσέρχωνται ἀπὸ τὴν ἐμπροσθινὴν πόρτα, νὰ περνοῦν γύρω στὸ τραπέζι, καὶ νὰ ἔξερχωνται ἀπὸ τὴν ὅπισσα πόρτα. “Οσοι ἐπιθυμοῦν νὰ συνεισφέρουν κάτι διὰ τὸ δρφανόν, θὰ βρίσκουν ἔνα καπέλλο πρόχειρο.

Ο πρῶτος εἰσῆλθε φορῶν τὸν πῖλόν του· ἀπεκαλύφθη ὅμως, καθὼς ἐκύπταε γύρω του· καὶ οὕτω, ἀσυνειδήτως, ἔδωκε τὸ παράδειγμα εἰς τοὺς λοιπούς. Εἰς τοιαύτας κοινωνίας, καλαὶ καὶ κακαὶ πράξεις εἰναι κολλητικαῖ. Καθ’ ὃσον παρήλαυνεν ἡ πομπὴ, ἡκούοντο σχόλια, ἐπικρίσεις ἀπευθυνόμεναι ἵσως μᾶλλον πρὸς τὸν Στούμπην, ὑπὸ τὴν ἴδιότητα αὐτοῦ ὡς ἐπιχειρηματίου ἡ θεατρώνου.

κύριοι παρακαλοῦνται νὰ περάσουν ἀπὸ τὴν μπροστινὴ θύρα, γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι, καὶ νὰ ἔξελθουν ἐκ τῆς ὅπισθίας θύρας. “Οσοι ἔχουν τὴν εὐχαρίστησην νὰ προσφέρουν κάτι γιὰ τὸ δρφανό, θὰ βροῦν βολικὸ ἔνα καπέλο ὃπου μποροῦν νὰ ρίξουν τὶς προσφορές τους». Ο πρῶτος ἀντρας μπῆκε μὲ τὸ καπέλο του. Τὸ ἔβγαλε ὅμως καθὼς κοίταζε γύρω του, καὶ, χωρὶς νὰ τὸ θέλει, ἔδωσε τὸ παράδειγμα στοὺς ἄλλους.

Σὲ τέτοιου εἴδους κοινότητες, οἱ καλὲς καὶ οἱ κακὲς πράξεις εἰναι μεταδοτικές. Καθὼς ἡ πομπὴ παρέλαυνε μπροστὰ ἀπὸ τὸν Στάμπη, ἀκούγονταν σχόλια-κριτικές ποὺ ἀπευθύνονταν μάλλον στὸν Ἰδιο, στὴν ἴδιότητα ἀνθρώπου ποὺ παρουσιάζει κάποιο θέαμα: «Αὔτος εἰναι λοιπόν»; «Μικρούλης ποὺ είναι», «Μόνο τὸ χρῶμα του φαίνεται», «Δὲν εἰναι μεγαλύτερος ἀπὸ ἔνα κουμπούρι».

«Is that him?» «Mighty small specimen»; «Hasn't more'n got the color»; «Ain't bigger nor a derringer».

The contributions were as characteristic: A silver tobacco box; a doubloon; a navy revolver, silver mounted; a gold specimen; a very beautifully embroidered lady's handkerchief, from Oakhurst the gambler; a diamond breastpin; a diamond ring, suggested by the pin, with the remark from the giver that he «saw that pin and went two diamonds better»; a slung-shot; a Bible, contributor not detected; a golden spur; a silver teaspoon, the initials, I regret to say, were not the giver's; a pair of surgeon's shears; a lancet; a Bank of England note for £5; and about \$200 in loose gold and silver coin.

During these proceedings Stumpy maintained a silence as impassive as the dead on his left, a gravity as inscrutable as that of the newly born on his right. Only one incident occurred to break the monotony of the curious procession. As Kentuck bent over the candle-box half curiously, the child turned, and, in a spasm of pain, caught at his groping finger, and held it fast for

---

Οι προσφορές ήταν έξισου ιδιαίτερες. Μιά άσημένια ταμπακέρα, μια χρυσή λίρα, ένα περίστροφο ναυτικοῦ ἀργυροδουλεμένο, ένα κομμάτι χρυσοῦ, ένα ύπεροχα λεπτοκεντημένο γυναικεῖο μαντήλι, ἀπὸ τὸν "Οκχουρστ τὸν χαρτοπαίχτη, μιὰ διαμαντένια καρφίτσα, ένα δαχτυλίδι μὲ διαμαντόπετρα γιὰ νὰ συμπληρώσει τὴν καρφίτσα, μὲ τὴν παρατήρηση ἀπὸ αὐτὸν ποὺ τὸ χάρισε, πῶς «εἶδε ἐκείνη τὴν καρφίτσα καὶ πῆγε δυὸ διαμάντια παραπάνω», μιὰ σφεντόνα, μιὰ Βίβλος —δωρητῆς ἀνεξακρίβωτος—, ένα χρυσὸ σπιρούνι, ένα άσημένιο κουταλάκι μὲ ἀρχικὰ ὄνόματος —λυποῦμαι ποὺ τὸ λέγω, διαφορετικὰ ἀπὸ τοῦ δωρητῆ—,

πόν;» «Μικρούλης πού είναι», «Μόνο τὸ χρῶμα του φαίνεται», «Δὲν είναι μεγαλύτερος ἀπὸ ἔνα κουμπούρι».

— Αὔτος είναι;

— Φοβερά μικρὸ κομματάκι!

— Δὲν είναι μεγαλύτερος ἀπὸ ἔνα δέρριγγερ¹.

”Αλλο τόσον χαρακτηριστικαὶ ήσαν κ' αἱ εἰσφοραί. Μία ἀργυρᾶ ταμπακοθήκη, ἔνα δουβλῶνι, ἔνα ναυτικὸν περίστροφον ἀργυροποίκιλτον, ἔνα κομμάτι χρυσοῦ, ἔνα ὥραιότατα κεντημένον γυναικεῖον μαντηλάκι (ἀπὸ τὸν Ὡκχοροστὸν χαρτοπαίκτην)· μία ἀδαμαντίνη καρφίτσα, ἐν ἀδαμάντινον δακτυλίδι (τὸ ὅποιον ἀπὸ ἀμιλλανὸ δωρητῆς προσέφερε, μὲ τὴν παρατήρησιν ὅτι «εἶδε τὴν καρφίτσα, κ' ἐφιλοτιμήθη νὰ δώσῃ δύο διαμάντια παραπάνω»)· μία φυσιγγιοθήκη, μία Ἱερὰ Γραφή (δωρητῆς δὲν ἀνεκαλύφθη)· ἔνα χρυσοῦν σπιροῦνι, ἐν ἀσημένιο κουτάλι (τ' ἀρχικὰ γράμματα, μετὰ λύπης τὸ λέγω, δὲν ήσαν τοῦ δωρητοῦ), μία ψαλὶς χειρουργοῦ, ἔνα χαρτονόμισμα πέντε λιρῶν τῆς Ἀγγλικῆς Τραπέζης, καὶ περὶ τὰ 200 δολλάρια εἰς χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐνεργειῶν τούτων, ὁ Στούμπης ἐτήρει σιωπὴν τόσον ἀπαθῆ, ὃσον καὶ ἡ νεκρὸς πρὸς τὸ ἀριστερά του, καὶ σοβαρότητα τόσον ἀνεξιχνίαστον ὃσον καὶ τὸ νεογέννητον ἐκ δεξῶν του. Μόνον ἐν μικρὸν ἐπεισόδιον διέκοψε τὴν μονοτονίαν τῆς περιέργου παρελάσεως. Καθὼς ὁ Κεντούκιος ἔκυψε περιέργως πῶς ἐπὶ τῆς τραπέζης, τὸ παιδίον ἐστράφη, καὶ μὲ σπασμὸν πόνου ἔδραξε τὸν προέχοντα πρὸς

1. Είδος περιστρόφου μικροῦ.

ἔνα ζευγάρι χειρουργικὲς ψαλίδες, ἔνα νυστέρι, ἔνα χαρτονόμισμα £5 Τράπεζας Ἀγγλίας, καὶ περίπου \$200 χύμα, σὲ χρυσᾶ καὶ ἀσημένια κέρματα.

Στὴ διάρκεια αὐτῶν τῶν συμβάντων, ὁ Στάμπη κρατοῦσε μιὰ στάση ἀπαθέστατης σιωπῆς, ποὺ ταίριαζε μὲ αὐτὴν τῆς νεκρῆς στὰ ἀριστερά του, καὶ μία ἀνεξιχνίαστη σοβαρότητα, ποὺ ταίριαζε μὲ αὐτὴν τοῦ νεογέννητου στὰ δεξιά του. Μόνο ἐνα ἐπεισόδιο ἔσπασε τὴ μονοτονία τῆς παράξενης πομπῆς. Καθὼς ὁ Κέντακις ἔσκυψε μισο-περιέργα πάνω ἀπὸ τὸ κιβώτιο, τὸ παιδὶ γύρισε, καὶ πάνω σὲ ἔνα σπασμὸ πόνου, τσάκωσε

a moment. Kentuck looked foolish and embarrassed. Something like a blush tried to assert itself in his weather-beaten cheek. «The d——d little cuss!» he said, as he extricated his finger, with perhaps more tenderness and care than he might have been deemed capable of showing.

He held that finger a little apart from its fellows as he went out, and examined it curiously. The examination provoked the same original remark in regard to the child. In fact, he seemed to enjoy repeating it. «He rastled with my finger», he remarked to Tipton, holding up the member, «the d——d little cuss!»

It was four o'clock before the camp sought repose. A light burnt in the cabin where the watchers sat, for Stumpy did not go to bed that night. Nor did Kentuck. He drank quite freely, and related with great gusto his experience, invariably ending with his characteristic condemnation of the newcomer. It seemed to relieve him of any unjust implication of sentiment, and Kentuck had the weaknesses of the nobler sex.

When everybody else had gone to bed, he walked down to the river and whistled reflectingly. Then he walked up the gulch past the cabin, still whistling with demonstrative unconcern. At

---

τὸ δάχτυλο ποὺ τὸ ψηλαφοῦσε, καὶ τὸ κράτησε γερὰ γιὰ ἔνα λεπτό. Ό Κέντακ τὰ ἔχασε καὶ πῆρε ἔνα χαζὸ ύφος. Κάτι σάλν κοκκίνισμα ἔβαψε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ ὥλιοκαμένο του πρόσωπο. «Τὸ ἀνόητο διαολάκι!» εἶπε, καθὼς ἐλευθέρωνε τὸ δάχτυλό του, ίσως μὲ περισσότερη τρυφερότητα καὶ ἔγνοια ἀπὸ ὅση θὰ νόμιζε κανένας πώς ἦταν ίκανὸς νὰ δείξει. «Οπως ἔβγαινε ἔξω, κράτησε ἐκεῖνο τὸ δάχτυλο χώρια ἀπὸ τὰ ἄλλα, καὶ τὸ ἔξεταζε μὲ περιέργεια. Ή ἔξέταση προκάλεσε τὴν ίδια πρωτότυπη παρατήρηση ποὺ ἀφοροῦσε τὸ παιδί. Στ' ἀλήθεια, ἔδινε τὴν ἐντύπωση πώς εὐχαριστιόταν νὰ τὴν ἐπαναλαμβάνει. «Πάλεψε μὲ τὸ δάχτυλό μου», παρατήρησε στὸν Τίπτον, σηκώνοντάς το ψηλά, «τὸ ἀνόητο διαολάκι!»

τὰ κάτω δάκτυλον, καὶ τὸν ἐκράτησε σφιγκτὰ πρὸς στιγμήν. Ὁ Κεντούκιος περιέφερε βλέμμα ἔξαλλον ἐν ἀμηχανίᾳ. Κάτι ως ἐρύθημα ἐδοκίμασε νὰ ζωγραφισθῇ εἰς τὴν παρειάν του τὴν ἡλιοκαῆ.

— Τὸ διαολεμμένο μικρὸ κουταβάκι! εἶπε, καὶ ἀπήλλαξε τὸ δάκτυλόν του, μὲ περισσοτέραν ἵσως τρυφερότητα κ' ἐπιμέλειαν ἢ ὅσην θὰ ἐνομίζετο ἵκανός νὰ δεῖξῃ. Ἐκράτησε τὸ δάκτυλον ἐκείνο ὀλίγον χωρίστα ἀπὸ τ' ἄλλα καθὼς ἔξηρχετο, καὶ τὸ ἔξήτασε μὲ περιέργειαν. Ἡ ἔξέτασις ἐπροκάλεσε τὴν ἴδιαν ἀρχικὴν παρατήρησιν ἐν σχέσει πρὸς τὸ παιδίον. Πράγματι ἐφαίνετο χαίρων νὰ τὴν ἐπαναλαμβάνῃ.

— Ἔπαιξε μὲ τὸ δάκτυλό μου, εἶπε πρὸς τὸν Τίπτων, δεικνύων τὸ μέλος· τὸ διαολεμμένο κουταβάκι!

“ Ήτο τετάρτη μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ τὸ στρατόπεδον ἀκόμη δὲν ἐκοιμήθη· φῶς ἔκαιεν εἰς τὴν μπαράκαν, ὅπου ἐκάθηντο οἱ ἀγρυπνοῦντες, διότι ὁ Στούμπης δὲν ἐπῆγε νὰ πλαγιάσῃ ἐκείνην τὴν νύκτα. Ἀλλ' οὔτε ὁ Κεντούκιος. ” Επιεινὲν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ διηγεῖτο μὲ μεγάλην διάχυσιν τὸ πάθημά του, ἀπαραλλάκτως τελειώνων μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν καταδίκην τοῦ νεογνοῦ. Ἐφαίνετο νὰ τὸν ἀνακουφίζῃ τοῦτο ἀπὸ πᾶσαν ἀδικον πρόσαψιν ἢ ὑπόνοιαν τρυφερῶν αἰσθημάτων, διότι ὁ Κεντούκιος εἶχε τὰς ἀδυναμίας τοῦ ἴσχυροτέρου φύλου. “ Οταν ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐπῆγαν νὰ κοιμηθοῦν, αὐτὸς ἐπεριπάτησε πρὸς τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ κάτω, κ' ἐσφύριζεν ἐσκευμένως. ” Επειτα ἐπεριπάτησεν ἀνω πρὸς τὰ μεταλλεῖα, ἐκεῖθεν τῆς μπαράκας, ἔξακολουθῶν νὰ σφυρίζῃ μετ' ἐπιδεικτικῆς ἀδιαφο-

---

Μόλις στὶς τέσσερις τὸ πρωί, ἀποσύρθηκε ὁ καταυλισμὸς γιὰ νὰ ἀναπαυτεῖ. “ Ενα φῶς ἔκαιγε ἀκόμα στὴν παράγκα ὅπου ξαγρυπνοῦσαν οἱ ἄντρες. Ὁ Στάμπης δὲν πλάγιασε καθόλου ἐκείνη τὴν νύχτα. Οὔτε ὁ Κέντακ. ” Ήπιε μὲ τὸ ἐλεύθερο, καὶ διηγόταν μὲ κέφι τὴν περιπέτειά του, τελειώνοντας ἀπαράλλαχτα μὲ τὴ χαρακτηριστική του μομφή κατὰ τοῦ νεοφερμένου. Φαίνεται πώς αὐτὸς τὸν ἔαλάφρωνε ἀπὸ ὅποιαδήποτε ὑπόνοια συναισθήματος, μιᾶς καὶ ὁ Κέντακ εἶχε τὶς ἀδυναμίες τοῦ εὐγενοῦς φύλου.

“ Οταν ὅλοι πῆγαν νὰ ἡσυχάσουν, κατέβηκε κάτω στὸ ποτάμι, σφυρίζοντας στοχαστικά. ” Επειτα ἀνέβηκε ἀπὸ τὴν χαράδρα τοῦ μεταλλείου, πέρασε ἀπὸ τὴν παράγκα, συνεχίζοντας τὸ σφύριγμά του μὲ ἐπιδεικτική

a large redwood tree he paused and retraced his steps, and again passed the cabin. Halfway down to the river's bank he again paused, and then returned and knocked at the door. It was opened by Stumpy.

«How goes it?» said Kentuck, looking past Stumpy toward the candle-box.

«All serene!» replied Stumpy.

«Anything up?»

«Nothing».

There was a pause —an embarrassing one— Stumpy still holding the door. Then Kentuck had recourse to his finger, which he held up to Stumpy. «Rastled with it — the d——d little cuss», he said, and retired.

The next day Cherokee Sal had such rude sepulture as Roaring Camp afforded. After her body had been committed to the hillside, there was a formal meeting of the camp to discuss what should be done with her infant. A resolution to adopt it was unanimous and enthusiastic. But an animated discussion in regard to the manner and feasibility of providing for its wants at once sprang up. It was remarkable that the argument partook of none of those

---

ἀδιαφορία. Σταμάτησε σὲ μιὰ τεράστια σεκόγια, πῆρε πάλι τὸν ἔδιο δρόμο μπρὸς πίσω, καὶ πέρασε ξανὰ μπροστὰ ἀπὸ τὴν παράγκα. Στὰ μισὰ τοῦ δρόμου ποὺ θὰ τὸν ἔβγαζε στὴν ὅχθη τοῦ ποταμοῦ, σταμάτησε ξανά, γύρισε πίσω καὶ χτύπησε τὴν πόρτα. Τοῦ ἀνοιξε ὁ Στάμπη.

— Πῶς πάει; ρώτησε ὁ Κένταχ, κοιτάζοντας πέρα ἀπὸ τὸν Στάμπη, πρὸς τὴν μεριὰ τοῦ κιβώτιου.

— Ήσυχία, ἀπάντησε ὁ Στάμπη.

— Τρέχει τίποτα;

— Τίποτα.

Ακολούθησε μιὰ παύση, φορτισμένη μὲ ἀμηχανία. Ὁ Στάμπη κρα-

ρίας. Πλησίον εἰς μέγα δένδρον ἐρυθροξύλου ἐσταμάτησε, καὶ ἔστρεψε τὰ βήματά του καὶ ἐκ νέου διῆλθεν ἀπὸ τὴν μπαράκαν. Εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ δρόμου πρὸς τὴν ὅχθην τοῦ ποταμοῦ πάλιν ἐσταμάτησε, καὶ εἶτα ἐπέστρεψε καὶ ἔκρουσε τὴν θύραν. ‘Ο Στούμπης τὴν ἤνοιξε.

— Πῶς πηγαίνει; ἡρώτησεν δὲ Κεντούκιος, κυττάζων ὅπισθεν τοῦ Στούμπη πρὸς τὸ λίκνον.

— Ἀκρα γαλήνη, ἀπήντησεν δὲ Στούμπης.

— Τίποτε νέον;

— Τίποτε.

Σιωπὴ μετ' ἀμηχανίας ἐπεκράτησε, καὶ δὲ Στούμπης ἀκόμη ἐκράτει τὴν θύραν. Ἐπειτα δὲ Κεντούκιος προσέφυγε πάλιν εἰς τὸ δάκτυλόν του, τὸ δποῖον ἔδειξεν εἰς τὸν Στούμπην.

— Ἔπαιξε μ' αὐτό, τὸ διαιολεμένο κουταβάκι! εἶπε καὶ ἀπεχώρησε.

Τὴν ἐπιοῦσαν δὲ Τσέροκη-Σάλλη ἡξιώθη τοιαύτης ἀπλῆς ταφῆς οἷαν ἥδυνατο τὸ ‘Ρώριν-Κάμπι νὰ δώσῃ. Ἀφοῦ τὸ σῶμά της καθειλκύσθη εἰς τὴν κλιτύν τοῦ βουνοῦ, συνῆλθεν εἰς ἔκτακτον συνάθροισιν ὅλον τὸ σκήνωμα, διὰ νὰ συζητήσῃ, τί ἔπρεπε νὰ γίνη ὡς πρὸς τὸ παιδίον της. ‘Η ἀπόφασις νὰ υἱοθετήσῃ ἡ κοινότης αὐτὸν ὑπῆρξεν ὄμοθυμος καὶ ἐνθουσιώδης. Ἀλλὰ ζωηρὰ συζήτησις ἡγέρθη πάραυτα ἐν σχέσει πρὸς τὸν τρόπον καὶ τὸ δυνατόν ἐν γένει τοῦ νὰ προνοήσωσι διὰ τὰς ἀνάγκας του. Ἡτο δέξιοσημείωτο δτὶ δὲ συζήτησις δὲν ἐχρωματίσθη μ' ἐκείνας τὰς

τοῦσε ἀκόμα τὴν πόρτα. Τέλος, δὲ Κέντακ κατέφυγε στὸ δάκτυλό του, ποὺ τὸ σήκωσε στὰ μοῦτρα τοῦ Στάμπη.

— Τὸ πάλεψε, τὸ ἀνόητο διαιολάκι, εἶπε, καὶ ἔκανε πίσω.

Τὴν ἄλλη μέρα, δὲ ταφὴ τῆς Τσέροκη Σάλλ ἔγινε, σύμφωνα μὲ τὸ τυπικὸ τοῦ Ρώριν Κάμπι, μὲ ἀρκετὰ πρωτόγονο τρόπο. Ἀφοῦ δὲ σωρός της ἐνταφιάστηκε στὸ λόφο, ἔγινε ἔνα ἐπίσημο συμβούλιο ὃπου συζητήθηκε ἡ τύχη τοῦ μωροῦ της. Ἡ πρόταση υἱοθεσίας τοῦ παιδιοῦ, ἐγκρίθηκε μὲ δύοφωνία καὶ ἐνθουσιασμό. Ἀμέσως ἀκολούθησε ζωηρὴ συζήτηση σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο καὶ τὴ δυνατότητα τῆς ἐκπλήρωσης τῶν ἀναγκῶν του. Εἶναι δέξιοσημείωτο πῶς ἀπὸ τὴ συζήτηση ἀπεῖχαν ὅλες

fierce personalities with which discussions were usually conducted at Roaring Camp.

Tipton proposed that they should send the child to Red Dog — a distance of forty miles — where female attention could be procured. But the unlucky suggestion met with fierce and unanimous opposition. It was evident that no plan which entailed parting from their new acquisition would for a moment be entertained. «Besides», said Tom Ryder, «them fellows at Red Dog would swap it, and ring in somebody else on us». A disbelief in the honesty of other camps prevailed at Roaring Camp, as in other places.

The introduction of a female nurse in the camp also met with objection. It was argued that no decent woman could be prevailed to accept Roaring Camp as her home, and the speaker urged that «they didn't want any more of the other kind». This unkind allusion to the defunct mother, harsh as it may seem, was the first spasm of propriety — the first symptom of the camp's regeneration. Stumpy advanced nothing. Perhaps he felt a certain delicacy in interfering with the selection of a possible successor in office. But when questioned, he averred stoutly that he and «Jinny» the mammal before alluded to — could manage to rear the child.

έκεινες οι ἄγριες προσωπικότητες πού κυριαρχοῦσαν στις κουβέντες τοῦ Ρώριν Κάμπ.

‘Ο Τίπτον πρότεινε νὰ στείλουν τὸ παιδί στὸ Ρὲντ Ντόγκ — σαράντα μίλια ἀπόσταση — ὅπου μποροῦσε νὰ βρεθεῖ παροχὴ γυναικείων φροντίδων. Ἡ ἀτυχῆς ὑπόδειξη ἀπορρίφηκε ὁμόθυμα μὲς ἄγριες διαμαρτυρίες. Ἡταν φανερὸ πῶς ὀποιοδήποτε σχέδιο συνεπαγόταν τὸν ἀποχωρισμὸ ἀπὸ τὸ νέο τους ἀπόκτημα ἥταν καταδικασμένο νὰ ἀποτύχει. «Ἐξάλλου», εἶπε δὲ Τόμ Ράιντερ, «αὐτοὶ οἱ τύποι τοῦ Ρὲντ Ντόγκ θὰ τὸ ἀλλάξουν καὶ θὰ μᾶς φορτώσουν κάποιο ἄλλο στὴ θέση του». Μιὰ δυσπιστία γύρω ἀπὸ τὴν ἐντιμότητα τῶν ἐποίκων τῶν ἄλλων καταυλισμῶν κυριαρχοῦσε στὸ Ρώριν Κάμπ, ὅπως καὶ σὲ ἄλλα μέρη.

Τὸ μπάσιμο μιᾶς τροφοῦ στὸν καταυλισμό, ἀπορρίφηκε μὲς ἔντονες

ἀγρίας προσωπικότητας, μεθ' ὧν αἱ συζητήσεις διεξήγοντο πάντοτε εἰς 'Ρῶριν-Κάμπ. 'Ο Τίπτων ἐπρότεινεν ὅτι ἔπρεπε νὰ στείλουν τὸ παιδίον εἰς 'Ρὲδ Ντόγ, ἀπόστασιν 40 μιλίων, ὅπου θὰ εὑρίσκετο γυνὴ τροφὸς διὰ τὸ παιδίον. 'Αλλ' ἡ ἀτυχῆς ἴδεα εὗρε σφοδροτάτην καὶ ὁμόθυμον ἀντιπολίτευσιν. Ἡτο προφανές ὅτι κανὲν σχέδιον τὸ ὅποῖον θὰ συνέπεφερε χωρισμὸν ἀπὸ τοῦ νέου ἀποκτήματός των δὲν ἦδύνατο οὐδὲ ἐπὶ στιγμὴν νὰ ὑποστηριχθῇ.

—'Εκτὸς τούτου, εἶπεν ὁ Τῷμ 'Ράῦδερ, ἔκεῖν' οἱ διαβολάνθρωποι εἰς τὸ 'Ρὲδ Ντόγ θὰ τὸ κλέψουν, καὶ θὰ μᾶς φορτώσουν κανὲν ἄλλο 'στὴ θέσι του.

Δυσπιστία εἰς τὴν χρηστότητα τῶν ἄλλων σκηνωμάτων ἐπεκράτει εἰς 'Ρῶριν-Κάμπ ὅπως καὶ ἄλλοϋ.

'Η εἰσαγωγὴ θηλείας τροφοῦ εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπίσης εὔρεν ἐναντίωσιν. Καμμία σώφρων γυνὴ, παρετήρησεν εἰς τῶν συζητητῶν, δὲν θὰ ἐπείθετο νὰ κατοικήσῃ εἰς 'Ρῶριν-Κάμπ, καὶ, προσέθηκεν ὁ ῥήτωρ, ἀπὸ τὸ ἄλλο εἴδος δὲν τοὺς ἔχρειάζετο καμμία. 'Ο Στούμπης δὲν ἐπρότεινε τίποτε. 'Ισως ἡσθάνετο κάποιαν λεπτότητα νὰ ἐπεμβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν πιθανοῦ διαδόχου εἰς τὸ ἀξίωμά του. 'Αλλ' ὅταν ἡρωτήθη, ἐβεβαίωσεν ὅτι αὐτὸς καὶ ἡ Τζίνη —τὸ προειρημένον θηλαστικὸν τετράποδον— ἥδύναντο νὰ ἐπαρκέσουν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ παιδίου. 'Ενυπῆρχε κάτι

ἀντιδράσεις. Τὸ ἐπιχείρημα ἦταν πῶς καμία καθὼς πρέπει γυναίκα δὲν θὰ δεχόταν νὰ στήσει τὸ σπιτικὸ τῆς στὸ Ρώριν Κάμπ, καὶ ὁ εἰσηγητής ξεκαθάρισε πῶς «δὲν τοὺς χρειαζόταν καμία παστρικιά». Αὐτὴ ἡ ἀπάνθρωπη μνεία ποὺ προοριζόταν γιὰ τὴ μακαρίτισσα, ὅσο σκληρὴ καὶ νὰ φαίνεται, ἦταν ἡ πρώτη ἀναπάντεχη ἔνδειξη εὐπρεπισμοῦ, τὸ πρῶτο σύμπτωμα τῆς ἀναγέννησης τοῦ καταυλισμοῦ. 'Ο Στάμπη δὲν πρότεινε τίποτα. 'Ισως ἀπὸ λεπτότητα, ἀποφάσισε νὰ μὴ μεσολαβήσει στὴν ἐπιλογὴ τοῦ πιθανοῦ διαδόχου στὸ ἀξίωμα ποὺ εἶχε ἀναλάβει. "Οταν ρωτήθηκε ὅμως, ἵσχυρίστηκε μὲ ἐπιμονὴ πῶς ὁ ἴδιος καὶ «ὁ Μέντιος», τὸ θηλαστικὸ ποὺ ἀναφέραμε πρίν, θὰ τὰ κατάφερναν μιὰ χαρὰ νὰ ἀναθρέψουν τὸ παιδί.

'Υπῆρχε κάτι ποὺ ἦταν πρωτότυπο, ἀνεξάρτητο καὶ ἡρωικὸ σὲ αὐτὸ

There was something original, independent, and heroic about the plan that pleased the camp. Stumpy was retained. Certain articles were sent for to Sacramento. «Mind», said the treasurer, as he pressed a bag of gold-dust into the expressman's hand, «the best that can be got — lace, you know, and filigree-work and frills — d——n the cost!»

Strange to say, the child thrived. Perhaps the invigorating climate of the mountain camp was compensation for material deficiencies. Nature took the foundling to her broader breast. In that rare atmosphere of the Sierra foothills — that air pungent with balsamic odor, that ethereal cordial at once bracing and exhilarating — he may have found food and nourishment, or a subtle chemistry that transmuted ass's milk to lime and phosphorus. Stumpy inclined to the belief that it was the latter and good nursing. «Me and that ass», he would say, «has been father and mother to him! Don't you, he would add, apostrophizing the helpless bundle before him, «never go back on us».

By the time he was a month old the necessity of giving him a name became apparent. He had generally been known as «The Kid», «Stumpy's Boy», «The Coyote» (an allusion to his vocal

---

τὸ σχέδιο, ποὺ ἀρεσε στὸν καταυλισμό. 'Ο Στάμπη διατήρησε τὸ ἀξίωμά του. 'Η παραγγελία μερικῶν νοικοκυριῶν ἔγινε στὸ Σακραμέντο. «Πρόσεξε», εἶπε ὁ ταμίας καθὼς ἔβαζε ἔνα πουγκὶ χρυσόσκονης στὰ χέρια τοῦ πράκτορα τῆς ταχείας, «ἀπὸ τὰ καλύτερα ποὺ ὑπάρχουν ἔρεις ἐσύ, νταντέλες, συρματένα λεπτοδουλεμένα, φρουφροὺ καὶ ἀρώματα, μὴν τυχὸν καὶ τσιγκούνευτεῖς, στὸ διάολο τὰ ἔξοδα!»

"Οσο παράξενο καὶ νὰ φαίνεται, τὸ παιδὶ μεγάλωνε μιὰ χαρά. "Ισως δ τονωτικὸς ἀέρας τοῦ ὀρεινοῦ καταυλισμοῦ ἐνεργοῦσε ὡς ἀντιστάθμισμα γιὰ τὶς ὄλικὲς ἀνεπάρκειες. 'Η φύση πρόσλαβε τὸ ἔκθετο στὸν πλατὺ κόρφο της. Σ' ἐκείνη τὴν ἀραιὴ ἀτμόσφαιρα τῶν χαμηλῶν λόφων τῆς Σιέρρας —μὲ τὸ μεθυστικὸ ἀέρα, μυρωμένο μὲ βάλσαμο, ἐκεῖνο τὸ αἰ-

ἰδιόρρυθμον, ἀνεξάρτητον καὶ ἡρωϊκὸν εἰς τὸ σχέδιον, τὸ ὄποιον ἥρεσεν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὁ Στούμπης διετηρήθη. "Εστειλαν νὰ ζητήσωσι χρειαζόμενά τινα εἰδὴ εἰς Σακραμέντον.

— "Εχε ἔννοια, εἰπεν ὁ ταμίας, καθὼς ἔθλιβε μίαν σακκούλαν μὲ χρυσόκονιν εἰς τὴν χεῖρα τοῦ ταχυδρόμου· τὸ καλύτερον ποῦ μπορεῖ νὰ βρεθῇ, νταντέλλες καὶ τούλια καὶ ρόσσες, καὶ ἀς πᾶνε ὅσα δσα.

Παράδοξον θὰ φανῇ· τὸ παιδίον ἐπέζησεν. "Ισως τὸ δυναμωτικὸν κλῆμα τοῦ ὄρεινοῦ σκηνώματος ἦτο ἀντισήκωμα διὰ τὰς ὑλικὰς ἐλλείψεις. Ἡ φύσις ἀνέλαβε τὸ ἔρματον εἰς τοὺς εὐρεῖς κόλπους της. Εἰς τὴν σπανίαν ἐκείνην ἀτμόσφαιραν τῶν βουνῶν τῆς Σιέρρας, ὅπου ὁ ἀὴρ ἦτο μεμεστωμένος ἀπὸ ἄρωμα βαλσαμῶδες, τὸ αἱθέριον ἐκεῖνο ῥωστικὸν τὸ στομῶν συνάμα καὶ ἔξιλαρῶν, πρέπει νὰ εὔρε καὶ γαλούχησιν καὶ θρέψιν ἢ ἰδιαίτερόν τι μέσον, τὸ ὄποιον μετουσίωνε τὸ ὄνειον γάλα εἰς λεύκωμα καὶ φωσφόρον. Ὁ Στούμπης ἔκλινε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἦτο τὸ τελευταῖον καὶ ἡ ἰδική του φροντίς.

— Ἐγώ καὶ τὸ γαϊδοῦρι, συνείθιζε νὰ λέγῃ, εἴμαστε πατέρας καὶ μάνα γι' αὐτό. Μή μας φύγης, προσέθετεν στρεφόμενος πρὸς τὸ ἀδύνατον δέμα τὸ κείμενον ἐνώπιον του, μή μας ἀφήστης καὶ φύγης ποτέ.

"Οταν ἔγινεν ἐνὸς μηνός, ἡ ἀνάγκη νὰ τοῦ δώσουν ὄνομα κατέστη ἐπαισθητή. "Εως τότε ἔκαλεντο συνήθως «τὸ Κατσίκι», «τοῦ Στούμπη τὸ παιδί», «τὸ Νιάου-νιάου» (ώς ἐκ τῶν φωνῶν τὰς ὄποιας ἔξεβαλλεν),

---

θέριο καρδιοτονωτικό, ζωογόνο καὶ χαροποιὸ συνάμα— ἵσως νὰ βρῆκε τροφὴ καὶ θρέψη, ἢ ἔνα εἶδος λεπτῆς χημείας ποὺ μεταμόρφωνε τὸ γάλα τῆς γαϊδούρας σὲ ἀσβέστιο καὶ φώσφορο. Ὁ Στάμπη ἔκλινε πρὸς τὴν τελευταία ἰδέα τῆς καλῆς ἀνατροφῆς. «Ἐγώ καὶ ἡ γαϊδούρα», ἔλεγε, «τοῦ σταθήκαμε σὰν πατέρας καὶ μητέρα. Μήν τυχὸν» πρόσθετε, στρέφοντας τὸ λόγο στὸ ἀνίσχυρο μπόγο μπροστά του, «μὴ σοῦ περάσει ἀπ' τὸ νοῦ νὰ μᾶς παρατήσεις».

Μόλις ἔγινε ἐνὸς μηνός, ἡ ἀνάγκη νὰ τοῦ δώσουν ἔνα ὄνομα, ἔγινε ἐπιτακτική. Μέχρι τώρα τὸ φωνάζανε «τὸ παιδί», «ό γιὸς τοῦ Στάμπη», «τὸ τσακάλι» (νύξη γιὰ τὶς φωνητικές του ἴκανότητες), ἀκόμα καὶ μὲ

powers), and even by Kentuck's endearing diminutive of «The d——d little cuss». But these were felt to be vague and unsatisfactory, and were at last dismissed under another influence. Gamblers and adventurers are generally superstitious, and Oakhurst one day declared that the baby had brought «the luck» to Roaring Camp. It was certain that of late they had been successful.

«Luck» was the name agreed upon, with the prefix of Tommy for greater convenience. No allusion was made to the mother, and the father was unknown. «It's better», said the philosophical Oakhurst, «to take a fresh deal all round. Call him Luck, and start him fair».

A day was accordingly set apart for the christening. What was meant by this ceremony the reader may imagine who has already gathered some idea of the reckless irreverence of Roaring Camp. The master of ceremonies was one «Boston», a noted wag, and the occasion seemed to promise the greatest facetiousness. This ingenious satirist had spent two days in preparing a burlesque

---

τὸ στοργικὸ παρατσούκλι τοῦ Κέντακ, «τὸ ἀνόητο διαολάκι». Αὐτὰ δμως τοὺς φαίνονταν ἀόριστα καὶ ἀνεπαρκή, καὶ στὸ τέλος παρατήθηκαν ἔξαιτιας μᾶς ἄλλης ἐπιρροῆς. Γενικά, οἱ χαρτοπαῖχτες καὶ οἱ τυχοδιώκτες γίνονται δεισιδαιμονες, καὶ μιὰ μέρα, δ Ὁχουρστ δήλωσε πώς τὸ μωρὸ εἶχε φέρει «τὴν τύχην» στὸ Ρώριν Κάμπ. Ἡταν σίγουρο πώς τώρα τελευταῖα ἡ τύχη τοὺς εἶχε εύνοήσει.

Συμφώνησαν νὰ τὸ ὄνομάσουν «Τύχη», μὲ τὸ πρόθεμα Τόμη γιὰ μεγαλύτερη εύκολία. Δὲν ἔγινε κανένας ὑπαινιγμὸς γιὰ τὴ μητέρα, καὶ δ πατέρας παράμενε ἀγνωστος. «Εἶναι καλύτερα», εἶπε δ φιλοσοφικὸς Ὁχουρστ, «νὰ κόψουμε καινούργια παρτίδα μιὰ καὶ καλή. Βγάλτε τὸν Τύχη καὶ δῶστε του καλὴ ἀρχὴ στὴ ζωή».

ἀκόμη καὶ μὲ τὸ τρυφερὸν ὑποκοριστικὸν τοῦ Κεντουκίου, τὸ «διαβολεμένο Κουταβάκι». Ἀλλὰ ταῦτα ἐκρίθησαν πλέον ἀδριστα καὶ ἀνεπαρκῆ, καὶ τέλος κατηργήθησαν δι' ἄλλης ἐπιδράσεως. Χαρτοπαῖκται καὶ τυχοδιῶκται εἶναι συνήθως δεισιδαίμονες, καὶ ὁ Ὁμηρος μᾶς τῶν ἡμερῶν ἐγνωμοδότησεν διτὶ τὸ βρέφος εἰχε φέρει τὴν «καλὴν τύχην» εἰς τὸ Ρώριν-Κάμπ. Ἡτο βέβαιον διτὶ ἐσχάτως εἶχον προκόψει εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις. Καλότυχος ἦτο τὸ ἐπώνυμον τὸ συμφωνηθέν, μετὰ τοῦ κυρίου ὀνόματος Τόμη μεγαλυτέρας εὐπρεπείας. Οὐδεμία μνεία ἔγινετο τῆς μητρός, καὶ ὁ πατήρ ἦτο ἀγνωστος.

— Καλύτερον εἶναι, εἶπε φιλοσοφικῶς ὁ Ὁμηρος, νὰ πάρῃ ἀπ' τὴν ἀρχὴ μιὰ νέα βόλτα. Ὁνοματίστε τον Καλότυχον καὶ δῶστε του μιὰ καινούρια φόρα.

Ἐπομένως ὠρίσθη ἡμέρα διὰ τὴν βάπτισιν. Τί ἐνδουν διὰ τῆς τελετῆς ταύτης, δύναται νὰ φαντασθῇ ὁ ἀναγνώστης, δόστις ἐλαβεν ἥδη ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς παρατόλμου ἀνευλαβείας τοῦ Ρώριν-Κάμπ. Ὁ τελετάρχης ἦτο εἰς ἐκ Βοστῶνος, γνωστὸς γελωτοποιός, καὶ ἡ περίστασις ἐφαίνετο νὰ ὑπόσχεται τὴν μεγαλυτέραν θυμηδίαν. Ὁ πολυμήχανος σατυρικὸς εἰχε δαπανήσει δύο ἡμέρας, δύοπες προετοιμάση μίαν παρωδίαν ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς, μετ' ἐπικαλέων τοπικῶν νύξεων. Ὁ χορὸς εἶχεν ἐξασκηθῆ καταλλήλως, καὶ ὁ Σάνδης Τίπτων ἔμελε νὰ παραστῇ ὡς ἀνάδοχος. Πλὴν ἀφοῦ ἡ πομπὴ ἐβάδισεν εἰς τὸν δρομίσκον μετὰ μουσικῆς καὶ σημαιῶν

Κανονίστηκε μιὰ ὀρισμένη μέρα γιὰ τὰ βαφτίσια. Ὁ ἀναγνώστης ποὺ σχημάτισε κιόλας μιὰ ἰδέα τῆς ἀπερίσκεφτης προστυχιᾶς ποὺ κυριαρχοῦσε στὸ Ρώριν Κάμπ, μπορεῖ νὰ φανταστεῖ τί ἐννοοῦσαν μὲ αὐτὴ τὴν τελετὴν. Ὁ τελετάρχης ἦταν κάποιος «Μπόστον», σεσημασμένο πειραχτήρι, καὶ ἡ περίσταση φαινόταν νὰ ἐξασφαλίζει μεγάλη πλάκα. Ὁ ἐφευρετικότατος σάτυρος ἀφιέρωσε δύο μέρες στὴν προετοιμασία μιᾶς παρωδίας ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς, μὲ τσουχτερές περιστασιακές νύξεις τοπικοῦ χαρακτήρα. Ἡ χορωδία ἐξασκήθηκε καταλλήλως, καὶ ὁ Σάντη Τίπτων θὰ ἔκανε χρέη νονοῦ.

Ἀλλὰ ἀφοῦ ἡ πομπὴ πορεύτηκε στὸ σύδεντρο, μετὰ μουσικῆς καὶ λαβάρων, καὶ τὸ παιδί τοποθετήθηκε μπροστά σὲ μιὰ ψεύτικη Τράπεζα,

of the Church service, with pointed local allusions. The choir was properly trained, and Sandy Tipton was to stand godfather.

But after the procession had marched to the grove with music and banners, and the child had been deposited before a mock altar, Stumpy stepped before the expectant crowd. «It ain't my style to spoil fun, boys», said the little man, stoutly eying the faces around him, «but it strikes me that this thing ain't exactly on the square. It's playing it pretty low down on this yer baby to ring in fun on him that he ain't goin' to understand. And ef there's goin' to be any godfathers round, I'd like to see who's got any better rights than me».

A silence followed Stumpy's speech. To the credit of all humorists be it said that the first man to acknowledge its justice was the satirist thus stopped of his fun. «But», said Stumpy, quickly following up his advantage, «we're here for a christening, and we'll have it. I proclaim you Thomas Luck, according to the laws of the United States and the State of California, so help me God».

It was the first time that the name of the Deity had been otherwise uttered than profanely in the camp. The form of christening was perhaps even more ludicrous than the satirist had conceived; but strangely enough, nobody saw it and nobody laughed.

δ Στάμπη βγῆκε μπροστά στὸ ἀνυπόμονο πλῆθος. «Δέν εῖμαι ἀπ' αὐτοὺς ποὺ χαλᾶνε τὸ κέφι τῆς παρέας, παιδιά», εἶπε ὁ ἀνθρωπάκος, κοιτάζοντας στὰ μάτια τὰ πρόσωπα ποὺ ἤταν συναγμένα γύρω του, «ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πώς κάπου τὸ πράγμα δὲν κολλάει. Πέφτουμε στὰ μάτια αὐτοῦ ἐδῶ, τοῦ μωροῦ μας, μὲν τὴν πλάκα ποὺ πᾶμε νὰ τοῦ κάνουμε, ποὺ στὸ κάτω κάτω δὲν θὰ τὴν καταλάβει. Κι ἀν πρόκειται νὰ βγοῦνε τίποτα νονοὶ ἐδῶ γύρω, θὰ ἥθελα νὰ μάθω ποιὸς ἔχει περισσότερα δικαιώματα πάνω στὸ παιδί, ἔκτὸς ἀπὸ μένα».

Σιωπή ἀκολούθησε τὸ λόγο τοῦ Στάμπη. Σὲ ἀναγνώριση ὅλων τῶν χωρατατζήδων, ἃς εἰπωθεῖ ἐδῶ πώς ὁ πρῶτος ποὺ παραδέχτηκε

καὶ τὸ παιδίον ἀπετέθη ἐνώπιον βωμοῦ παρῳδίας, ὁ Στούμπης προέβη ἐνώπιον τοῦ ἴσταμένου ἐν προσδοκίᾳ πλήθους.

— Δὲν τὸ ἔχω σύστημα νὰ χαλνάψω τὸ παιγνίδι, παιδιά, εἶπεν ὁ μικρόσωμος ἄνθρωπος γενναίως ὁφθαλμοβολῶν τὰ πρόσωπα τὰ περὶ αὐτόν, ἀλλὰ μοῦ κακοφαίνεται πῶς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει τὸ σοβαρὸ ποῦ πρέπει. Εἴναι κάπως πρόστυχο νὰ γελοῦμε μ' αὐτὸ τὸ βρέφος ἐδῶ, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς καταλάβῃ. Κ' ἀν πρόκειται νὰ γίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν ἀξιότιμον διμήγυριν ἐδῶ πέρα νουνός, ζήθελα νὰ ἴδω ποιὸς μπορεῖ νὰ ἔχῃ περισσότερα δικαιώματα ἀπὸ 'μένα.

Σιωπὴ ἡκολούθησε τὴν ἀγόρευσιν τοῦ Στούμπη. "Ἄς λεχθῇ πρὸς τιμὴν δλων τῶν φιλαστείων, ὅτι ὁ πρῶτος ὅστις ἀνεγνώρισε τὸ δίκαιον ταύτης ὑπῆρξεν ὁ σατυρικός, τοῦ ὅποίου ἐκόπτετο οὕτω ἡ γελωτοποίεια.

— Άλλα, εἶπε ταχέως ὁ Στούμπης, ἐπωφελούμενος τὸ κτηθὲν πλεονέκτημα, εἴμασθε ἐδῶ διὰ νὰ κάμωμεν βάπτισιν καὶ πρέπει νὰ τὴν τελειώσωμεν. Σὲ ὀνομάζω Θωμᾶν Καλότυχον, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν, καὶ τῆς πολιτείας Καλιφορνίας, οὕτω νὰ ἔχω τὸν Θεὸν βοηθόν!

" Ήτο ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἥν τὸ δίνομα τοῦ Θείου ἐπροφέρετο ἀλλως ἢ πρὸς βεβήλωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον. 'Ο τύπος τοῦ βαπτίσματος ὑπῆρξεν ἵσως ἀστειότερος ἢ ὅσον εἶχε διανοηθῆ ὁ σατυριστής πλήν, παραδόξως, κανεὶς δὲν τὸ ἐνόησε, καὶ κανεὶς δὲν ἐγέλασεν. 'Ο «Τόμυης»

τὸ δίκαιο τῆς πρότασης ἦταν ὁ σαρκαστής, ποὺ στερήθηκε μὲ αὐτὸ τὸν τρύπο τὴ διασκέδασή του. «'Αλλά», εἶπε ὁ Στάμπη βιαστικά, γιὰ νὰ μὴν πάει χαμένο τὸ προτέρημα ποὺ τοῦ προσφέρθηκε, «εἴμαστε ἐδῶ γιὰ βάφτιση, καὶ βάφτιση θὰ ἔχουμε. Σὲ ἀναγορεύω Θωμᾶ Τύχη, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν, καὶ τῆς Πολιτείας τῆς Καλιφόρνιας, καὶ ὁ Θεὸς βοηθός μου».

Ήταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ τὸ δίνομα τῆς Θεότητας εἶχε προφερθεῖ ἔτσι σκέτο στὸν καταυλισμό, χωρὶς νὰ συνοδεύεται μὲ βρισιές. 'Η μορφὴ ποὺ πῆρε τελικὰ ἡ βάφτιση, ἦταν ἵσως πιὸ κωμικὴ ἀπὸ τὶς προσδοκίες τοῦ χωρατατζῆ. Τὸ παράδοξο εἴναι πῶς κανένας δὲν κατάλαβε τὸ ἀστεῖο

«Tommy» was christened as seriously as he would have been under a Christian roof, and cried and was comforted in as orthodox fashion.

And so the work of regeneration began in Roaring Camp. Almost imperceptibly a change came over the settlement. The cabin assigned to «Tommy Luck» — or «The Luck», as he was more frequently called — first showed signs of improvement. It was kept scrupulously clean and whitewashed. Then it was boarded, clothed, and papered. The rosewood cradle, packed eighty miles by mule, had, in Stumpy's way of putting it, «sorter killed the rest of the furniture». So the rehabilitation of the cabin became a necessity.

The men who were in the habit of lounging in at Stumpy's to see «how "The Luck" got on» seemed to appreciate the change, and in self-defense the rival establishment of «Tuttle's grocery» bestirred itself and imported a carpet and mirrors. The reflections of the latter on the appearance of Roaring Camp tended to produce stricter habits of personal cleanliness.

Again Stumpy imposed a kind of quarantine upon those who aspired to the honor and privilege of holding The Luck. It was a

---

τῆς ὑπόθεσης. 'Ο «Τόμη» βαφτίστηκε μὲ τόση σοβαρότητα, δση θὰ είχε κάτω ἀπὸ μιὰ χριστιανικὴ στέγη, καὶ ἔκλαψε, καὶ παρηγορήθηκε μὲ ἀντάξιο τρόπο.

"Ετσι ἄρχισε τὸ ἔργο τῆς ἀναμόρφωσης στὸ Ρώριν Κάμπ. Σχεδὸν ἀνεπαίσθητα, ἔνας ἀέρας ἀλλαγῆς φύσης στὸν οἰκισμό. 'Η παράγκα ποὺ διατέθηκε στὸν «Τόμη Τύχη», ἥ στὴν «Τύχη», δπως τὸν φωνάζανε ὅλο καὶ πιὸ συχνά, ἥταν ἡ πρώτη ποὺ ἔδειξε μερικὰ σημεῖα βελτίωσης. Τὴν διατηροῦσαν καθαρὴ καὶ ἀσβεστωμένη, μὲ μεγάλη σχολαστικότητα. "Επειτα τὴν ἔντυσαν μὲ σανίδες, μὲ σκεπάσματα καὶ ταπετσαρίες. 'Η κούνια ἀπὸ ροδόξυλο, ποὺ είχε μεταφερθεῖ γιὰ ὅγδοντα μίλια μὲ μουλάρι,

έβαπτίσθη τόσον σοβαρώς όσον διν είχε βαπτισθή ύπό χριστιανικήν στέγην, κ' ἐκλαυθμήρισε καὶ καθησυχάσθη καθ' ὅμοιως ὀρθόδοξον τρόπον.

Καὶ οὕτω τὸ ἔργον τῆς παλιγγενεσίας ἥρχισεν εἰς Ῥώριν-Κάμπ. Σχεδὸν ἀνεπαισθήτως μεταβολή τις ἐπῆλθεν ἐπὶ τῶν ἀποικιστῶν. Ἡ μπαράκα ἡ προσδιορισθεῖσα διὰ τὸν Τόμμην Καλότυχον, ἢ ἀπλῶς τὸν Καλότυχον, ὅπως συχνότερον ἐκαλεῖτο, πρώτη ἔδειξε σημεῖα βελτιώσεως. Διετηρεῖτο ἐπιμελῶς καθαρία καὶ σφουγγαρισμένη. Ἐπειτα ἐφατνώθη, ἐπιπλώθη καὶ διεκοσμήθη μὲ τοιχόχαρτα. Τὸ ἐκ ροδοξύλου λίκνον, κομισθὲν δι' ἡμιόνου ἀπὸ 80 μιλίων ἀποστάσεως, ἔξεμηδένιζε («ἐσκότωνε» κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Στούμπη) τὴν ἄλλην ἐπίπλωσιν, καὶ οὕτω κατέστησεν ἀναγκαίαν τὴν ἀνακαίνισιν ὅλης τῆς μπαράκας. Οἱ ἀνδρες ὅσοι εἶχον τὴν ἔξιν νὰ διατρίβωσιν εἰς τοῦ Στούμπη, διὰ νὰ βλέπωσι «πῶς πηγαίνει ὁ Καλότυχος», ἐφάνησαν ἐκτιμῶντες τὴν μεταβολήν, καὶ πρὸς αὐτοάμυναν τὸ ἀντίζηλον κατάστημα, τὸ μπακάλικο Τούττλη, συνεκινήθη καὶ εἰσήγαγε τάπητα καὶ καθρέπτας. Αἱ ἀνταύγειαι τῶν τελευταίων τούτων ἐπὶ τοῦ Ῥώριν-Κάμπ ἔτεινον νὰ παραγάγουν αὔστηροτέρας ἔξεις καθαριότητος.

Πρὸς τούτους, ὁ Στούμπης ἐπέβαλεν εἶδος καραντίνας ἐπὶ ἐκείνων οἵτινες ἐφιλοδόξουν τὴν τιμὴν καὶ τὸ προνόμιον νὰ βαστάζουν εἰς τὴν

εἶχε, δπως τὸ ἔθεσε ὁ Στάμπη, «ντροπιάσει τὰ ἄλλα ἐπίπλα». Ἔτσι, ἡ ἐπανόρθωση τῆς παράγκας ἔγινε μιὰ ἀναγκαιότητα.

Οἱ ἀντρες ποὺ συνήθιζαν νὰ χασομεροῦν στοῦ Στάμπη, γιὰ νὰ δοῦν «πῶς πήγαινε ἡ Τύχη», φάνηκε νὰ ἐκτιμοῦν τὴν ἀλλαγή. Ἀπὸ αὐτοάμυνα, τὸ ἀνταγωνιζόμενο στέκι «τοῦ Τάττελ τὸ μπακάλικο», κινήθηκε σύμφωνα μὲ τὶς ὑποδείξεις τῶν καιρῶν, καὶ ἔκανε εἰσαγωγὴ ἐνὸς χαλιοῦ καὶ καθρεφτῶν. Οἱ ἀντανακλάσεις τῶν τελευταίων προϊόντων πάνω στὴν ἐμφάνιση τοῦ Ρώριν Κάμπ, συνέβαλαν στὴν προαγωγὴ αὔστηρότερων συνηθειῶν προσωπικῆς καθαριότητας.

‘Ο Στάμπη πάλι ἐπέβαλλε κάποιο εἶδος καραντίνας σὲ ὅσους ἀπέβλεπταν στὴν τιμὴ καὶ στὸ προνόμιο νὰ κρατήσουν στὴν ἀγκαλιά τους

cruel mortification to Kentuck — who, in the carelessness of a large nature and the habits of frontier life, had begun to regard all garments as a second cuticle, which, like a snake's, only sloughed off through decay — to be debarred this privilege from certain prudential reasons. Yet such was the subtle influence of innovation that he thereafter appeared regularly every afternoon in a clean shirt and face still shining from his ablutions.

Nor were moral and social sanitary laws neglected. «Tommy», who was supposed to spend his whole existence in a persistent attempt to repose, must not be disturbed by noise. The shouting and yelling, which had gained the camp its infelicitous title, were not permitted within hearing distance of Stumpy's. The men conversed in whispers or smoked with Indian gravity. Profanity was tacitly given up in these sacred precincts, and throughout the camp a popular form of expletive, known as «D——n the luck!» and «Curse the luck!» was abandoned, as having a new personal bearing.

Vocal music was not interdicted, being supposed to have a soothing, tranquilizing quality; and one song, sung by «Man-o'-

---

τὴν Τύχη. Βάναυση ταπείνωση γιὰ τὸν Κέντακ —ποὺ, στὴν ἀφροντισιὰ μιᾶς τεράστιας φύσης καὶ σύμφωνα μὲ τὶς συνήθειες μιᾶς ἀκριτικῆς ζωῆς, εἶχε ἀρχίσει νὰ θεωρεῖ τὰ ροῦχα σὰν δεύτερο πετσί, ποὺ ὅπως τοῦ φιδιοῦ, ἀποβαλλόταν μὲ τὴ φθορά—, νὰ ἀποκλειστεῖ ἀπὸ αὐτὸ τὸ προνόμιο γιὰ ὄρισμένους σωφρονιστικοὺς λόγους. Καὶ πάλι, τέτοια ἥταν ἡ λεπτὴ ἐπιρροὴ τοῦ νεωτερισμοῦ, ποὺ τὸν ἔκανε νὰ ἐμφανίζεται τακτικὰ κάθε ἀπόγεμα, μὲ καθαρὸ πουκάμισο καὶ πρόσωπο νὰ λάμπει ἀπὸ τὶς πρόσφατες νήψεις του.

Οὕτε ποὺ παραβλέφτηκαν ἡθικοὶ καὶ κοινωνικοὶ κανόνες ὑγιεινῆς. 'Ο «Τόμη», ποὺ ὑποτίθεται πῶς ἀφιέρωνε δόλοκληρη τὴν ὕπαρξή του σὲ μιὰ ἐπίμονη προσπάθεια ἀνάπταυσης, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐνοχλεῖται ἀπὸ θορύβους. Οἱ κραυγὲς καὶ οἱ ἀγριοφωνάρες ποὺ εἶχαν χαρίσει στὸν κα-

ἀγκάλην των τὸν Καλότυχον.⁷ Ήτο σκληρὸν πρᾶγμα διὰ τὸν Κεντούκιον, ὅστις, μὲ τὴν ἀφροντισίαν τὴν ὁφειλομένην εἰς τὰς ἔξεις μεθοριακοῦ βίου, εἶχεν ἀρχίσει νὰ θεωρῇ ὅλα τὰ φορέματα ὡς δεύτερον δέρμα, τὸ δόπον, ὅπως τὸ τοῦ ὄφεως, ἀπέπιπτε μόνον διὰ τῆς φθορᾶς, νὰ στερῆται τὸ προνόμιον τοῦτο διὰ τινας λόγους περισκέψεως. Καὶ δύως τόση ἦτο ἡ λεπτὴ ἐπιφροὴ τοῦ νεωτερισμοῦ, ὥστε ἔκτοτε ἐνεργαίζετο τακτικὰ κάθε ἀπόγευμα μὲ καθαρὸν ὑποκάμισον καὶ μὲ ὄψιν στήλβουσαν ἀκόμη ἀπὸ τὸ λούσιμον.

Ἄλλὰ καὶ οἱ ἡθικοὶ καὶ κοινωνικοὶ νόμοι τῆς ἔξιγιάνσεως δὲν παρημελοῦντο. Οἱ Τόμιμης, ὅστις ὑπετίθετο ὅτι ἀφιέρωνε ὅλην τὴν ὑπαρξίν του εἰς συνεχεῖς προσπαθείας διὰ νὰ κοιμᾶται, ἔπρεπε νὰ μὴ διαταράσσεται ἀπὸ θορύβους. Οἱ μυκηθμοὶ καὶ οἱ ὀδοιλυγμοὶ, οὔτινες εἶχον δώσει εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ ἀτυχον ὄνομά του, δὲν ἐπιτρέποντο¹ πλέον ἐντὸς ἀκοῆς τοῦ Στούμπη. Οἱ ἀνδρες συνδιελέγοντο μὲ ψίθυρον φωνήν, ἢ ἐκάπνιζον μὲ τὴν σοβαρότητα Ἰνδῶν. Η βεβήλωσις σιωπηλῶς ὠχετο ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς τούτους περιβόλους, καὶ ἴδαιτέρα τις βλασφημία κατὰ τῆς «καλῆς τύχης» ἐγκατελείφθη, ἐπειδὴ θὰ προσελάμβανε τώρα νέαν, προσωπικὴν ἔννοιαν. Η φωνητικὴ μουσικὴ δὲν ἀπηγορεύθη, ἐπειδὴ ἐνομίσθη ὅτι εἶχε βαυκαλιστικὴν καὶ καταπραύντικὴν ἴδιότητα, καὶ ἐν ἄσμα, ψαλ-

1. Ρώριν-Κάμπι σημαίνει «Βρυχώμενον Στρατόπεδον».

ταυλισμὸν τὸν ἀτυχή του τίτλο —γιατὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ἐννοοῦσαν μὲ τὸ «Ρώριν Κάμπι», δηλαδὴ Βουερὸς Καταυλισμὸς— δὲν ἐπιτρέπονταν σὲ ἀκουσματικὴ ἀπόσταση ἀπὸ τοῦ Στάμπη. Οἱ ἀντρες κουβεντιάζανε ψιθυριστά, ἢ καπνίζανε σιωπηλά, μὲ ἵνδιάνικη βαρύτητα. Οἱ βέβηλες βρισιές ἐγκατατείφτηκαν σιωπηλὰ γύρω ἀπὸ τὸν ἱερὸ περίβολο τῆς παράγκας, καὶ ἡ δημοφιλῆς βλαστήμια τοῦ καταυλισμοῦ ποὺ βρισκόταν στὰ χείλη μὲ τὸ παραμικρό, μὲ τὴ μορφὴ «διακολεμένη τύχη» καὶ «καταραμένη τύχη», ἐπεσε καὶ αὐτὴ σὲ ἀχρηστία, ἀφοῦ τώρα, εἶχε ἀποκτήσει νέα σημασία.

Τὸ τραγουδιστὸ εἴδος τῆς μουσικῆς δὲν εἶχε ἀπαγορευτεῖ, ἐπειδὴ ὑπέθεταν πῶς εἶχε κατευναστικὴ καὶ ἡρεμιστικὴ ἴδιότητα. "Ενα τρα-

War Jack», an English sailor from her Majesty's Australian colonies, was quite popular as a lullaby. It was a lugubrious recital of the exploits of «the Arethusa, Seventy-four», in a muffled minor, ending with a prolonged dying fall at the burden of each verse, «On b-oo-o-ard of the Arethusa». It was a fine sight to see Jack holding The Luck, rocking from side to side as if with the motion of a ship, and crooning forth this naval ditty. Either through the peculiar rocking of Jack or the length of his song — it contained ninety stanzas, and was continued with conscientious deliberation to the bitter end — the lullaby generally had the desired effect.

At such times the men would lie at full length under the trees in the soft summer twilight, smoking their pipes and drinking in the melodious utterances. An indistinct idea that this was pastoral happiness pervaded the camp. «This 'ere kind of think», said the Cockney Simmons, meditatively reclining on his elbow, «is 'evin-gly». It reminded him of Greenwich.

On the long summer days The Luck was usually carried to the gulch from whence the golden store of Roaring Camp was taken. There, on a blanket spread over pine boughs, he would lie

---

γούδι μάλιστα, ποὺ τὸ ἔλεγε ὁ «Αίμοβόρος Τζάκ», ναυτικὸς ἀπὸ τὶς Αὐστραλέζικες ἀποικίες τῆς Βασίλισσας, συνηθιζόταν πολύ, σὰν νανούρισμα. Ἡταν ἔνα πένθιμο ρεσιτάλ τῶν κατορθωμάτων «τῆς Ἀρετούσας μὲ τὰ ἐβδομήντα τέσσερα πυροβόλα» τραγουδισμένο σὲ ὑπόκωφα μινόρε ποὺ ἔσβηναν μὲ παρατεταμένους μηκυθμούς, μὲ τὸ φορτίο κάθε βαρυμένου στίχου, «στὸ σκαρβέ-ΐ-ΐ τῆς Ἀρετούσας». Ἡταν σπουδαῖο θέαμα νὰ βλέπει κανένας τὸν Τζάκ μὲ τὴν Τύχη στὴν ἀγκαλιά του, νὰ τὸ κουνάει πέρα δῶθε, λές καὶ κλυδωνιζόταν σὲ καράβι, καὶ νὰ σιγοτραγουδάει παραπονεμένα τὴ ναυτικὴ του ἐπωδό. Εἴτε ἀπὸ τὰ ίδιαιτερα λικνίσματα τοῦ Τζάκ, εἴτε ἀπὸ τὸ μάκρος τοῦ τραγουδιοῦ του, ποὺ εἶχε, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, ἐνενήντα στροφές, καὶ συνεχιζόταν μὲ εύσυνειδητη βραδύ-

λόμενον ἀπὸ τὸν «Τζάκ τὸ Βατσέλλο», "Αγγλον ναύτην ἀπὸ τὰς Αὐστραλιακὰς ἀποικίας τῆς 'Ανάσσης, κατέστη δημῶδες ὡς νανούρισμα. Ἡτο πένθιμος διήγησις περὶ τῶν κατορθωμάτων τῆς «'Αρεθιούσης, ἐβδομηντατέσσερες» εἰς θρηνῶδες μινόρε, ἵς ἐκάστη στροφὴ ἀπέληγεν εἰς παρατεταμένην ὥσει θυνήσκουσαν ἐπωδὴν «τῆς 'Αρεθιούσουσας τὰ πανιά». Ἡτον ὡραῖον θέαμα νὰ βλέπῃ τις τὸν Τζάκ νὰ βαστάζῃ τὸν Καλότυχον, νὰ τὸν κουνῇ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὡσὰν διὰ τῆς κινήσεως πλοίου, καὶ νὰ κοάζῃ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὸ ναυτικὸν ἄσμα. Εἴτε ἀπὸ τὸ ἰδιάζον κούνημα τοῦ Τζάκ, εἴτε ἀπὸ τὸ μάκρος τοῦ ἄσματος (περιεῖχεν 90 στροφάς, καὶ ἀπηγγέλετο μετ' εὔσυνειδήτου προμελέτης μέχρι τοῦ τραγικοῦ τέλους), τὸ λικνιστικὸν ἐν γένει εἶχε τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα. Εἰς τοιαύτας ὥρας οἱ ἄνδρες ἐπλάγιαζαν μακρεῖς πλατεῖς ὑπὸ τὰ δένδρα, εἰς τὴν ἀβράν ἀμφιλύκην τοῦ θέρους, καπνίζοντες τὰς πίπας των, καὶ ροφῶντες τὰς μελωδικάς ἔξωτερικεύσεις. Ἀμυδρὰ ἴδεα ὅτι τοῦτο ἦτο βουκολικὴ εύτυχία διέπνεε τὸ στρατόπεδον.

— Αὐτὸ δέδω τὸ ῥαχάτι, εἴπεν ὁ γνήσιος Λονδριανὸς Σίμμονς, κλίνων ῥεμβωδῶς ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνός του, εἶναι οὐράνιο.

Τοῦ ἐνθύμιζε τὸ Γρήνουϊτς. Εἰς τὰς μακρὰς ἡμέρας τοῦ θέρους, ὁ Καλότυχος συνήθως μετεφέρετο εἰς τοὺς λάκκους, διπόθεν ἐλαμβάνοντο οἱ χρυσοῦ πόροι τοῦ 'Ρώριν-Κάμπ. Ἐκεῖ, ἐπὶ σινδόνος ἀπλουμένης ἐπάνω

τητα μέχρι τὸ πικρό του τέλος, τὸ νανούρισμα εἶχε συνήθως τὸ ποθούμενο ἀποτέλεσμα.

Σὲ τέτοιες ὥρες, οἱ ἄντρες ξάπλωναν φαρδιὰ πλατιὰ κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα, μέσα στὸ ἥπιο καλοκαιριάτικο σούρουπο, κάπνιζαν τὶς πίπες τους καὶ ρουφοῦσαν μὲ ἀπόλαυση τὶς μελωδικὲς ἀρθρώσεις. Μιὰς ἀκαθόριστη ἴδεα πώς αὐτὸ ἥταν βουκολικὴ εύδαιμονία πλημμύρζε τὸν καταυλισμό. «Τοῦτο 'δῶ τὸ πράμα», ἔλεγε ὁ Λοντρέζος μάγκας ὁ Σίμμονς, καθὼς σηκωνόταν μὲ βαθιὰ περισυλλογὴ καὶ ἀκουμποῦσε στὸν ἀγκῶνα του, «εἶναι παράδεισος». Τοῦ θύμιζε τὸ Γκρήνουϊτς.

Στὶς μεγάλες μέρες τοῦ καλοκαιριοῦ, ἡ Τύχη κουβαλιόταν συνήθως στὴ χαράδρα ὅπου γινόταν ἡ ἔξόρυξη χρυσοῦ τοῦ Ρώριν Κάμπ. Ἐκεῖ,

while the men were working in the ditches below. Latterly there was a rude attempt to decorate this bower with flowers and sweet-smelling shrubs, and generally someone would bring him a cluster of wild honey-suckles, azaleas, or the painted blossoms of Las Mariposas.

The men had suddenly awakened to the fact that there were beauty and significance in these trifles, which they had so long trodden carelessly beneath their feet. A flake of glittering mica, a fragment of variegated quartz, a bright pebble from the bed of the creek, became beautiful to eyes thus cleared and strengthened, and were invariably put aside for The Luck. It was wonderful how many treasures the woods and hillsides yielded that «would do for Tommy». Surrounded by playthings such as never child out of fairy-land had before, it is to be hoped that Tommy was content. He appeared to be serenely happy, albeit there was an infantine gravity about him, a contemplative light in his round gray eyes, that sometimes worried Stumpy.

He was always tractable and quiet, and it is recorded that once, having crept beyond his corral — a hedge of tessellated pine boughs, which surrounded his bed — he dropped over the bank on his head in the soft earth, and remained with his mottled legs

---

σὲ μιὰ κουβέρτα ποὺ ἀπλωνόταν ἀπάνω στὰ κλαριὰ τῶν πεύκων, ἔμενε ξαπλωμένος, ὅσο οἱ ἄντρες δούλευαν κάτω στὰ χαντάκια. Τελευταῖα, ἔγινε μιὰ τραχιὰ ἀπόσπειρα νὺν διακοσμηθεῖ ἡ ἀνασυστάδα μὲ λουλούδια καὶ μυρωδάτα χαμόκλαδα, καὶ συνήθως ὅλο καὶ κάποιος θάλασσερνε μιὰ δρυμαθιὰ ἀγιόκλημα, ἀζαλέες ἢ βαμμένους ἀνθοὺς καλόχορτων Μαριπόζας.

Οἱ ἄντρες εἶχαν ξαφνικὰ διαπιστώσει πῶς ὑπῆρχε μιὰ σπουδαία δύμορφιὰ σὲ τέτοιου εἴδους τιποτένια πράγματα, ποὺ τὰ πατοῦσαν ἀπρόσεχτα τόσα χρόνια κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους. "Ενα κομμάτι λαμποκοπημένου μαρμαρυγία, ἔνα τεμάχιο πολύχρωμου χαλαζία, ἔνα ἀστραφτερὸ βότσαλο ἀπὸ τὴν κοίτη τοῦ ρυακιοῦ, φάνταζαν μὲ μιὰ νέα δύμορφιὰ στὰ μάτια, καὶ ἔτσι καθαρισμένα καὶ πανέμορφα φυλάγονταν γιὰ τὴν Τύχη.

εἰς πευκόκλαδα, ἐκοιμᾶτο, ἐνῷ οἱ ἄνδρες εἰργάζοντο εἰς τὰ φρέατα κάτω.⁷ Επειτα ἐπεκράτησεν ἀξεστός τις ἀπόπειρα νὰ διακοσμοῦν τὸ ἀναπαυτήριον τοῦτο μὲ ἄνθη καὶ εὐώδεις θάμνους· πάντοτε δὲ κάποιος τοῦ ἔφερε δεσμίδα τῶν ὠραιοτέρων ἀνθέων τὰ ὅποια παρῆγεν ἢ ἐκεῖ φύσις. Οἱ ἄνδρες αἰφνιδίως ἥρχισαν νὰ κατανοῶσιν ὅτι ὑπῆρχε κάλλος καὶ σημασία εἰς αὐτὰ τὰ μικρὰ πράγματα, τὰ ὅποια ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπάτουν ὀλιγώρως ὑπὸ τοὺς πόδας των. Μία μικρὰ πλάξτιλπνοῦ μαρμαρυγίου, ἔνα τεμάχιον ποικιλοχρόου πυρολίθου ἢ ἀπλῆ στρογγυλὴ χάλιξ ἀπὸ τὴν κοιτίδα τοῦ χειμάρρου, ὅλα κατέστησαν ὡραῖα δι’ ὅφθαλμοὺς οἵτινες τοιουτοτρόπως ἐκαθαρίσθησαν κ' ἐνισχύθησαν, καὶ ἀνελλιπῶς ἐφυλάσσοντο διὰ τὸν Καλότυχον.⁸ Ήτο ἀξιοθαύμαστον, πόσους θησαυροὺς ἀπέφερον τὰ δάση κ' αἱ κλιτύες τῶν ὁρέων, οἱ ὅποιοι «ἥτανε καλοὶ διὰ τὸν Τόμην». Περικυκλούμενος ἀπὸ ἀθύρματα καὶ παιγνίδια τόσα, ὅσα ποτὲ παιδίον ἀπὸ τὸν τόπον τῶν Νηρητῶν δὲν εἶχεν, δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Τόμης ἦτο εὐχαριστημένος. Καὶ ὅντως ἐφαίνετο νὰ εἴναι εὔτυχής, καίτοι ὑπῆρχε μία παιδικὴ σοβαρότης παρ'⁹ αὐτῷ, μία λάμψις ρεμβασμοῦ καὶ μελέτης εἰς τὰ ὅμματά του τὰ φαιδρά, ἥτις κάποτε ἀνησύχει τὸν Στούμπην.¹⁰ Ήτο πάντοτε εὐάγωγος καὶ ἡσυχος, καὶ ἀναφέρεται ὅτι μίαν φοράν, ἀφοῦ ἐμπουσούλισεν ἔξω τῆς περιοχῆς του (ἐνὸς φράκτου ἀπὸ στιβαγμένα πευκόκλαδα περικυκλοῦντος τὴν κλίνην του), ἐγλίστρησεν εἰς τὴν ὄχθην μὲ τὸ κεφάλι εἰς τὴν μαλακὴν γῆν, καὶ ἔμεινε

⁷ Ήταν ἀξιοθαύμαστο πόσους τέτοιους θησαυροὺς προσφέρανε τὰ δάση καὶ οἱ πλαγιές τῶν λόφων, ποὺ «θὰ τοὺς χαιρόταν ὁ Τόμης». Ετσι τριγυρισμένος μὲ παιχνιδάκια, ποὺ κανένα ἄλλο παιδί δὲν εἶχε ἀξιωθεῖ τὴν χάρη τους σὲ παραμυθένιους τόπους, ὁ Τόμης θὰ πρέπει νὰ ἥταν εὐχαριστημένος. Φαινόταν νὰ εἴναι γαλήνια εύτυχισμένος, ἀν καὶ ὑπῆρχε μιὰ παιδικὴ σοβαρότητα πάνω του, ἔνα στοχαστικὸ φῶς τόνιζε τὰ ὅλοστρόγγυλα γκρίζα του μάτια, ποὺ μερικὲς φορὲς ἀνησυχοῦσε τὸν Στάμπη.

⁸ Ήταν πάντοτε βολικὸς καὶ ἡσυχος, καὶ εἴχανε νὰ λένε πῶς μιὰ φορά, ἀφοῦ μπουσούλησε ἔξω ἀπὸ τὸ μαντρί του — ἔνα φράχτη σταυρωτῶν πευκόκλαδων ποὺ ἔζωνε τὸ κρεβάτι του — ἔπεσε ἀπὸ τὸ ἀνάχωμα μὲ τὸ κεφάλι πάνω στὸ μαλακὸ χῶμα καὶ ἔμεινε μὲ ἀνασηκωμένα τὰ

in the air in that position for at least five minutes with unflinching gravity. He was extricated without a murmur. I hesitate to record the many other instances of his sagacity, which rest, unfortunately, upon the statements of prejudiced friends. Some of them were not without a tinge of superstition.

«I crep' up the bank just now», said Kentuck one day, in a breathless state of excitement, «and dern my skin if he wasn't a-talking to a jaybird as was a-sittin' on his lap. There they was, just as free and sociable as anything you please, a-jawin' at each other just like two cherrybums».

Howbeit, whether creeping over the pine boughs or lying lazily on his back blinking at the leaves above him, to him the birds sang, the squirrels chattered, and the flowers bloomed. Nature was his nurse and playfellow. For him she would let slip between the leaves golden shafts of sunlight that fell just within his grasp; she would send wandering breezes to visit him with the balm of bay and resinous gum; to him the tall redwoods nodded familiarly and sleepily, the bumblebees buzzed, and the rooks cawed a slumbrous accompaniment.

Such was the golden summer of Roaring Camp. They were «flush times», and the luck was with them. The claims had yielded

---

πόδια του στὸν ἀέρα σὲ αὐτὴ τὴ στάση, τουλάχιστον πέντε λεπτά, μὲ ἀκαμπτη σοβαρότητα. Τέλος, ἔειπλέχτηκε χωρὶς νὰ βγάλει κίχ. Διστάζω νὰ ἀναφέρω τὶς πάμπολλες ἐνδείξεις τῆς εὐφυΐας του, ποὺ βασίζονται, δυστυχῶς, σὲ μαρτυρίες προκατεῖλημμένων φίλων. Μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς ἥταν χρωματισμένες μὲ κάποια δόση δεισιδαιμονίας.

«Μόλις τώρα σκαρφάλωσα τὸ χαράκωμα», ἔλεγε μιὰ μέρα ὁ Κέντακ, ξαναμένος, προσπαθώντας νὰ πάρει ἀνάσα, «καὶ νὰ μὴ σώσω, τὸν τσάκωσα νὰ κουβεντιάζει μὲ μιὰ καρακάξα ποὺ εἶχε κονέψει στὸν κόρφο του. Καθόταν ποὺ λέτε ὁ κύριος, ξένοιαστος, σὰν νὰ μὴν ἔτρεχε τίποτα, καὶ εἶχε πιάσει λακιρντὶ μὲ τὸ πουλί, σὰν νὰ τιτίβιζαν μεταξύ τους δύδ χεριβούμ».

Καὶ πάλι, εἴτε ἀνασηκωμένος ἥταν πάνω στὰ πευκόκλαδα, εἴτε

μὲ τὰ σκέλη μετέωρα εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἐπὶ πέντε λεπτὰ τ' ὀλιγώτερον μὲ ἀπτόητον σοβαρότητα. Τὸν ἔξεμπλεξαν δὲ χωρὶς νὰ ἐκφέρῃ τὸν ἐλάχιστον γογγυσμόν. Διστάζω νὰ μνημονεύσω πολλὰ ὅλα παραδείγματα τῆς ἔξυπνάδας του, τὰ δποῖα στηρίζονται, δυστυχῶς, ἐπάνω εἰς τὰς μαρτυρίας προκατειλημμένων φίλων. Μερικὰ ἔξ αὐτῶν δὲν ἥσαν ἀκούια ἀπὸ χροιάν τινα δεισιδαιμονίας.

—'Ανέβηκα τώρα στὸ βράχο ἐκεῖ πέρα, καὶ νὰ βγάλω τὸ λαιμό μου, εἶπεν ὁ Κεντούκιος μιᾶς τῶν ἡμερῶν πνευστιῶν καὶ ἐν ἄκρῳ ἐξάψει, δὲν δὲν ὀμιλοῦσε αὐτὸς μὲ μιὰ κίσσα ποῦ κάθισε στὴν ποδιά του. 'Ἐκεῖ καθόντουσαν μαζὶ κουβεντιάζοντας, μὲ τόσην ἀφέλεια σὰν δυὸ μπουμπούκια στὸ ἵδιο κλωνάρι.

"Οπως καὶ ἀν ἔχῃ, εἴτε ἑτετραπόδιζεν ἐπάνω εἰς τὰ στρωμένα πευκόκλαδα, εἴτε ἔκειτο ἀνάσκελα ἐν ῥάστρωνη μὲ τὰ φύλλα σειόμενα ἀπὸ πάνω του, ἡ φύσις ἥτο δι' αὐτὸν τροφὸς καὶ συμπαίκτρια. Δι' αὐτὸν ἀνέτελλε χρυσὰς ἀκτῖνας μεταξὺ τῶν φύλλων καὶ τοῦ ἔστελλε προσπατζούσας αὔρας νὰ δροσίζωσι τὸ προσωπάκι του μὲ βαλσαμώδεις πνοάς, δι' αὐτὸν αἱ μέλισσαι ἐβόμβουν καὶ οἱ βράχοι ἀντήχουν βαυκαλιστικὰς συμφωνίας διὰ τὸν ὕπνον του.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ χρυσοῦν θέρος τοῦ 'Ρῶριν-Κάμπ. Αἱ πρόσοδοι τῆς ἀποικίας ἔβαινον καλῶς. Τὸ στρατόπεδον ἀνέπτυσσε μέγαν ζῆλον

τεμπέλικα ξαπλωμένος μὲ τὰ μάτια του νὰ ἀνοιγοκλείνουν στὰ φύλλα ποὺ τὸν σκέπαζαν ἀπὸ πάνω, γιὰς χάρη του ἔψελναν τὰ πουλιά, φλυαροῦσαν οἱ σκίουροι, ἀνθιζαν τὰ λουλούδια. 'Η φύση ἥταν ἡ τροφὸς καὶ ὁ σύντροφός του στὰ παιχνίδια. Γιὰ κεῖνον ἀφηγενὲς νὰ γλυστροῦν ἀνάμεσα στὰ φύλλα χρυσὲς ἀνταύγειες ἥλιαχτίδων, ποὺ ἔπεφταν γλυκὰ πάνω του, ἔστελνε πλανώδιες αὔρες νὰ τὸν ἐπισκεφτοῦν, μὲ πνοὲς βάλσαμου δάφνης καὶ ρετσινιοῦ. Γιὰ χάρη του οἱ τεράστιες κοκκινόχρωμες σεκόγιες ἔσειαν ὕπναλέα τὰ κλαριά τους, γνέφοντας μὲ οἰκειότητα, βόμβιζαν οἱ μέλισσες, καὶ ἔκραζαν ἀπὸ μακριὰ τὰ κοράκια μὲ φωνὲς ποὺ φέρναν ὕπνο.

"Ετσι περνοῦσε τὸ χρυσὸν καλοκαίρι στὸ Ρώριν Κάμπ. Ἡταν καιροὶ ἀφθονίας καὶ ἡ τύχη ἥταν μὲ τὸ μέρος τους. Τὰ ὄρυχεῖα εἶχαν ἀποφέρει δόσο ποτέ. 'Ο καταυλισμὸς ζήλευε τὰ προνόμιά του καὶ ἔβλεπε μὲ ὑπο-

enormously. The camp was jealous of its privileges and looked suspiciously on strangers. No encouragement was given to immigration, and, to make their seclusion more perfect, the land on either side of the mountain wall that surrounded the camp they duly pre-empted.

This, and a reputation for singular proficiency with the revolver, kept the reserve of Roaring Camp inviolate. The expressman — their only connecting link with the surrounding world — sometimes told wonderful stories of the camp. He would say, «They've a street up there in "Roaring" that would lay over any street in Red Dog. They've got vines and flowers round their houses, and they wash themselves twice a day. But they're mighty rough on strangers, and they worship an Injin baby».

With the prosperity of the camp came a desire for further improvement. It was proposed to build a hotel in the following spring, and to invite one or two decent families to reside there for the sake of The Luck, who might perhaps profit by female companionship. The sacrifice that this concession to the sex cost these men, who were fiercely skeptical in regard to its general virtue and usefulness, can only be accounted for by their affection for Tommy. A few still held out. But the resolve could not be carried into effect for three months, and the minority meekly

---

ψία τοὺς ξένους. Μὲ αὐτὲς τὶς συνθῆκες, δὲν ἐνθαρρυνόταν ἡ ἐποίκιση νέων μεταναστῶν, καὶ γιὰ νὰ κάνουν τελειότερη τὴν ἀπομόνωσή τους, κατάσχεσαν τὴν ὁρεινὴ περιοχὴ πού ἔζωνε ἀπὸ δύο μεριές τὸν καταυλισμό.

Αὐτὰ τὰ μέτρα, καὶ ἡ φήμη τους γιὰ μιὰ ἴδιαιτερη δεξιοτεχνία μὲ τὸ ρεβόλβερ, ποὺ τοὺς χαρακτήριζε, κράτησαν τὸν οἰκισμὸ τοῦ Ρώριν Κάμπ πᾶντα. Ο πράκτορας τῆς ταχείας, ὁ μοναδικὸς τους σύνδεσμος μὲ τὸν ἔξω κόσμο, διέδιδε κάποτε ἀπίθανες ιστορίες γιὰ τὸν καταυλισμό. Συνήθιζε νὰ λέει, «ἔχουν ἔνα δρόμο κεῖ πάνω στὸ 'Ρώριν', ποὺ θὰ παράβγαινε μὲ ὅποιοιδήποτε δρόμῳ τοῦ Ρέντ Ντόγκ. "Έχουν κληματαριές καὶ λουλούδια γύρω ἀπὸ τὰ σπίτια τους, καὶ πλένονται δυὸ φορὲς

διὰ τὰ προνόμιά του καὶ ὑπέβλεπε τοὺς ξένους. Καμμία ἐνθάρρυνσις δὲν ἔδιδετο εἰς μετανάστας, καὶ διὰ νὰ καταστήσουν τὸν ἀποκλεισμὸν των ἐντελέστερον, κατέσκαψαν τὰ πλευρὰ ἐκατέρωθεν τοῦ ὄρους τοῦ περικυκλοῦντος τὸ σκήνωμά των. Τοῦτο καὶ μία φήμη μεγάλης ἔξοικειώσεως μὲ τὸ ῥεβόλβερ διετήρουν ἀπαραβίαστον τὸ ἀσύλον τοῦ 'Ρῶριν-Κάμπ. 'Ο ταχυδρόμος —διά μόνος συνδέων αὐτοὺς κρίκος μὲ τὸν περικυκλοῦντα κόσμον— διηγεῖτο ἐνίστε θαυμασίας ἴστορίας περὶ τοῦ στρατοπέδου. "Ελεγεν «έχουν ἔνα δρόμο ἔκει »τὸ 'Ρῶριγκ, διοῦ δίχνει κάτω δλους τοὺς δρόμους τοῦ 'Ρέδ Ντόγ." Έχουν ἀμπέλια καὶ λούλουδα τριγύρω στὰ σπίτια τους, καὶ πλύνονται δύο φορές τὴν ἡμέρα. Μὰ εἶναι σκυλιὰ γιὰ τοὺς ξένους, καὶ λατρεύουν ἔνα μωρὸ παιδί!».

Μὲ τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀποικίσματος ἥλθε καὶ ἐπιθυμία πρὸς πλειοτέραν βελτίωσιν. 'Επρότειναν νὰ κτίσουν τὸ ἐρχόμενον ἕαρ ξενοδοχεῖον, καὶ νὰ προσκαλέσουν μίαν ἡ δύο καλὰς οἰκογενείας νὰ κατοικήσουν ἔκει πρὸς χάριν τοῦ Τόμμη, δστις θὰ ἡδύνατο ἵσως νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν συντροφίαν τῶν γυναικῶν. 'Η θυσία τὴν δποίαν ἡ παραχώρησις αὕτη πρὸς τὸ ὠραῖον φῦλον ἐστοίχιζεν εἰς τοὺς ἄνδρας τούτους, οἵτινες ἥσαν ἀγρίως δύσπιστοι ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν γένει ἀρετὴν καὶ τὴν χρησιμότητά του, δύναται μόνον νὰ ἔξηγηθῇ διὰ τῆς φιλοστοργίας των πρὸς τὸν Τόμμην. 'Ολίγοι ἀκόμη ἀντέτεινον. 'Αλλ' ἡ ἀπόφασις δὲν ἡδυνήθη νὰ ἐκτελεσθῇ ἐπὶ τρεῖς μῆνας, καὶ ἡ μειονότης ὑπούλως ὑπεχώρησε μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι

τὴ μέρα. 'Αλλὰ δὲν χαρίζουν κάστανα στοὺς ξένους καὶ προσκυνοῦν ἔνα ἱνδιάνικο μωρό!».

'Η εὐημερία τοῦ οἰκισμοῦ συνοδεύτηκε ἀπὸ μία διάθεση γιὰ μεγαλύτερη βελτίωση. "Εγινε ἡ πρόταση νὰ κτιστεῖ ἔνα ξενοδοχεῖο τὴν ἐπόμενη ἀνοιξι, καὶ νὰ προσκαλεστοῦν κάνα-δύο καθὼς πρέπει οἰκογένειες νὰ κατοικήσουν ἔκει γιὰ χάρη τῆς Τύχης, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐπωφεληθεῖ ἀπὸ γυναικεία συντροφιά. 'Η θυσία ποὺ γινόταν μὲ τὴν παραχώρηση στὸ ἄλλο φύλο, ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἄντρες ποὺ κατέχονταν ἀπὸ σοβαρὴ σκεπτικότητα σὲ δ, τι σχετιζόταν μὲ τὴν ἀρετὴν καὶ χρησιμότητα τοῦ ἄλλου φύλου, μποροῦσε νὰ δικαιολογηθεῖ μόνο μὲ τὴ στοργὴ ποὺ ἔνιωθαν γιὰ τὸν Τόμη. Μερικοὶ ἀντιστέκονταν ἀκόμα. 'Αλλὰ τὸ σχέδιο

yielded in the hope that something might turn up to prevent it. And it did.

The winter of 1851 will long be remembered in the foothills. The snow lay deep on the Sierras, and every mountain creek became a river, and every river a lake. Each gorge and gulch was transformed into a tumultuous watercourse that descended the hillsides, tearing down giant trees and scattering its drift and debris along the plain. Red Dog had been twice under water, and Roaring Camp had been forewarned.

«Water put the gold into them gulches», said Stumpy. «It's been here once and will be here again!» And that night the North Fork suddenly leaped over its banks and swept up the triangular valley of Roaring Camp.

In the confusion of rushing water, crashing trees, and crackling timber, and the darkness which seemed to flow with the water and blot out the fair valley, but little could be done to collect the scattered camp.

When the morning broke, the cabin of Stumpy, nearest the river-bank, was gone. Higher up the gulch they found the body

---

δὲν μποροῦσε νὰ μπεῖ σὲ ἐφαρμογὴ γιὰ ὅλλους τρεῖς μῆνες, καὶ ἡ μειοψηφία ὑποχώρησε πειθήνια, μὲ τὴν ἐλπίδα πώς ἵσως παρουσιαζόταν κάτι γιὰ νὰ τὸ ἀποτρέψει. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγινε.

Ο χειμώνας τοῦ 1851 θὰ μνημονεύεται γιὰ πολὺν καιρὸ στὰ κράσπεδα τῶν λόφων. Τὸ χιόνι εἶχε στοιβαχτεῖ βαθιὰ στὶς Σιέρρας, καὶ κάθε ρυάκι τοῦ βουνοῦ ἔγινε ποταμός, κάθε ποταμός, λίμνη. Κάθε φαράγγι καὶ χαράδρα μεταμορφώθηκε σὲ ἀνταριασμένη ὄδατορροὴ ποὺ κατέβαινε μὲ ὄρμη ἀπὸ τὶς πλαγιές τῶν λόφων, καὶ ἀφοῦ ξερίζωνται στὸ πέρασμά της γιγάντια δέντρα, σκόρπιζε συντρίμμια καὶ χαλάσματα κάτω στὴν κοιλάδα. Τὰ νερὰ εἶχαν σκεπάσει δύο φορὲς τὸ Ρέντ Ντόγκ, καὶ τὸ Ρώριν Κάμπ εἶχε εἰδοποιηθεῖ νὰ πάρει τὰ μέτρα του.

δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ συμβεβηκός τι, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ πρᾶγμα. Καὶ
ὅτως ἐπῆλθεν.

‘Ο χειμὼν τοῦ 1851 ἐπὶ μακρὸν θὰ μνημονεύεται εἰς τὰ δρη ἐκεῖνα.
‘Η χιῶν ἐστρώθη βαθεῖα εἰς τὰς ὁροσειράς, καὶ πᾶς χείμαρρος τοῦ δρους
κατέστη ποταμός, καὶ πᾶς ποταμὸς λίμνη. Πᾶσα χαράδρα καὶ πᾶς λάκ-
κος μετεσχηματίσθη εἰς ταραχῶδες ρεῦμα, τὸ διποῖον κατήρχετο τὰ πλά-
για τῶν βουνῶν, καταρρῖπτον γιγαντιαῖα δένδρα καὶ διασκορπίζον συν-
τρίμματα καὶ ναυάγια ἀνὰ τὴν πεδιάδα. Τὸ ‘Ρέδ Ντόγ κατεκλύσθη δύο
φοράς ὑπὸ τῶν ὑδάτων, προμήνυμα διὰ τὸ ‘Ρῶριν-Κάμπ.

— Τὸ νερὸ ἔφερε τὸ χρυσάφι μέσον τοὺς αὐτοὺς τοὺς λάκκους, εἰπεν ὁ
Στούμπης. Ἐκεῖ ἦτανε μιὰ φορά, καὶ θὰ ξαναπάγη πάλε εἰκεῖ!

Καὶ τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ ποταμὸς Νόρθ Φόρκ ἀνεπήδησεν ἔξαφνα
ὑπὲρ τὰς ὅχθας του, καὶ κατεπλημμύρησε τὴν τριγωνικὴν κοιλάδα τοῦ
‘Ρῶριν-Κάμπ.

Μέσα εἰς τὴν σύγχυσιν τοῦ ῥέοντος ὕδατος, τῶν ἀνασπωμένων ἐκ
τῆς ρίζης δένδρων, καὶ τῆς καταπιπτούσης ἔντειας, καὶ τοῦ σκότους τὸ
διποῖον ἐφαίνετο νὰ πλημμυρῇ δόμοι μὲ τὸ ὕδωρ καὶ νὰ ἔξαλείφῃ τὴν
ώραιαν κοιλάδα, σχεδὸν τίποτε δὲν ἤδυνατο νὰ γίνη πρὸς συνάθροισιν
τοῦ διασκορπισθέντος στρατοπέδου. “Οταν ἀνέτειλεν ἡ πρωΐα, ἡ μπαράκα
τοῦ Στούμπη, ἐγγύτατα τῆς ὅχθης τοῦ ποταμοῦ, εἶχε γίνει ἄφαντος.
‘Ψυγλότερα εἰς τὴν χαράδραν ηῦραν τὸ σῶμα τοῦ ἀτυχοῦς ἰδιοκτήτου

“Τὸ νερὸ ἔβαλε τὸν χρυσὸ στὶς χαράδρες», ἔλεγε ὁ Στάμπη. «”Ετσι
εἶχε ἔρθει τότε, καὶ ἔτσι θὰ ξανάρθει τώρα». Κι ἐκείνη τὴν νύχτα, τὸ
Νόρθ Φόρκ τὸ ποτάμι, πήδηξε ἔαφνικὰ πάνω ἀπὸ τὶς ὅχθες του καὶ
σάρωσε τὴν τριγωνικὴ κοιλάδα τοῦ Ρώριν Κάμπ.

Μέσα στὸ χάος τῆς μανιασμένης ροής τοῦ νεροῦ, τῆς κατάρρευσης
τῶν δέντρων, τοῦ τσακίσματος τῶν ἔντειας, καὶ τοῦ σκότους ποὺ ἔμοιαζε
νὰ ρέει μὲ τὸ νερὸ γιὰ νὰ ἔξολοθρέψει τὴν ὅμορφη κοιλάδα, τίποτα σχε-
δὸν δὲν μποροῦσε νὰ γίνει γιὰ νὰ μαζέψει σὲ ἀσφάλεια τὸ σκόρπιο
καταυλισμό.

Μὲ τὸ χάραμα τῆς μέρας, ἡ παράγκα τοῦ Στάμπη, ἡ πιὸ κοντινὴ
στὸ ποτάμι, εἶχε γίνει ἄφαντη. Πιὸ πάνω στὴ χαράδρα, βρῆκαν τὸ

of its unlucky owner; but the pride, the hope, the joy, The Luck, of Roaring Camp had disappeared. They were returning with sad hearts when a shout from the bank recalled them.

It was a relief-boat from down the river. They had picked up, they said, a man and an infant, nearly exhausted, about two miles below. Did anybody know them, and did they belong here?

It needed but a glance to show them Kentuck lying there, cruelly crushed and bruised, but still holding The Luck of Roaring Camp in his arms. As they bent over the strangely assorted pair, they saw that the child was cold and pulseless. «He is dead», said one.

Kentuck opened his eyes. «Dead;» he repeated feebly.
«Yes, my man, and you are dying too».

A smile lit the eyes of the expiring Kentuck. «Dying!» he repeated; «he's a-taking me with him. Tell the boJs I've got The Luck with me now»; and the strong man, clinging to the frail babe as a drowning man is said to cling to a straw, drifted away into the shadowy river that flows forever to the unknown sea.

νεκρὸ σῶμα τοῦ ἀτυχοῦ νοικοκύρη τῆς. Ἀλλὰ τὸ καμάρι, ἡ ἐλπίδα, ἡ χαρά, ἡ Τύχη τοῦ Ρώριν Κάμπ εἶχε ἔξαφανιστεῖ. Γύριζαν πίσω μὲ βαριὰ καρδιὰ σὰν ἄκουσαν μιὰ κραυγὴ ἀπὸ τὴν ὅχθη νὰ τοὺς καλεῖ.

Ήταν μιὰ βάρκα πρώτων βοηθειῶν, πέρα ἀπὸ τὸ ποτάμι. Τοὺς εἶπαν πάως εἶχαν μαζέψει ξεθεωμένους, ἔναν ὄντρα κι ἔνα μωρό, περίπου δυὸ μίλια παρακάτω. Μήπως τοὺς γνώριζε κανένας, μὴν ἥταν ἀπὸ ἑδῶ;

Μιὰ ματιὰ ἔφτανε γιὰ νὰ καταλάβουν πῶς μπροστά τους ἥταν ξαπλωμένος ὁ Κέντακ, ἀγρια χτυπημένος καὶ μωλωπισμένος, ἀλλὰ κρατώντας σφιχτὰ στὴν ἀγκαλιά του τὴν Τύχη τοῦ Ρώριν Κάμπ. Καθὼς ἔσκυβαν ἀπάνω σὲ αὐτὸ τὸ παράξενα ταιριασμένο ζευγάρι, εἶδαν πῶς

της ἀλλὰ τὸ χάρμα, τὸ σέμνωμα, ἡ ἐλπίς, ἡ Καλὴ Τύχη τοῦ 'Ρῶριν-Κάμπ, εἶχεν ἐξαφανισθῆ. Ἐπέστρεφον μὲ ἀλγούσας καιρδίας, δταν μία κραυγὴ ἀπὸ τὴν δύθην τοὺς ἀνεκάλεσεν.

Ἡτο ἐν ἀκότιον βοηθείας ἀπὸ τὰ κάτω τοῦ ποταμοῦ. Ἐψάρευσαν, εἶπαν, ἔνα ἄνθρωπον κ' ἔνα παιδί, σχεδὸν ἀποθαμένους, δύο μίλια παρακάτω. Τοὺς ἐγνώριζε κανείς; καὶ μήπως ἥτανε ἀπ' ἐδῶ;

Ἐχρειάσθη μόνον ἐν βλέμμα διὰ νὰ ἴδουν τὸν Κεντούκιον κείμενον σκληρῶς μωλωπισμένον καὶ καταθραυσμένον, πλὴν ἀκόμη κρατοῦντα τὴν Καλὴν Τύχην τοῦ 'Ρῶριν-Κάμπ εἰς τὰς ἀγκάλας του. Καθὼς ἔκυψαν ἐπάνω εἰς τὸ ἀλλοκότως ταιριασμένον ζεῦγος, εἶδαν ὅτι τὸ παιδίον ἦτο ψυχρὸν καὶ ἀπνουν.

— Εἴναι πεθαμένο, εἶπεν εῖς.

Ο Κοντούκιος ἤνοιξε τὰ ὅμματα.

— Πεθαμένο; ἐπανέλαβεν ἀσθενῶς.

— Ναί, φίλε μου, καὶ σὺ πεθαίνεις.

Μειδίαμα ἐφαίδρουνε τὴν ὄψιν τοῦ Κεντούκιου ἐκπνέοντος.

— Πεθαίνοντας, ἐπανέλαβε, μὲ παίρνει μαζί του· πὲς στὰ παιδιά, πῶς ἔχω τὴν Καλὴν Τύχη μαζί μου τώρα.

Καὶ ὁ στιβαρὸς ἄνθρωπος, προσκολληθεὶς εἰς τὸ ἀσθενὲς νήπιον, ὅπως ὁ πνιγόμενος λέγεται ὅτι προσκολλᾶται εἰς ἐν κάρφος, ἐπλευσεν εἰς τὸν σκιερὸν ποταμὸν ὅστις ῥέει διὰ πάντοτε εἰς τὴν ἄγνωστον θάλασσαν.

τὸ παιδί ἥταν κρύο καὶ ἀπνοο. «Πέθανε», εἶπε κάποιος.

Ο Κέντακ ἤνοιξε τὰ μάτια του. «Πέθανε;» ξαναεῖπε ἀδύναμα.

«Ναί, ἄνθρωπό μου. Κοντεύεις νὰ πεθάνεις κι ἐσύ».

Ἐνα χαμόγελο φώτισε τὰ μάτια τοῦ Κέντακ καθὼς ξεψυχοῦσε. «Νὰ πεθάνεις», ξαναεῖπε. «Μὲ παίρνει μαζί του. Πεῦτε στὰ παιδιά πῶς τώρα ἔχω τὴν Τύχη μαζί μου». Καὶ αὐτὸ τὸ θηρίο, γαντζωμένο πάνω στὸ κορμάκι τοῦ μωροῦ, σὰν ἄνθρωπος, καταπάς λένε, ποὺ βυθίζεται καὶ προσπαθεῖ νὰ πιαστεῖ ἀπὸ ἔνα κομμάτι ἄχυρο, γλίστρησε πλέοντας μακριά, στὸ σκιερὸ ποτάμι ποὺ ἀτέρμονα κυλάει πρὸς τὴν ἄγνωρη θάλασσα.